STRIPSCHRIFT

ULI OESTERLE
STRIPTEKENEN

NUMMER 363 * €5,90

CHARLES BURNS

→ REDACTIO

Wij staan er niet om bekend dat we onze plannen en die van de uitgeverij uitgebreid vooraf bekendmaken. Ieder nummer van *Stripschrift* moet een verrassing zijn en dat willen we graag zo houden. Er wordt momenteel echter aan zoveel leuke dingen gewerkt dat we een paar zaken met u willen delen.

→ **Geheim Project 1:** Al sinds 1999 zijn er plannen om het wereldwijde web op te gaan. Ons domein *www.stripschrift.nl* was lange tijd alleen een 'billboard' en sinds 2002 heeft onze uitgever de site in gebruik voor verkoop van 'back issues'. Dit najaar komt daar echter verandering in...!

→ **Geheim Project 2:** Trouwe abonnees moeten worden beloond...!

→ **Geheim Project 3:** Het is toch zonde dat vele leuke en spannende krantenstrips uit binnen- en buitenland nooit in boekvorm zijn verschenen...?

→ **Geheim Project 4:** Er zijn auteurs en onderwerpen genoeg die we uitgebreider zouden willen behandelen dan nu mogelijk is...!

→ **Geheim Project 5:** Veel zwart/witte pagina's in *Stripschrift* zijn prachtig. We staan er inmiddels om bekend dat we schetswerk van auteurs uitgebreid tonen en dat materiaal is nu eenmaal zwart/wit. In sommige artikelen en rubrieken zou kleur echter niet misstaan...!

De gevolgen van deze nu niet meer zo geheime projecten zullen in de loop van de tijd voor iedereen merkbaar zijn.

→ OMSLAG

ILLUSTRATIE TITELPAGINA EL BORBAH

Deze keer kozen we voor het omslag mooi kleurenwerk van **Charles Burns**, afkomstig van de cover van zijn *El Borbah*-boek. Het boek werd in 1999 uitgegeven door Fantagraphics en kostte $24.95. Helaas is het momenteel niet meer verkrijgbaar.

Asterix en de kerncentrale

De ontmanteling van de kerncentrale in Dodewaard is in volle gang. Ja, en?, zult u zich afvragen. Nou, fotograaf Marcel van den Bergh kreeg de gelegenheid om de afbraakwerkzaamheden in beeld te brengen. *De Volkskrant* plaatste op 25 mei een foto van hem. Te zien is een schroothoop waarop een grote deur ligt. Op die deur blijkt een tekening van Asterix en Obelix te staan, waarbij laatstgenoemde stripheld een splijtstofstaaf draagt in plaats van een menhir. Komt die tekening uit *Asterix en de kernsentrale*, de illegale anti-kernenergie-uitgave uit 1979?

Navraag bij oud-medewerker Wim Daanen leert dat deze tekening jarenlang de toegangsdeur van de goederensluis naar het reactorgebouw van de kerncentrale heeft gesierd. Via deze sluis werden ook de nieuwe brandstofstaven (de zogenaamde splijtstofstaven) naar de opslagplaats in het reactorgebouw gebracht. Daanen, die als onderhoudsmonteur vaak in de werkplaats kwam die in de verbinding stond met de sluis, vond een jaar of twaalf geleden de nieuw geplaatse rode deur niet mooi. Hij liet hem wit verven, maar ook dat kolossale vlak beviel hem niet. Daanen bedacht dat het leuk zou zijn om op dit maagdelijk wit een vrolijke tekening te laten zetten en vroeg hulp aan een schilder uit de buurt, René Driessen. Die bleek stripliefhebber en had ervaring in het maken van stripwandversieringen. Hij tekende een illustratie na uit *Asterix*. Hij verving de menhir door een brandstofstaaf en liet een dia maken van de tekening. Vervolgens schilderde hij met behulp van een projector de contouren ervan op de muur en werkte het daarna uit. Een reeds op de deur aanwezig bordje (een resopal-plaatje met een instructie voor het openen en sluiten van de sluisdeur) liet hij integraal onderdeel uitmaken van de tekening door het in de hand van Asterix te laten belanden.

ARCHIEF WIM DAANEN

Het schilderwerk begon op Koninginnedag, vertelt Daanen: 'Dat viel toen op een donderdag, waardoor de meeste medewerkers er een lang weekeinde aan vast plakten. Omdat er weinig mensen aanwezig waren, konden we in alle rust doorwerken. Het leek mij ook niet praktisch om officieel toestemming aan de directie te vragen. Ik ging er vanuit dat wanneer de tekening eenmaal op de deur stond, niemand meer de moeite zou nemen om deze er weer af te krijgen.'

Naar aanleiding van de foto in *De Volkskrant* belden veel mensen naar de kerncentrale. Wellicht in de hoop de deur mee te kunnen nemen om vernietiging ervan te voorkomen. Maar de deur bleek niet alleen groot (4,25 meter hoog en 4 meter breed), maar ook van staal en weegt dus enkele tonnen. Voor zover Daanen bekend is het gevaarte inmiddels met tekening en al kortgesneden tot schroot. RS

→ FLITSEN

➲ Popgroep *U2* is naar verluidt bezig met het schrijven van nummers voor een musical van *Spinneman!* ➲ Volgend jaar januari staat een emissie gepland van een *Michel Vaillant*-postzegel bij de Belgische PTT. ➲ Lekturama brengt een *Suske en Wiske*-schaakspel op de markt. Het spel met in tin gegoten spelers heeft een oplage van 3333 exemplaren. De gehele set gaat de liefhebber ongeveer € 800 kosten. ➲ Naar aanleiding van zijn 70e verjaardag is Donald Duck, de opvliegende eend, een ster op de bekende 'Walk of Fame' in Los Angeles toegekend. In 2005, op zijn 71e, zal deze pas geplaatst worden. Duck verkeert in goed gezelschap; andere gelukkigen zijn Antonio Banderas, Billy Joel en Rod Stewart. ➲ De on-line comic *www.royaal-modaal.com* heeft in zijn eenjarig bestaan 1.250.000 bezoekers getrokken, zo meldt de trotse maker, Baron Ben Verstoten.

INHOUD

2 **ACTUA**

10 **CHARLES BURNS**
Peter Breedveld

18 **STRIPWINKELS**
Teus de Kruijf

21 **BITS & PIECES**
Ben Bits

22 **ULI OESTERLE**
Jeroen Mirck

26 **ARCHIEF → HECTOR UMBRA 2**

28 **HALLO, APELDOORN HIER...**
Ger Apeldoorn

34 **DE BOVENTOON**

40 **HEINZ SERVICE SPREAD**

De zaak Sven

Eric Heuvel tekende dit educatieve boekwerkje voor de combi uitgeverij De Inktvis/Muziektheater Hollands Diep. Het verhaal gaat over Sven, een gothic-adept en zanger van de band die verliefd wordt op Debby, een alledaags meisje. Als na enige tijd blijkt dat Debby de *gothic-way-of-life* niet ziet zitten en de relatie beëindigt, begint Sven haar te stalken.

Het bijzondere aan de opzet van dit boekje is dat hetzelfde verhaal vanuit twee perspectieven wordt verteld: Debby doet háár verhaal en als je daarna het boek omdraait begint het opnieuw maar dan vanuit het oogpunt van Sven. In het midden is de gezamenlijke climax te lezen. De strip is een vrije bewerking van een gebeurtenis uit de realiteit en heeft tot doel de (jongere) lezer kennis bij te brengen over jeugd en strafrecht en een beetje moraal over de grenzen van het (on)toelaatbare. TdK

Meer info: *www.inktvis.nl/strip.html*

Alex ook naar Athene

Het kon niet uitblijven: ook stripheld Alex doet wat aan de Olympische Spelen. In de serie *De reizen van Alex* is het vijfde deel – *De Olympische Spelen* – gewijd aan de klassieke geschiedenis van de komende Olympiade in Athene. Eerder al verschenen er delen over Egypte (2), Rome en Griekenland. Deze educatieve reeks is een zijlijn van de echte *Alex*-avonturen en bevat een mengeling van historische informatie en tekeningen over de klassieke oudheid. Jammer genoeg hebben de auteurs (tekenaars Cedric Hervan en Yves Plateau, schrijver Alain Hammerstein en natuurlijk, vanwege zijn naam en rechten *Alex*-geestesvader Jacques Martin) alleen gekozen voor grote prenten. Een speciaal vervaardigd stripverhaal had natuurlijk gezorgd voor een interessanter album (Casterman, ISBN 90-303-3094-5, €9,50). RS

BOVEN - Ter gelegenheid van de Olympische Spelen in Athene plaatsten we in het vorige nummer van *Stripschrift* reeds de eerste twee van een viertal 'kijkplaten' die Peter de Smet maakte voor de Spelen in Moskou van 1980 en die als reclameposters werden verspreid. Hierboven de twee erop volgende om de serie te completeren.

ONDER - In *De reizen van Alex – De Olympische Spelen* wordt uiteraard ook het worstelen behandeld.

Blankets: 3 x Harvey + 2 x Eisner

Blankets is de lieveling geworden van het Amerikaanse strippprijzencircus. De vuistdikke beeldroman van Craig Thompson won deze zomer drie Harvey Awards en twee Eisner Awards.

De twee concurrerende prijzenregens vinden binnen een maand na elkaar plaats. Tijdens de uitreiking van de Harveys op 26 juni in New York viel Thompson in de prijzen als Best Artist en Best Cartoonist, vanwege *Blankets* (in Nederland vertaald als *Een deken van sneeuw*). Dit boek werd ook uitgeroepen tot Best Graphic Album of Original Work. Bij de Eisner-uitreiking, op vrijdag 23 juli tijdens de Comic-Con in San Diego, won Thompson de eretitels Best New Graphic Album en Best Writer/Artist.

Opmerkelijk genoeg kende de Eisner Awards een laureaat die vaker in de prijzen viel. De bundel *The Sandman: Endless Nights* won als enige in drie categorieen: Best Anthology, Best Short Story en Best Lettering. Aan dit eigenzinnige boek in de *Sandman*-reeks, uiteraard geschreven door Neil Gaiman, werkten een hele rij toptekenaars mee: Dave McKean, Miguelanxo Prado, Barron Storey, Frank Quitely, Glenn Fabry, Milo Manara, Bill Sienkiewicz en P. Craig Russell. Het door Russell

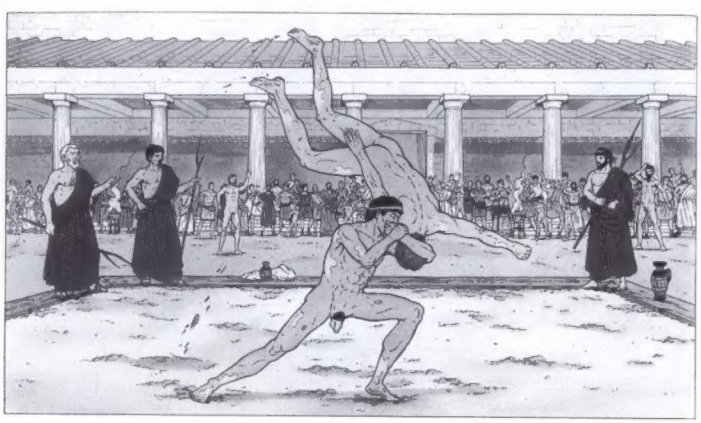

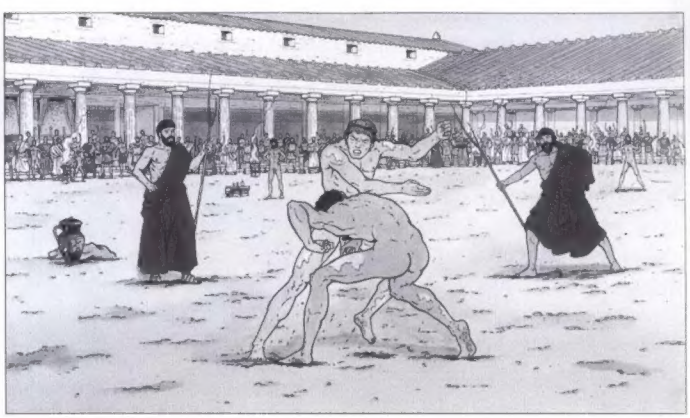

getekende verhaal won de Short Story Award. De bekroonde letteraar was Todd Klein.

Ophef was er over de laureaat in de Eisner-categorie Best Reprinted Graphic Album. Het veelgeprezen *Louis Riel* van Chester Brown won die prijs niet, netzomin als *The Frank Book* (Jim Woodring) of *Quimby the Mouse* (Chris Ware). Stripliefhebbers vonden het een opzetje van de comic-scene dat deze prijs werd toegekend aan de DC-uitgave *Batman Adventures: Dangerous Dames and Demons*, gemaakt door Paul Dini en Bruce Timm.

Bij de Harveys won Chester Brown wèl. Voor *Louis Riel* sleepte hij de titels Best Writer en Best Reprinted Graphic Album in de wacht. Ook Chris Ware en Charles Burns – beiden onbekroond bij de Eisners – vielen twee keer in de prijzen, maar dan in minder prominente categorieën. Ondanks deze tegenstellingen, waren er behalve *Blankets* meer gemeenschappelijke winnaars: beide jury's vonden *Plastic Man* van Kyle Baker de beste nieuwe serie en *Krazy and Ignatz 1929–1930*, onder redactie van Bill Blackbeard, de beste 'klassieke' heruitgave.

JM

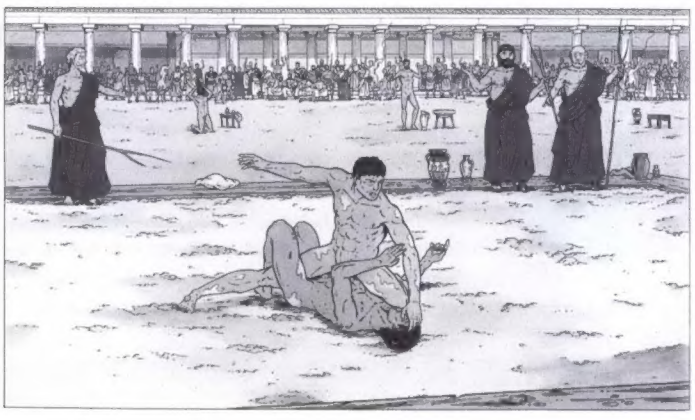

Geparfumeerde superhelden

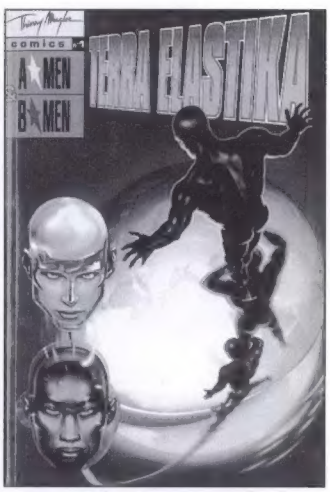

Is er een superheldenfreak in je kennissenkring jarig? Geef hem dan eens géén comic cadeau, maar gewoon eens een flesje herenparfum. Thierry Mugler lijkt op die doelgroep te mikken met de merken A*Men en B*Men, die momenteel worden gepromoot met een heus stripboekje.

Het schijnt dat parfumontwerper Mugler als kind een grote fan was van superhelden uit de Golden Age of Comics. Hij verslond *Superman* en *Batman*, maar zijn grote favoriet is nog altijd Stan Lee's *Silver Surfer*. Het zal dan ook geen verwondering wekken dat de speciale comic bij de nieuwe Mugler-producten een hoog *Silver Surfer*-gehalte heeft. In het boekje *Terra Elastica* zien we A*Men en B*Men badderen in een beekje. De ene voelt dat er een nieuwe missie zit aan te komen, waarna de ander zegt: *'My extrasensory sensors are indicating nothing at all... unless... Wait! You're right! Something's happening!'* De twee helden vliegen naar de dichtstbijzijnde stad, waar ze worden belaagd door tweekoppige mensen. De goedgeparfumeerde helden weten echter te ontkomen.Het verhaal klinkt onbenullig, maar het photoshop- en airbrushwerk ziet er best aardig uit. Tekenaar is de Fransman **Beb-deum** (pseudoniem van Bertrand Demey), die zich baseerde op het scenario van **Jacques Jouet**. Maar wie het stripdossier doorbladert ziet dat het eigenlijk maar om één ding gaat: het verkopen van een geurtje. Thierry Mugler verwoordt het als volgt: 'Om het kwaad te bestrijden, is het parfum B*Men samengesteld met buitengewone vermogens: energie, kracht en eeuwigheid. Deze bestanddelen zijn onweerstaanbaar voor iedereen.' De reclameslogan is veelbelovend: *'B*Men, to be a man!'* JM

Meer info: *www.thierrymugler.com*

W.I.T.C.H. - Toverromantiek voor pubermeisjes

Vijf meiden van dertien en veertien jaar oud blijken over toverkracht te beschikken waarmee ze de elementen water, vuur, lucht, aarde en energie kunnen beheersen. Die hebben ze gekregen om naast hun eigen problemen rond hun schoolgang en naderende volwassenheid ook nog even complicaties in de onderwereld op te lossen. Hun vriendschap slaat ze er gelukkig doorheen.

Will, Irma, Taranee, Cornelia en Hay Lin zijn meer dan striphelden. Ze vormen een marketingconcept. Net als bij slim samengestelde jongensbands is er in de groep voor iedere fan wat wils te vinden: zwart, blond, studiebol, dierenliefhebber, Chinees, brunette, dromer, rationeel, rijk, sportief, ram, vissen, steenbok en ga zo nog maar even door. Meiden van negen tot vijftien jaar identificeren zich met deze superwezens die vat proberen te krijgen op de raadselachtige wereld om hen heen.

Elisabetta Gnone is de bedenkster. Met **Francesco Artibani** schrijft zij scenario's die wereldwijd in afleveringen verschijnen in speciale tijdschriften waar de meiden ook allerlei weetjes kunnen vinden over horoscopen, mooie jongens en andere belangrijke zaken. Sanoma gaf onlangs twee dikke stripboeken uit (*Verzamelstrip 1* en *2*, ISBN 90-5855-731-6 en 90-5855-732-4, 304 pagina's per deel, €9,95) met bundelingen van de afleveringen uit de eerste tien nummers van het tijdschrift.

Het vreemde is dat ik als volwassen vent van 35 na het lezen van deze meer dan zeshonderd pagina's niet anders kan concluderen dan dat deze frisse *crossover* van het meisjesblad *Tina* en *Harry Potter* geen

moment verveelt. Het gebrek aan intellectuele diepgang en pretentie wordt ruimschoots goed gemaakt door enge wezens, fraaie fantasielocaties en verrassende tovertrucs. De Italiaanse studiotekenaars brengen de actie professioneel in beeld met strakke en wervelende tekeningen die zijn ingekleurd met mooie schaduw- en lichteffecten. De regie is levendig en het verhaal zit vernuftig in elkaar. Als meisje van dertien was ik zeker fan geworden. HW

→ SURF

DOOR JASPER BAKKER

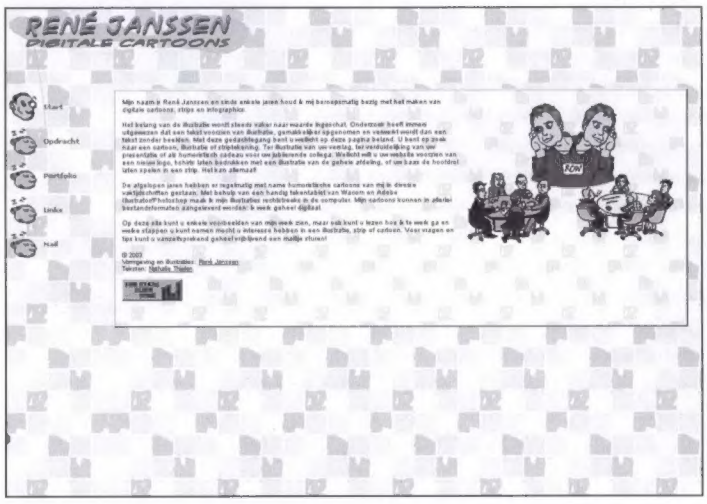

www.digitalecartoons.nl

Ziehier de site van René Janssen die zich bezighoudt met strips en infographics. Dat laatste is duidelijk te zien: de tekenstijl die hij toont op zijn website doet sterk denken aan de illustraties in leerboeken: duidelijk, overzichtelijk, maar daardoor mogelijk ook wat saai. Gebruikstechnisch is het een beetje jammer dat bij het scrollen door het portfolio de navigatiepijltjes van positie verspringen bij verschillende formaten tekeningen – wat gelukkig alleen bij de eerste paar platen zo is.

*René heeft onder meer de illustraties verzorgd voor het fanclubblad en de website van Marco Borsato (*www.borsato.nl*).*

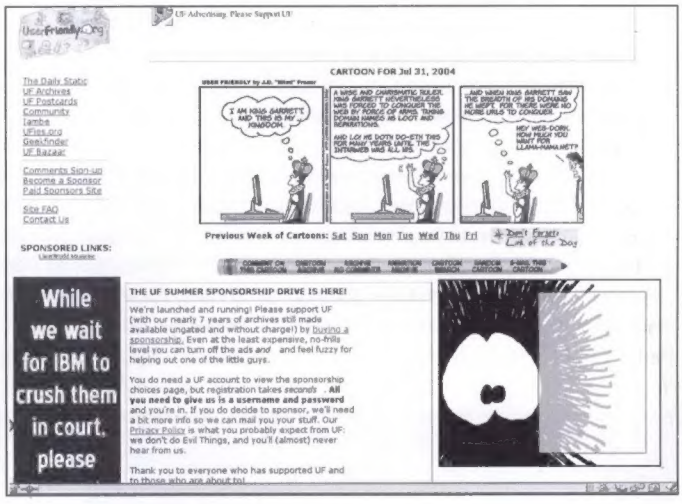
UserFriendly.Org
CARTOON FOR Jul 31, 2004
While we wait for IBM to crush them in court, please
THE UF SUMMER SPONSORSHIP DRIVE IS HERE!

www.userfriendly.org

Voor de computernerds: User Friendly, over de techneuten (en die ene marketingman en de sympathieke maar sullige directeur) bij een internet-provider ergens in de Verenigde Staten. De tekenstijl is grof, op het knullige af, maar de grappen zijn inhoudelijk goed. Oké, voor niet-nerds vaak niet te volgen of snappen. En de site ziet er best karig uit. Maar de humor is goed. Oké, behalve waarschijnlijk voor niet-nerds. **jasper.bakker@stripschrift.nl**

OP HET WERELDWIJDE WEB IS NATUURLIJK OOK VEEL INFORMATIE VOOR HANDEN OVER STRIPS EN HAAR MAKERS, MAAR HOE KAN JE DIE INFORMATIE VINDEN? OOK ZOEKMACHINES ZIJN NIET ONFEILBAAR. STRIPSCHRIFT VIST DE KRENTEN UIT DE PAP.

Initiatief voor Wood-adepten

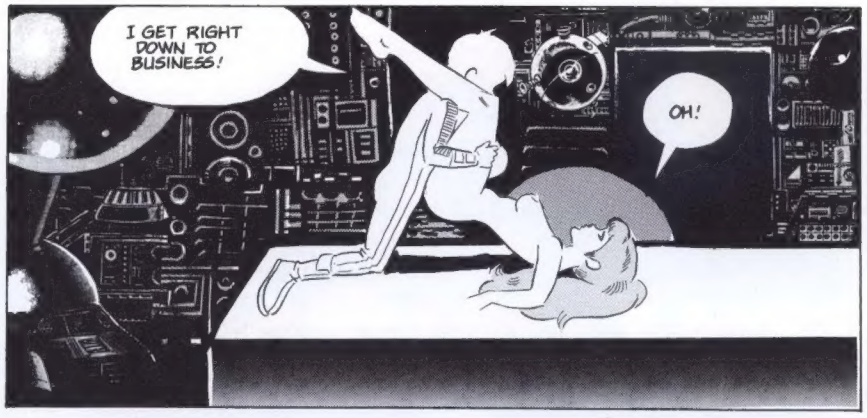

Als **Wallace Wood** net zo'n goede schrijver was geweest als tekenaar, dan had hij ongetwijfeld tot de top drie van de beste stripmakers aller tijden behoord. Omdat hij dat niet is behoort hij tot de beste tien. Dat is nog niet slecht, zeker niet voor iemand die z'n hele leven bezig is geweest om te bewijzen dat hij er best mocht zijn. Je zou kunnen zeggen dat hij z'n beste werk in zijn beginjaren deed en daarna alleen maar is afgezakt. Maar dat staat zo onsympathiek. Beter is het om te zeggen dat iedere keer als je een mooie strip van Wood ziet, je ervan uit kunt gaan dat hij vijf jaar daarvoor nog iets mooiers heeft gedaan.

Onlangs heeft de Nederlander René Dorenbos in eigen beheer een boekje uitgegeven (52 pagina's, gebonden, zwart/wit, €12,90) met Woods laatste werk, waarvan hij vorig jaar het complete originele materiaal had gekocht. Wood maakte dit korte verhaal in 1981 voor het tijdschrift *Witzend*. *Witzend* was één van de eerste in eigen beheer uitgegeven tijdschriften die niet echt tot de *underground* behoorde maar er wel dicht tegenaan schuurde. *Witzend* was gestart door Wood, maar aan het eind van de jaren '70 wegens gebrek aan succes doorgegeven aan één van zijn medewerkers. Toen hij het verhaal tekende had Wood al te horen gekregen dat hij wegens het falen van zijn nieren waarschijnlijk aan een nierdialyse-machine zou moeten. Niet lang erna pleegde hij zelfmoord om dat lot te voorkomen.

In *Lunar tunes* zien we Bucky Ruckes, één van Woods latere creaties, langs een aantal bekende figuren en beelden uit zijn oeuvre trekken: een mystiek maanlandschap dat doet denken aan z'n EC-jaren (maar er een schrale afspiegeling van is), tweekoppige monsters die z'n *Mad*-creaties oproepen, bebop-spelers, en een onschuldige naakte nimf. Hij mijmert wat over het bestaan, maakt flauwe grappen en verwondert zich. Het is boek voor de liefhebbers, prachtig uitgegeven voor iedereen die weet dat Wood op dat moment een schitterend oeuvre achter zich had. Het boekje is tegelijkertijd een catalogus voor de originele pagina's waarvan Dorenbos er nu weer een aantal te koop aanbiedt. GA
Meer info: *www.orgcomicart.com*

D'avonteure van Tintin: 'De bijous van de Castafiore'

De avonturen van *Kuifje* blijven immer aanleiding voor nieuwe ideeën en activiteiten. Hergés 22 complete albums zijn ondertussen in ruim zestig talen en dialecten uitgebracht en er is weinig reden om te veronderstellen dat deze stroom spoedig zal verzanden. Onlangs verscheen, naast albums in de dialecten van de regio's Picardië (Frankrijk) en La Gaume (België), bij Casterman een uitgave van *De juwelen van Bianca Castafiore* met teksten in Brussels dialect, 41 jaar na verschijning in de moedertaal van zijn schepper.

Eén van zijn talen, want in het ouderlijk huis te Etterbeek (een dorpje tegen het grote Brussel aan) sprak hij met moeder en grootmoeder voornamelijk Vlaams, maar zodra vader thuiskwam werd het Frans de voertaal. Dat zal Marollen-Vlaams en -Waals geweest zijn, twee mengtalen vol wederzijdse Franse en Nederlandse leenwoorden met verfranst Nederlands en vernederlandst Frans, die later op hun beurt vermengden tot het dialect Bruxellois.

Brussel vormt in België, naast Vlaanderen en Wallonië, een eigen 'staat' waar op dit moment voornamelijk Frans als voertaal dient, mede tengevolge van de groepen diplomaten en Noordafrikaanse bewoners, terwijl het Nederlands als 'officiële' taal wordt beschouwd. Dit uiteraard tot groot verdriet van de aangrenzende Vlamingen.

Het Brussels waaruit deze uitgave *De bijous van de Castafiore* (*Les bijoux de la Castafiore en Bruxellois*, ISBN 90-303-2739-1, €11,50) is vertaald lijkt een fonetische neerslag van dit dialect waarbij overigens de nadruk ligt op Nederlandse woorden. De status ervan is te vergelijken met die van het Haags in de *Haagse Harry*-verhalen van Marnix Rueb.

Overigens is in de Nederlandstalige versies van de *Kuifje*-verhalen nog geruime tijd de (Franse) naam Tintin gebruikt totdat deze in 1943 door 'Kuifje' vervangen werd; in het Brusselse album is het toch weer Tintin. Als je de tekst zo ziet lijkt het (voor Hollanders) een volstrekt vreemde taal maar bij het hardop lezen wordt het allemaal een stuk herkenbaarder.

Het is mooi te zien tot welke vertalingen men is gekomen. Zo wordt Haddocks 'Wat wiehoe hoewatwaar hoe wie wat Klak!' omgezet in: *'Koua kouakouin kouinkoua kouakouakouin koua kouin koua koua Clac!'* Duizend bommen wordt: *Potverdoeje*. De fotograaf en verslaggever die in de Nederlandse versie als Jan Kalebas en Piet Salie van het blad WereldNonsens worden opgevoerd zijn in deze uitgave wat eleganter aangeduid als Jeanloup de la Batellerie en Walter Rizotto van Paris-Flash (verwijzingen naar respectievelijk de bladen *Wereldkroniek* en *Paris Match*). Wat verder nog opvalt is dat de muziekgroep die Bianca een aubade komt brengen in de Nederlandse versie 'Harmonie van Molensloot' in het rode vaandel draagt maar dat in de Brusselse uitgave deze aanduiding verdwenen is. Overigens zingt La Bianca hier in vloeiend Frans.

Al met al onderhoudend genoeg. De *Kuifje*-albums maken nog steeds geen gedateerde indruk en lopen dwars over generaties en landsgrenzen heen. Zo langzaamaan vormen ze een soort omgekeerd Esperanto; middels de verhalen kan men de betekenis van 'vreemde' talen en dialecten ontdekken. En van sommige cultuuraspecten die daar bij horen. Een handzame Steen van Rosetta in full color. Hoe meer hoe liever. HB

WOE-OE!
Is dat niet erg! Ik kwam u net vertellen, dat u minstens een paar dagen moest wachten, voordat u die tree weer kon gebruiken! Wat is het toch jammer! Zo'n prachtig marmer!
KWEEEK!
't Is uit, duizend bommen!
HERGE
WOU-OUH
Daddès malleruis! ... Ik dée aaile just kwam zegge van nen dag of twee te wachte vui dagge ne voot zoit zette op dei march ... Das werkelek tristeg : zoe ne schuune melber! ...
HÊ-Ê-ÊK
Tès alles potverdekke!
HERGE

Koken met Fokke & Sukke

Hoe krijg je studenten aan het koken? Met Fokke & Sukke natuurlijk, moeten ze bij de Nederlandse Zuivel Organisatie hebben gedacht. Daarom heeft deze instantie een smaakvol kookboek samengesteld, gelardeerd met studentikoze grappen van de befaamde kanarie en eend.

Koken voor weinig geld, in superkorte tijd, met een fikse kater of voor de man/vrouw van je dromen? Dit staat in *Kook! - Op eigen benen* allemaal in handige hoofdstukken bijeen. De hoofdstuktitels spreken wat dat betreft boekdelen: blut, sjans, snel, slim, brak, feest, patsen en trek. Het boek bevat circa tachtig recepten, die helder en bondig worden gepresenteerd. Handig voor studenten: de prijs van een gerecht staat uitgesplitst per persoon.

Afgezien van de modische culinaire fotografie moet dit boek het natuurlijk hebben van de *Fokke & Sukke*-cartoons. Verwacht geen *NRC*-diepgang, maar gewoon lach-of-ik-schiethumor. Koken kunnen de twee vogels in ieder geval niet! Aangezien dit kookboek tot stand is gekomen in samenwerking met de Nederlandse Zuivel Organisatie, zijn de verwijzingen naar melkproducten niet van de lucht. 'Zo pik je meteen alle goede dingen van melk weer even mee', staat er bij een stamppotrecept. Maar het heeft vast een positieve uitwerking gehad op de (schappelijke) prijs van deze uitgave: nog geen tientje.

Kook! - Op eigen benen (ISBN 90-6611-389-8) is uitgegeven door Inmerc en kost €9,95. JM

→ STARS & STRIPS

→ MARKTWERKING

Het ging al een tijd niet goed met CrossGen Comics. De uitgeverij, die in de zomer van 2001 haar eerste vier series lanceerde, stond het afgelopen jaar onder grote druk van de schuldeisers. Hierdoor kregen schrijvers, tekenaars en overige medewerkers te laat of helemaal niet betaald en zochten ze hun heil bij andere uitgeverijen. Deze leegloop leidde tot het noodgedwongen stopzetten van series, zodat een faillissement uiteindelijk onafwendbaar leek.

Eind juni heeft uitgever Mark Alessi de spreekwoordelijke handdoek in de ring gegooid. Twee dagen lang ging het gerucht dat het zou gaan om een totaal faillissement, wat in Amerika bekend staat als een *'Chapter 7 bankruptcy for liquidation'*, tot CrossGen zelf het nieuws naar buiten bracht en bleek dat het ging om een *'Chapter 11 bankruptcy protection for reorganization'* (vergelijkbaar met het Nederlandse surseance van betaling). Hoewel dit dus inhoudt, dat Alessi toekomst voor zijn uitgeverij ziet, maakt het op de korte termijn geen verschil: CrossGen zal dit jaar geen comics meer uitgeven. Series als *Negation War* en *Abadazad* worden dus voorlopig niet afgerond. *'Chapter 11'* is dezelfde constructie die Marvel Comics eind jaren negentig heeft aangegrepen voor het doorvoeren van een grondige financiële reorganisatie. De uitgeverij balanceerde een tijd op de rand van een faillissement, maar sinds het tweede kwartaal van dit jaar is Marvel voor het eerst weer officieel uit de schulden. Niet zo verwonderlijk, gegeven de aanzienlijke inkomsten uit lucratieve filmdeals en merchandise. Toch is het niet

DOOR **OLAV BEEMER**

WILL YOU TELL US WHO YOU ARE?
WHERE DID YOU COME FROM?
ARE YOU AMERICAN?
ARE YOU MARRIED?
ARE YOU SEEING ANYONE?
WHO DOES YOUR HAIR?
WHAT IS YOUR FAVOURITE COLOR?
ARE YOU SUPERMAN?
WHAT?
THAT'S WHAT THE "S" STANDS FOR, ISN'T IT?
OH—RIGHT, SUPERMAN...

genoeg, want onlangs heeft de uitgeverij Disney aangeklaagd voor de som van zestien miljoen dollar. Marvel claimt een groter aandeel in de winst van de op hun superhelden gebaseerde televisiecartoons en vindt bovendien, dat Disney die series niet genoeg heeft gepromoot. Het geld smaakt goed! Insiders rekenen op een nieuwe schikking.

De ene uitgeverij is nauwelijks van het toneel verdwenen of een andere neemt die plaats in. In dit geval gaat het om Burlyman Entertainment, de nieuwe uitgeverij van tekenaars Steve Skroce en Geof Darrow en filmmakers Larry en Andy Wachowski. De makers van de succesvolle filmtrilogie *The Matrix* lanceren later dit jaar de series *Shaolin Cowboy* (door Darrow en de Wachowski's) en *Doc Frankenstein* (door Skroce en de Wachowski's). Beide titels verschijnen eens in de twee maanden en, let op, het zijn de énige titels die Burlyman op korte termijn zal uitgeven. Het gaat om de liefde voor het medium. Voor het geld hoeven de vier makers het immers niet te doen.

→ OP ZEKER

DC Comics trekt in september en oktober weer een blik bekende namen open. Dat doet het nu eenmaal goed. Veruit de meeste aandacht gaat uit naar de hardcover *Superman: True Brit*, omdat de televisiebekendheid John Cleese aan het verhaal heeft meegeschreven. De zesennegentig pagina's tellende special, die wordt getekend door de veteraan John Byrne, laat zien wat met de Man van Staal zou zijn gebeurd indien zijn raket in Engeland zou zijn neergestort. De humor van Cleese wordt verder van enige structuur voorzien door schrijver Kim Johnson.

Een andere veteraan is Dave Gibbons, de tekenaar van klassiekers als *Watchmen* voor DC en *Give Me Liberty* voor Dark Horse Comics. Hoewel de laatste jaren weinig van hem is vernomen, was DC hem blijkbaar niet vergeten en mag hij zijn tweejarige, exclusieve contract aftrappen met *The Originals*, een hardcover over het harde leven in een mysterieuze misdaadorganisatie. De coverprijs is $24.95. Dat misdaad goedkoper kan, bewijzen Jeph Loeb en Tim Sale met de start van hun zesdelige crime noir *Catwoman: When In Rome*. De makers van onder meer *Batman: The Long Halloween* en *Daredevil: Yellow* vertonen hun bekende kunstje en zien dat ongetwijfeld weer beloond met een nominatie voor de Eisner Awards.

Robert Kirkman is weliswaar nog geen grote naam, maar gezien zijn werktempo kan dat niet lang duren. Hij begon ooit met het onzinnige *Battle Pope*, lanceerde bij Image Comics zijn zombiecomic *The Walking Dead* en schrijft de komende maanden meer dan CrossGen ooit in één maand heeft uitgegeven. Zo is hij voor Marvel de vaste schrijver van *Captain America*, staat hij aan de wieg van nieuwe comic *Jubilee* en is hij in zijn eentje verantwoordelijk voor liefst vijf Marvel Knights 2099-specials, waarmee het vijfjarig bestaan wordt gevierd van de imprint Marvel Knights. Veelschrijvers Brian Michael Bendis en Warren Ellis hebben er een concurrent bij.

olav.beemer@stripschrift.nl

BOVEN, VAN LINKS NAAR RECHTS -
- Stan Sakai's *Usagi Yojimbo* wordt twintig.
- *Catwoman: When In Rome.*
- Cleese schrijft *Superman: True Brit.*

LINKS - *The Originals* door Gibbons.

■ **TIJDLOOS** Andy Runton wordt door de independent uitgeverij Top Shelf naar voren geschoven als opvolger van Jeff Smith (*Bone*). In de graphic novel *Owly* volgt Runton de belevenissen van een zeer vriendelijke en cartoonesk getekende uil, waarbij alles draait om tijdloze thema's als vriendschap en afscheid nemen.

■ **TERUGKEER** Eerder dit jaar trad Jim Valentino af als uitgever van Image Comics, zodat hij zich kon toeleggen op het maken van comics. In september komt hij die belofte na, want met *The Return of Shadowhawk* keert hij terug naar het personage waarmee hij begin jaren negentig de overstap naar Image maakte.

■ **TWINTIG** Stan Sakai's *Usagi Yojimbo* viert in oktober zijn twintigjarig bestaan. Dark Horse zet dat kracht bij met de luxe hardcover *The Art of Usagi Yojimbo*. Dit schetsboek bundelt niet alleen prenten van Sakai, maar tevens van grootheden als Frank Miller en Sergio Aragonés. De tweehonderd pagina's tellende editie kost $39.95.

■ **OPGESTAPT** Na wekenlange speculatie heeft Chuck Austen bekendgemaakt, dat hij vertrekt als schrijver van de Marvel comic *X-Men*. Hoewel hij niet wil ingaan op de vraag of hij is ontslagen of dat hij de eer aan zichzelf heeft gehouden, heeft de aanhoudende kritiek op zijn werk zeker een rol gespeeld.

Charles Burns

'Van binnen ben ik niet normaal'

DOOR **PETER BREEDVELD**

BOVEN - Portret van de artiest als een tekenende hond

Black Hole **is nog niet eens voltooid en toch spreken sommige mensen al van de *Ulysses* onder de stripverhalen. Het is in elk geval het meest ambitieuze werk dat de Amerikaanse striptekenaar Charles Burns (Washington, 1955) tot nu toe heeft gemaakt.**

Tien jaar geleden begon hij aan het verhaal over een groep tieners die in de greep raakt van een seksueel overdraagbare ziekte die de meest gruwelijk lichamelijke transformaties veroorzaakt. Momenteel legt hij er de laatste hand aan.

Black Hole **is de voorlopige apotheose (de auteur is nog jong) van de reeks verhalen die Burns maakte sinds de jaren tachtig, toen hij debuteerde in het chique stripmagazine**

Uw verhalen zitten vol angst en eenzaamheid en schuldgevoelens. Waar komt dat allemaal vandaan?

CHARLES BURNS: Uit mezelf. Het is de uitdrukking van... mijn gedachten over mezelf, de ideeën die ik probeer over te brengen.

Zijn het uw eigen gevoelens?

Niet altijd. Als je het over *Black Hole* hebt, daarin onderzoek ik de angstgevoelens van jongeren, de overgang van het kind-zijn naar volwassenheid. Ik denk dat die gevoelens universeel zijn. Iedereen met wie ik ooit heb gesproken heeft een soort trauma overgehouden aan zijn puberteit.

***Black Hole* lijkt een commentaar te zijn op de manier waarop seksualiteit wordt beleefd in de Verenigde Staten.**

Ik ben geboren en getogen in de VS, dus dat soort dingen komen er zeker in voor. Het is moeilijk ze er uit te filteren. Maar ik heb mijn verhaal nooit specifiek als een commentaar op de Amerikaanse seksualiteit bedoeld. Ik ben op een bepaalde manier opgevoed en natuurlijk maakt dat deel uit van het grotere geheel. Maar mijn intentie was een persoonlijk verhaal te maken waarin situaties voorkomen waarmee ik zelf te maken heb gehad toen ik opgroeide. In elk personage in *Black Hole* zit op de één of andere manier een stukje van mezelf. Sommige dingen zijn specifiek autobiografisch, of dat nou feitelijke gebeurtenissen zijn of emoties die ik had toen ik jong was.

BOVEN - ***Big Baby*** **gaat over de verwarring van een kind dat naar griezelfilms op televisie kijkt en tegelijkertijd de horror ondergaat van het werkelijke leven**

Hebt u een moeilijke puberteit gehad?

Het was moeilijk voor mij en voor iedereen die ik ken. De ontwikkeling van kind naar volwassene is een verwarrende ervaring. Het is een worsteling: het feit dat er haar op je gezicht begint te groeien, de ontdekking van je eigen seksualiteit, *yeah*, er gebeurt zoveel in die fase van je leven... het vasthouden aan je jeugd, de wereld die voor je ligt en die er misschien onplezierig uitziet...

Onplezierig? In *Black Hole* is het pure horror!

Er zitten veel lagen in *Black Hole*. Ik wil de interpretatie van het verhaal liever niet simplificeren met dergelijke termen. Er zijn veel manieren waarop je het kan lezen en als jij het wil lezen als een soort commentaar op de Amerikaanse ideeën over seksualiteit, dan is dat natuurlijk volkomen legitiem.

Meerdere lagen

Alle verhalen die u voorafgaand aan *Black Hole* hebt gemaakt lijken een aanloop te zijn geweest naar uw laatste werk. Er lijkt sprake te zijn van een zekere evolutie.

Ik heb mezelf in de loop der jaren geleerd strips te schrijven. Ik ben begonnen met een hele solide, simpele, traditionele manier van verhalen vertellen en nu denk ik dat ik ben gegroeid naar een gesofisticeerder... nee, dat klinkt stom, ik bedoel een complexere manier van verhalen vertellen. Maar er zit nog steeds een soort solide en duidelijke structuur achter. Ik heb nooit rare verhalen gemaakt alleen maar om iets raars te doen. Elk verhaal moet goed in elkaar zitten, dat is mijn bedoeling.

U hebt altijd griezelverhalen gemaakt die vooral iets lijken te zeggen over adolescenten.

Eén van mijn vroege *Big Baby*-verhalen gaat over de verwarring van een kind dat naar griezelfilms op televisie kijkt en tegelijkertijd de horror ondergaat van het werkelijke leven, waarin een alcoholistische buurman zijn vrouw slaat. Hij probeert dat te vangen in termen die hij kan begrijpen. Er zitten dus twee extremen in dat verhaal: aan de ene kant is er het enigszins stupide, belachelijke verhaal over een kind dat een griezelfilm ziet over molwezens die meisjes naar hun ondergrondse holen ontvoeren en aan de andere kant probeert hij te begrijpen wat hij aan de overkant van de straat ziet gebeuren met die verschrikkelijke man.

Ook *Black Hole* heeft meerdere lagen. Tijdens het signeren kwam er een vrouw naar me toe die *Black Hole* las als een romantisch liefdesverhaal en eigenlijk is het dat ook. Het

***Raw*. Donkere verhalen over eenzame kinderen die zich staande moeten houden in een wereld van gewelddadige dronkelappen, seksmaniakken en kindermoordenaars, over naïeve Mexicaanse worstelaars met een bijbaantje als privé-detective, hond-mannen, mol-mensen, freaks, mutanten, monsters en psychopatische travestieten, getekend in *clair-obscur*, in een stijl die een mix lijkt tussen *Kuifje* en de oude EC-horrorstrips. Wie is die man, die zulke uitzinnige, zieke dingen verzint? Het antwoord kregen we tijdens de afgelopen Haarlemse Stripdagen, waar Burns één van de gasten was. Een teleurstellend antwoord, want Burns blijkt een hele gewone, zelfs beminnelijke man te zijn. En hij heeft nog een doorsnee jeugd gehad ook.**

RECHTS - In *Big Baby* zitten twee extremen: aan de ene kant is er het enigszins stupide, belachelijke verhaal over een kind dat een griezelfilm ziet over molwezens die meisjes naar hun ondergrondse holen ontvoeren en aan de andere kant probeert hij te begrijpen wat hij aan de overkant van de straat ziet gebeuren met die verschrikkelijke man.

LINKSONDER - De laatste spread van *Black Hole 1* bevat jeugdwerk van Burns

RECHTSONDER - Het gaat over relaties en de ontdekkingen die de personages doen op het liefdesvlak.

gaat over relaties en de ontdekkingen die de personages doen op het liefdesvlak.

Een doorsnee liefdesverhaaltje is *Black Hole* in elk geval niet. De gevolgen van het bedrijven van seks zijn verschrikkelijk.

Het verhaal is nog niet afgelopen, hoor. Ik moet oppassen dat ik de afloop niet al verklap, maar het is in elk geval per se geen verhaal over de verschrikkelijke gevolgen van seks. Om een voorbeeld te geven: er is een scène waarin één van de personages wordt verleid door een meisje met een staart en hij – hoe zeg ik dit netjes in een interview – komt voortijdig klaar. Dan gaat hij naar boven om zich te wassen, en dan ziet hij pornobladen liggen op het toilet. Het gaat erom dat de lezer zich voorstelt wat er door zijn hoofd gaat als hij die beelden ziet. De lezer krijgt geen helder, pasklaar antwoord maar krijgt die mix van beelden en ideeën voorgeschoteld en krijgt dan hopelijk... niet een antwoord, maar een bepaald gevoel over het verhaal. Wat ik bedoel te zeggen, is dat ik geen oordeel vel over de personages. Ik leg de lezer alleen maar een aantal situaties voor om over na te denken en zelf tot een oordeel te komen. Ik doe niet aan 'X+Y=Z', zo werkt dat niet. De personages hebben moeite zichzelf en hun omgeving te begrijpen maar ze komen op een gegeven moment niet tot een openbaring. Uiteindelijk leren ze zichzelf zien in een ander licht en weet je dat ze daarmee verder gaan in het leven. Het verhaal bevat een reeks gebeurtenissen die aan het eind culmineren.

OK, THAT'S IT FOR THE FIRST ISSUE OF BLACK HOLE. RATHER THAN USE THIS SPACE JUST FOR LETTERS, I'D LIKE TO ASK READERS, WRITERS, ARTISTS AND WHAT HAVE YOU, TO CONTRIBUTE SOMETHING ABOUT THEIR DARK, WEIRD, HIGH SCHOOL HORRORS. LIKE WHAT? HUH... TRUE ROMANCE STORIES, TRIPPED OUT DRUG ART, PHOTOS, DIARY ENTRIES, YOU NAME IT. IF IT'S ANY GOOD I'LL TRY TO PRINT IT. YOU CAN SEND STUFF TO:
BLACK HOLE
% KITCHEN SINK PRESS
320 RIVERSIDE DRIVE
NORTHAMPTON MA 01060
IN THE MEANTIME, HERE ARE A FEW COMICS I DID IN HIGH SCHOOL.
CHARLES BURNS 1978

BLACK HAIR AGAINST WHITE SKIN. THE BRIGHT FLUORESCENT LIGHT IN THE KITCHEN MADE IT LOOK EVEN WHITER
...SO WHITE IT WAS ALMOST TRANSPARENT. YOU COULD SEE A NETWORK OF SOFT BLUE VEINS JUST UNDER THE SURFACE.
SHE HAD TURNED BUT I HAD SEEN IT ALREADY... I'D SEEN WHAT WAS BACK THERE.
OOPS!

U beschouwt *Black Hole* zelf helemaal niet als een griezelverhaal?
Ik beschouw het niet in die termen. Een griezelverhaal, dat betekent *slasher movies*, *Psycho*. Het is natuurlijk geen cowboyverhaal, maar... het kan me gewoon niet schelen wat het precies is. Het is een verhaal, dat is het. Ik heb niet een bepaald genre in gedachten. Het is duidelijk dat ik een zekere interesse heb voor horror, maar ik probeer gewoon een bepaald verhaal te vertellen, begrijp je. Die vrouw waar ik het over had, zag *Black Hole* als een liefdesverhaal, jij ziet het als een griezelverhaal en dat is ook legitiem. Maar ik ben nooit aan de slag gegaan met het voornemen het engste griezelverhaal ooit te gaan maken of zo. Ik wilde dit specifieke verhaal gewoon zo goed mogelijk vertellen. Ik had het ook op een andere manier kunnen doen, of een soortgelijk verhaal kunnen vertellen zonder de plastische, afschrikwekkende lichamelijke mutaties die de personages in *Black Hole* ondergaan. Ik had het kunnen laten bij een portret van jongeren die worstelen met hun identiteit, die van huis weglopen enzovoort. Maar die mutaties dienen om de personages in extreme situaties te plaatsen. Misschien was het ook wel een excuus om een naakt meisje met een staart te kunnen tekenen. Huh-huh.

Moralisme

De personages in *Black Hole* betalen een zware prijs voor al hun acties. Dat komt nogal christelijk over.
Vind je? Grappig, zo heb ik er nooit over gedacht. Dat is interessant. Ik bedoel, dat je het zo omschrijft. *Yeah*, er is zeker sprake van een moraal, maar ik heb dat nooit gezien als christelijk.

U bent niet protestants of katholiek opgevoed?
Ik ging met mijn moeder altijd naar de Anglicaanse kerk en dat was het. Ik zal me bepaalde dingen wel eigen hebben gemaakt, maar er werden bij mij geen dingen ingeslagen door nonnen of zo.

Er werden u ook geen schuldgevoelens aangepraat?
Nee. Ik ben natuurlijk, samen met mijn vrienden, opgegroeid in een algemeen klimaat waarvan een zeker schuldgevoel ook deel uitmaakt, maar het was niet zoals bij een aantal katholieke vrienden van mij, die kampten met echt vreselijke schuldgevoelens over dingen. Misschien is dat op de één of andere manier in mijn verhaal terechtgekomen, maar niet doelbewust.

BOVEN DEZE EN DE VOLGENDE TWEE SPREADS - **Voorin ieder deel van *Black Hole* staan portretten van de personages voor en nadat ze de verschrikkelijke ziekte hebben gehad en schutblad-illustraties die een kernmoment uit het verhaal verbeelden.**

LINKSONDER - **Porno op het toilet.**

RECHTSONDER - **Één van de personages wordt verleid door een meisje met een staart**

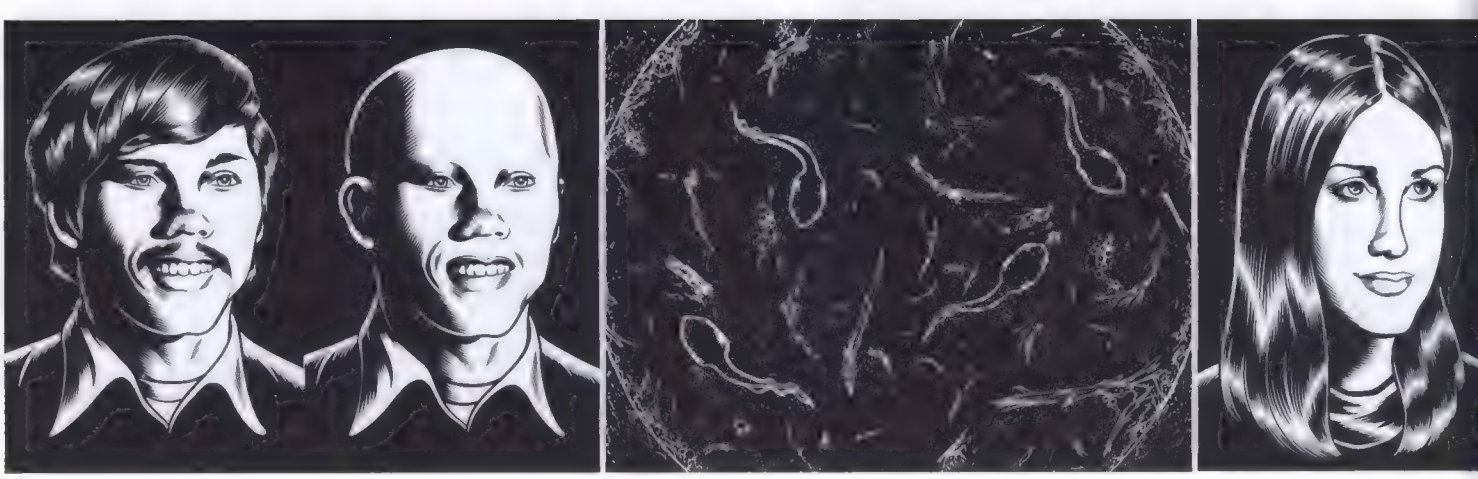

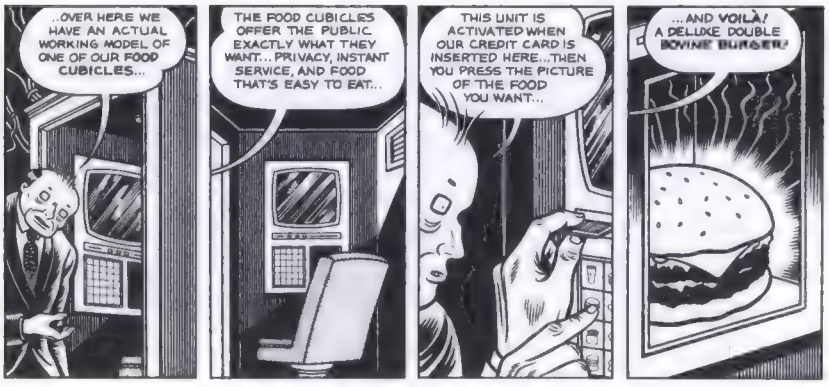
...OVER HERE WE HAVE AN ACTUAL WORKING MODEL OF ONE OF OUR FOOD CUBICLES...
THE FOOD CUBICLES OFFER THE PUBLIC EXACTLY WHAT THEY WANT... PRIVACY, INSTANT SERVICE, AND FOOD THAT'S EASY TO EAT...
THIS UNIT IS ACTIVATED WHEN OUR CREDIT CARD IS INSERTED HERE...THEN YOU PRESS THE PICTURE OF THE FOOD YOU WANT...
...AND VOILÀ! A DELUXE DOUBLE BOVINE BURGER!

THIS WAS ALL I WAS EVER GOING TO NEED. EVEN IF EVERYTHING ALL WENT WRONG, I'D HAVE THIS ONE PERFECT DAY.
COME ON, IT'S TIME TO GO TO BED.

...A CLICKING SOUND AT FIRST AND THEN A CLEAR, HIGH PITCHED VOICE RISING UP FROM THE MOUTH ON HIS CHEST...
K-KUHH...UNN... IT...IT WON'T WORK... IT CAN'T LAST.

I HADN'T BEEN DOWN IN HER ROOM FOR MONTHS AND MONTHS BUT IT LOOKED LIKE NOTHING HAD CHANGED.
SHE HAD A COUPLE OF NEW ALBUMS.
DIAMOND DOGS

Bent u een moralist?
Nee, maar als je jong bent houd je het gedrag van je ouders en van je vrienden tegen het licht. Daar oordeel je over omdat je nog jong bent en onvolwassen. Dat komt in het verhaal wel naar voren. Iedereen worstelt met zijn identiteit, met wie hij is en wie zijn vrienden zijn. Die jongen die tijdens de biologieles verliefd wordt op dat meisje, bij voorbeeld. Ze is mooi en hij projecteert al zijn romantische idealen op haar. Uiteindelijk ontdekt hij dat die idealen niet overeenkomen met de werkelijkheid, dat ze ook worstelt en ten einde raad is, dat ze ook maar een mens is. Later voelt hij zich onverklaarbaar seksueel aangetrokken tot een wild, dierlijk meisje met een staart. Aanvankelijk geneert hij zich, maar geleidelijk aan krijgt hij er vrede mee en accepteert hij dat het deel uitmaakt van wie hij is. Dus in die zin is het geen zedenpreek.

Maar het verhaal lijkt vaak een waarschuwing te zijn. Iedereen betaalt bij voorbeeld een hoge prijs voor seks.
Ik begrijp je wel. Ik heb verhalen gemaakt waarin ik dingen op die manier beschouw, zoals de *El Borbah*-verhalen. In één daarvan zit hij in een klein kamertje waar je een creditcard in een gleuf moet stoppen en op een knop moet drukken en dan komt er een hamburger tevoorschijn. Dat is een commentaar op de Amerikaanse cultuur van *fast food* en commercie. Maar in *Black Hole* gaat het me echt vooral om de uitwerking van de personages, de beproevingen die ze doorstaan en hoe ze daar uiteindelijk weer uit tevoorschijn komen.

En tegelijkertijd vertelt u ons over uw eigen puberteit.
In een zeer abstracte vorm. Zoals ik zei, er zit iets van mezelf in elk personage. In mijn vroegere verhalen zitten veel stereotype personages. Dat had een reden, want ik schepte er genoegen in die stereotypen tegen het licht te houden. Wat zit er achter een bepaalde stereotype? Want er is altijd een reden voor hun bestaan. Dus als een personage slecht was, was-ie ook ècht slecht. De buurman in *Big Baby* is een dronkaard, hij slaat zijn vrouw. Alleen Big Baby zelf is iets meer uitgewerkt.
In *Black Hole* gaat zelfs de grootste slechterik, die jongen die die mensen neerschiet, nog op pad om kippenvleugels te kopen voor zijn vriend. Hij is niet honderd procent slecht, het is niet allemaal zo zwart/wit. In de laatste aflevering zullen we meer over hem te weten komen, waarom hij doet wat hij doet. Met de goede personages in *Black Hole* is het niet anders: ze nemen verkeerde beslissingen, hebben een egoïstisch trekje of wat dan ook.

Er zit ook wel iets existentialistisch in uw verhalen. Iedereen is op zichzelf aangewezen.
Het komt allemaal neer op wat zich in mijn brein afspeelt. Hèhè.

Bent u Big Baby? Is Big Baby u?
Tot op zekere hoogte wel.

Voelde u zich als kind alleen?
Ja, soms, zeker. Alles wat voortkomt uit de geest van een artiest is een manifestatie van wie hij is, van de motivatie achter zijn werk.

Big Baby is zo'n tragisch personage.
Yeah, natuurlijk. Ik voel me soms ook net een buitenaards wezen. Precies! Hahaha!

Wortelt al uw werk in dat gegeven, dat u zich vervreemd voelde, anders?
Zoals ik laatst Chris Ware hoorde zeggen: alle striptekenaars die ik bewonder en die ik als vrienden beschouw, zijn mensen die met grote moeite proberen uit te drukken hoe het voelt om in deze tijd te leven. Het klinkt pretentieus, maar het is een redelijk goede omschrijving van wat ik ook probeer te doen. Ik probeer over te brengen hoe het is om nu te leven. Als je probeert dat zo goed mogelijk te benaderen...

Bent u een pessimist?
Weet ik niet. Maar als je besluit kinderen te krijgen, een gezin te stichten, zoals ik heb gedaan, dat betekent dat je tenminste énige hoop hebt op een toekomst. Maar *yeah*, er zijn zeker elementen die zich manifesteren in mijn werk... Ik zie de wereld niet voortdurend als een mooie plek. Maar ik stop kleine momenten in mijn verhalen. Bij voorbeeld in *Black Hole*, als die jongen en dat meisje naar het strand gaan en dat meisje zegt: 'Zelfs al heb ik alleen dit enkele kleine moment, dan is het toch goed geweest.' En dan vrijen ze, en dan is er die verschrikkelijke voorspelling uit de tweede mond in de keel van de jongen. Dus dat sprankje hoop van daarvoor wordt onmiddellijk overschaduwd door een donkere wolk. Maar dat ene goede moment, dát hebben ze! Hèhè. Wat zal ik zeggen? Zo ben ik.

Besmettelijke ziekte
***Black Hole* speelt zich af in de zeventiger jaren. Dat realiseerde ik me pas toen twee personages het hadden over het nieuwe album van David Bowie, *Diamond Dogs*.**
Precies. Ik had het in een andere tijdsperiode kunnen situeren, maar het soort verwijzingen waar je het over hebt, dat zijn dingen waar ik verstand van heb, waar ik met gezag over kan praten omdat ik toen zelf puber was. Ik heb twee dochters van veertien en zeventien dus ik had misschien ook de huidige tijdsperiode als decor kunnen nemen, maar - *you know* - dat is anders.

Maar toen ik *Black Hole* begon te lezen, dacht ik onmiddellijk dat het over aids ging, tot ik me realiseerde dat het verhaal in de zeventiger jaren speelt. Ik dacht dat u dat misschien had gedaan om duidelijk te maken dat het niet over aids gaat.
Ik wilde het gegeven van die seksueel overdraagbare ziekte gebruiken en beseft ook wel dat het onmogelijk is net te doen alsof er geen wereld is waar aids bestaat. Toch heeft het verhaal helemaal niks met aids te maken. Het ging me om het idee van een besmettelijke ziekte die alleen tieners kunnen krijgen. Sowieso een belachelijk idee, natuurlijk, de puberteit als besmettelijke ziekte.

Maar de puberteit vóelt als een ziekte. Er begint haar te groeien op allerlei vreemde plaatsen...
Inderdaad. Absoluut. Voor mij snijdt dat hout.

Lezen uw dochters uw werk? Laat u ze het lezen?
Ja, weet je, toen ik aan *Black Hole* begon waren ze nog heel erg klein. Het is het eerste boek dat ik ze liever niet liet zien. Als ze nu mijn werkkamer binnenkomen en ze zien de pagina's waar ik aan bezig ben is dat geen probleem, maar vroeger legde ik er dan snel iets overheen. Er zitten seksueel expliciete scènes tussen en dingen waarvan ik... ik was bang dat het ze in de war zou brengen. Ik vond het niet kunnen dat ze er naar keken. Het is hetzelfde als je als ouder je kinderen verbiedt naar een bepaalde film te kijken. Het hoort bij het ouder-zijn, denk ik. Nu zijn ze oud genoeg om dat soort dingen te verwerken.

LINKS, VAN BOVEN NAAR BENEDEN -
- **Burns' commetaar op de vercommercialiseerde fastfood-industrie.**
- **Een 'mooi moment' voordat het noodlot toeslaat.**
- **De afschuwelijke voorspelling waar Burns over spreekt.**
- **Verwijzingen naar de popcultuur uit de jaren '70.**

ONDER - **In het verhaal *Teen Plague* (*Raw, volume 2, nummer 1*) speelde Burns al met het gegeven van een besmettelijke ziekte die zich verspreidde onder tieners.**

JEFF! WAKE UP! YOU'RE HAVING A NIGHTMARE!
UH...UH. UHHH..
OH, MY GOD! YOUR RASH! IT'S...IT'S ALL OVER YOUR FACE!
NUH ..NO! YOU'RE ONE OF THEM!
LET ME OUT! LET ME OUT OF HERE!
STOP IT, JEFF! I CAN'T STEER!
CRASH!

Het zou me verbazen als u een doorsnee leven van een Amerikaanse staatsburger zou leiden.
Toch wel. Ik woon in Philadelphia, in een apart klein buurtje waar veel kunstenaars wonen. Het is niet een typisch Amerikaanse buurt, maar het feit dat ik getrouwd ben en twee kinderen heb...

Geeft u ook barbecuepartijtjes in de tuin?
Hahaha! Natuurlijk! Maar je hebt een beeld van barbecuepartijtjes en dan heb je òns barbecuepartijtje. Ik heb wel eens mensen ontmoet die mijn werk kenden en dan zag ik een soort teleurgestelde blik in hun ogen, zo van 'het is een heel normale kerel'. Maar van binnen ben ik niet normaal.

Net als uw werk, dat ziet er van buiten ook gelikt en aantrekkelijk uit. Maar als je het begint te lezen...
Dat is een ander veelvoorkomend thema in mijn werk: de idee van de façade, de oppervlakte en wat daar onder aan het broeien is.

RECHTS - **Coverillustratie voor de inlay van Iggy Pops cd *Brick by brick*, 1990.**

Hoeveel delen van *Black Hole* mogen we nog verwachten?
Ik werk aan het laatste deel. Ik heb nog een pagina of zestien te gaan. Maar mijn traagheid is notoir. Ik heb tien jaar over *Black Hole* gedaan, het eerste nummer verscheen in 1994. Ontstellend als ik er aan denk, maar zo ben ik nu eenmaal.

Commercie

Ik neem aan dat u tussendoor allerlei ander werk doet om brood op de plank te brengen.
Absoluut. Ik zie mijn strips als mijn persoonlijke werk, waarover ik de totale zeggenschap heb. Ik doe illustratiewerk om de rekeningen te betalen. Strips zijn voor mij bijna een dure hobby die ik betaal met mijn illustratiewerk. Ik ben een beetje sarcastisch, maar zo voelt het soms.

Strips maken kost u geld? U verdient er niets mee?
Nee, het kost me geen geld, maar ik bedoel, ik werk heel langzaam. Als ik de tijd, die ik besteed aan strips maken, afzet tegen het geld dat ik er mee verdien... misschien als ik alleen woonde en een eenvoudiger levensstijl had, dan zou ik mezelf kunnen bedruipen door alleen strips te doen. Maar ik heb een gezin, dus... ik moet echt werk doen. Ik ken veel kunstenaars die les geven of iets anders doen om hun persoonlijke werk te kunnen blijven doen.

Uw werk werd bekend in het begin van de jaren tachtig, toen het verscheen in het kunstzinnige stripblad *Raw*. Het heeft iets dubbels: een duidelijke commerciële kwaliteit en toch lijkt het vooral te worden gelezen door een bepaalde elite.
Ja, dat is echt vreemd. Ik bedoel, mijn werk strekt zich uit van pure *underground* tot het meest commerciële dat je kunt voorstellen, zoals de voorkant van *Time Magazine* of *The New Yorker*. Ik heb reclamecampagnes gedaan voor grote bedrijven als Levi's en Altoids, een populair mintsnoepje in Amerika, heel beroemde advertenties zijn dat, die verschenen in elk blad dat je maar kunt verzinnen. Miljoenen mensen hebben die advertenties gezien. Daar tegenover staat dat *Black Hole* een oplage van, ik geloof, 15.000 exemplaren heeft. Het verschil is dus vrij extreem.
Maar *Black Hole* zal door Pantheon Books worden uitgegeven als boek dat in reguliere boekhandels te koop zal zijn. Stripauteurs als Chris Ware en Daniel Clowes hebben een *niche* gevonden in de boekhandels. Dat is goed. Toen in de jaren tachtig *Maus* van Art Spiegelman verscheen, was er opeens een enorme interesse in de *graphic novel*. *Graphic novel* was het toverwoord, maar er was niet genoeg materiaal om aan de verwachtingen te voldoen. Dus bundelden ze comics van *Iron Man* en brachten die uit als *graphic novel* en ik had zoiets van 'Wie leest die troep nou?' Er waren wel een páár goede boeken die uitkwamen na *Maus*, maar dat waren

er lang niet genoeg. Op dit moment lijkt de belofte van de *graphic novel* eindelijk te worden vervuld. Nu zijn er boeken die je als volwassene kunt lezen, over een veelheid aan onderwerpen. Je hebt auteurs als Joe Sacco... en ze hebben succes. Dat *Jimmy Corrigan* van Chris Ware zo populair is, dat is eigenlijk best verbazingwekkend. Het is een indrukwekkend, maar geen makkelijk boek. Het is een bewijs van Wares kwaliteiten dat dit prachtig vormgegeven boek zijn weg naar het publiek heeft gevonden, dat daar interesse voor was.

U lijkt te zijn gefascineerd door massacultuur.
Ook dat maakte deel uit van de omgeving waarin ik opgroeide. Mijn fascinatie komt voort uit het feit dat de commercie bepaalde beloftes doet die in strijd zijn met de realiteit. Je weet wel: 'Als je deze auto koopt, race je door de woestijn met een sexy meisje naast je'. Ik ben nieuwsgierig naar hoe dat werkt. Hoe de massamedia het voor elkaar krijgen je iets te laten kopen dat je niet nodig hebt.

Uw werk heeft iets iconisch.
Mijn tekeningen laten zich duidelijk lezen. Dat maakt ze interessant als illustratiemateriaal en voor de reclame. Mijn schetsen zijn vrij grof, die breng ik uiteindelijk terug tot een zekere heldere essentie.

Hoewel uw tekeningen veel details bevatten, zijn ze tegelijkertijd bijna minimalistisch.
Het zijn strips. Je wilt dat ze gelezen worden zoals ze gelezen moeten worden.

Inspiratiebronnen

Uw tekenstijl lijkt sterk te zijn geïnspireerd door comics uit de jaren vijftig.
Mijn vader hield van strips. Hij was opgegroeid met krantenstrips als *Terry and the Pirates* en *Flash Gordon*. Hij was niet zoals de meeste ouders in die tijd, die strips beschouwden als troep. Bij de bibliotheek haalde hij strips, dus het lag altijd in huis. Hij had ook bundelingen van oude *Mad Magazines*. Die keek ik al in voordat ik kon lezen, dus ergens is dat in mijn geest blijven hangen. Die strips spraken me aan en de stijl waarin ze getekend waren probeerde ik na te streven.

Hergé lijkt ook een belangrijke inspiratiebron.
Zeker. Bij ons thuis lagen zes of zeven *Kuifje*-albums die in de jaren vijftig en zestig in Amerika waren gepubliceerd. Veel succes hadden ze niet, want ze werden nooit herdrukt. Het was dus vrij ongewoon voor een Amerikaan om *Kuifje* te kennen. Ik ken geen Amerikaan die er mee is opgegroeid, maar ik dus wel. *Kuifje* heeft zijn weg ook in mijn eigen werk gevonden. De klare lijn en de manier waarop de verhalen zich ontwikkelen...

Zelf beïnvloedt u ook andere kunstenaars. Een aantal jaren geleden werd de Nederlandse schilder Erik van Lieshout beschuldigd van het plagiëren van uw werk.
Iemand stuurde me daar toen een artikel over. Heel vreemd.

Van Lieshout zei dat zijn werk een hommage was aan u.
Behalve als iemand mijn werk jat en het als zijn eigen claimt, maak ik me niet echt zorgen. Als iemand een beeld uit *Black Hole* zou gebruiken om Coca Cola of zo te verkopen, zou ik er wel problemen mee hebben. Maar dit is zo klein, het interesseert me niet. Er zijn wel gevallen geweest waarin mensen mijn werk letterlijk kopieerden en voor commerciële doeleinden gebruikten en dat is... niet goed. Maar dan weer: hoe wil je je tijd besteden? Door mensen te vervolgen? Ik vind het niet belangrijk, behalve als het echt groot en commercieel is.

U schijnt iets voor MTV te hebben gedaan.
Dat was een bewerking van mijn *Dog Boy*-verhaal, met echte acteurs. In mijn ogen was dat geen succes. Anderen zeiden dat ze het goed vonden, maar ik was er niet blij mee. Ik had het script geschreven en toen het hele project was afgerond, herkende ik mijn eigen verhaal niet meer. Ik kon het nauwelijks volgen, terwijl ik het zelf geschreven had. Mijn script was heel precies en helder, maar de regisseur is er gewoon mee aan de haal gegaan.

Bent u al door Hollywood benaderd voor de verfilming van *Black Hole*?
Ja. Maar er is nog niets besloten. Ik heb nog niets getekend. Ik wil enige zeggenschap blijven houden en er moet een goede regisseur op worden gezet. Normaliter, als je de filmrechten afstaat, kunnen ze met je boek doen wat ze willen. Ik begrijp wel dat je niet volledig de zeggenschap kunt behouden, maar ik wil niet dat ze kapotmaken wat ik geprobeerd heb uit te drukken. Ik wil niet dat ze er een *teen slasher movie* van maken.

peter.breedveld@stripschrift.nl

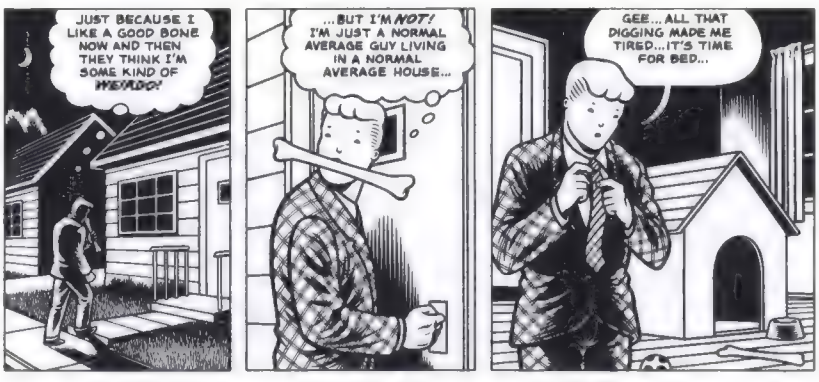
JUST BECAUSE I LIKE A GOOD BONE NOW AND THEN THEY THINK I'M SOME KIND OF WEIRDO!
...BUT I'M NOT! I'M JUST A NORMAL AVERAGE GUY LIVING IN A NORMAL AVERAGE HOUSE...
GEE... ALL THAT DIGGING MADE ME TIRED... IT'S TIME FOR BED...

ONDER - Fragment uit het door MTV verkrachte *Dog Boy*-verhaal.

Stripwinkelier, een

Stripwinkelier zijn of worden, het is een roeping. Geklaag alom in de stripwereld. Na de sluiting eind maart van stripwinkel Krasser in Amsterdam volgde kort erna de sluiting van Lezerij Suus in Rotterdam. En wie herinnert zich niet de dramatische strijd van stripwinkel Tante Leny in Amsterdam die vorig jaar via een tweedelige documentaire van Frans Bromet uitgebreid op tv te volgen was en recentelijk opnieuw werd uitgezonden. Een bak subsidie bleek onvoldoende en nog geen jaar na de uitbetaling moest eigenares Simone Koch haar deuren sluiten. Een teken aan de wand? Niet voor iedereen, zo lijkt het; in Gouda, Leiden en Den Haag openden nieuwe stripwinkels en Bas van der Zee, tot voor kort 'relatiebeheerder strips' van distributeur Van Ditmar gaat de sprong naar stripdetaillist wagen door de oudste stripwinkel van Nederland, Lambiek in Amsterdam, over te nemen.

DOOR TEUS DE KRUIJF

Directe aanleiding voor dit artikel is de sluiting van stripwinkel Krasser in Amsterdam. Eigenaar Martin Westerveld, maakt van zijn hart geen moordkuil: 'Er is geen droog brood meer mee te verdienen. Als verzamelaar ben ik exact tien jaar geleden in deze handel gestapt, samen met een partner. Verschil in visie in relatie tot het assortiment heeft mij op een bepaald moment doen besluiten alleen verder te gaan. Eén jaar hierna (medio 1999) was Krasser een redelijke lopende stripwinkel met veel en tevreden klanten en een evenzeer tevreden winkelier.' En toch ging het mis. Ontegenzeggelijk zal de verslechterde economie een algemene reden zijn. Behalve de zwaar verslaafde stripofiel zal toch niemand strips als primaire levensbehoefte zien, maar ook andere oorzaken liggen aan een faillissement ten grondslag. Westerveld meent dat distributeurs een bron van winstkeldering zijn: 'Tot voor kort werd er door hen een bruto winstmarge van 40% berekend voor de winkelier. Zowel Het Raadsel als Van Ditmar verlaagden die marge, respectievelijk met 4% en 5%. Dit is 10% tot 12,5% van mijn bruto winst!' Behalve een kleinere opbrengst per verkocht stripalbum zijn er andere redenen. De prijsverhoging als gevolg van de invoering van de euro bij voorbeeld. De horecabezoekers klagen, de huizenmarkt klaagt maar het kan toch ook niemand ontgaan zijn dat een beetje stripboek tegenwoordig zes of zeven euro kost. Ben je een liefhebber van strips met harde kaft dan is het helemaal te hopen dat je niet te veel series spaart; tien euro of duurder is geen uitzondering meer voor zulke boeken. Vanuit de stripboekkopers klinken geluiden dat men het tè duur begint te vinden. 'En dan is er nog zoiets als het binnen afzienbare tijd je duurbetaalde album tegen dumpprijzen op een beurs aan te treffen: treurig', aldus Westerveld die hierbij expliciet de uitgaven van uitgeverij Talent noemt. De man zag zijn winkel in

'En toch ging het mis. Ontegenzeggelijk zal de verslechterde economie een algemene reden zijn, maar ook andere oorzaken liggen aan een faillissement ten grondslag.'

ILLUSTRATIE ROB DERKS

v a k m e t t o e k o m s t ?!

een relatief korte periode verworden tot een veredelde Bruna: 'Nadat wij als winkeliers al niet meer regulier aan *Kuifje/Tintin*-objecten konden komen omdat nog maar enkele winkels door de erven Hergé zijn geautoriseerd voor verkoop, heeft ook uitgeverij Marsu dezelfde visioenen gekregen wat betreft Franquin-producten. Kortom, alles wat een stripspeciaalzaak zo speciaal maakt, is niet meer verkrijgbaar. Van de luxe *Rode ridder* kregen de 'Nederlanders' met pijn en moeite één (!) exemplaar; later, op de beurs in Rijswijk, heb ik bij een Belg meerdere exemplaren voor €275 per stuk zien liggen.'

Lezerij Suus

Ook Susan van Neerbos van Lezerij Suus heeft na anderhalf jaar haar deuren moeten sluiten. Neerbos, eerder jarenlang werkzaam in Tijdschriftenhandel Noord, opende haar winkel en koos voor een ruim assortiment. 'Waarschijnlijk is dat ook niet juist geweest', zo beseft zij achteraf. 'Iets meer specialiseren had mogelijk meer klanten getrokken. Vanaf ongeveer december 2003 zag ik mijn omzet achteruit hollen. Ik kan er niet precies de vinger opleggen maar vanaf dat moment was er geen houden meer aan.' Van Neerbos en Westerveld halen het ontbreken van een overkoepelende brancheorganisatie aan als een gemis. Westerveld: 'Zoiets als de B.V.S. (Brancheverenigingvoor Stripspeciaalzaken. TdK), alleen functioneerde die niet optimaal'. Ook Neerbos is niet erg te spreken over de oude B.V.S. 'Ik weet nog dat de nieuwe *Storm* een week eerder bij Albert Heijn lag dan bij de stripspeciaalzaken; ik heb toen gebeld met de B.V.S., maar niemand die er iets aan deed'.

Het relaas van Westerveld over de distributie herkent Neerbos maar al te goed en zij vult aan: 'Tenslotte worden we ook nog eens geconfronteerd met een laag standaard kortingspercentage waar het gaat om nabestellingen; nog maar 28%. Ik kan het me niet veroorloven om in grote hoeveelheden in te slaan voor een beetje meer korting. Vanwege automatische incasso-afspraken wordt het factuurbedrag binnen drie weken na levering van je rekening afgeschreven, maar de albums staan nog maanden- of jarenlang in mijn winkel.'

'Het wordt hoog tijd dat stripboeken tegen een reële prijs worden aangeboden. Als je ziet welk proces er plaatsvindt voordat een album in de schappen ligt moet de prijs van een album omhoog.'

Van Eppo tot Lambiek

Gaat het dan met alle stripwinkels zo slecht? Jos Huddleston Slater van Stripwinkel Eppo in Eindhoven beaamt de magere tijden. 'Ik wil geen klaagverhaal afsteken, maar feit is dat het een moeilijke tijd is. Alles wordt duurder en dus ook stripboeken. Het is overigens bij een aantal uitgevers wel op slinkse wijze gebeurd. In 2001, nog in het guldentijdperk, werden de prijzen halverwege het jaar zodanig verhoogd – zonder enige aanleiding trouwens – dat er later in 2002 bij het omrekenen naar de euro een mooi rond bedrag ontstond. Voor het overige kan de oorzaak gelegen zijn in het feit dat wij in Nederland een vaste boekenprijs kennen en België en Frankrijk niet. Mijn klanten zijn natuurlijk zo de grens over. Het is jammer dat Albert Heijn en V&D veel van onze verkoop van bestsellers weghalen. Het gaat ze niet eens om de boeken maar alleen om het binnenhalen van klanten. Na een bestaan van ruim 25 jaar als stripwinkelier kan ik wel een stootje hebben, maar ik kan me voorstellen dat het opstarten van een onderneming in de stripwereld momenteel geen vetpot is'. Klaas Knol van Nederlands oudste stripwinkel Lambiek in Amsterdam wijdt de terugloop in de verkoop vooral aan het ontbreken van nieuwe klanten. 'Ik merk dat er

Stripwinkelier, een vak m

geen nieuwe aanwas meer is; kinderen komen nauwelijks in de winkel en àls ze al komen vragen ze naar *games* en *cards*. Voor de jeugd zijn strips een verouderd medium; in deze tijden moet je in dvd's of cd's gaan handelen', aldus Knol die (om een andere reden) met de winkel noodgedwongen moest verhuizen naar een aanzienlijk kleiner pand. 'Het is dat we er zoveel omheen doen – zoals tentoonstellingen – anders viel

'Ik heb er nog steeds het vertrouwen in dat een stripwinkel succesvol kan zijn. Steeds er op letten dat de strips onder de aandacht komen van het publiek. Je moet zorgen voor een gevarieerd aanbod en werken aan een vaste klantenkring.'

er helemaal weinig te verdienen. We draaien ook vrij goed door het internet; ik heb vandaag bij voorbeeld al meer via dat medium verkocht dan in de winkel. We zorgen voor een ruim aanbod en proberen ook gewilde zaken uit het buitenland in ons assortiment te houden.' Peter van Uunen van de Haagse Stripshop ziet het minder somber in. 'Ik heb in 22 jaar strip ondernemerschap wel meer en ergere stormen meegemaakt, ik blijf echter vertrouwen houden in een gezonde stripboekenmarkt. Ook Peter Ottens, stripwinkelier van Bul Super te Delft en tien jaar lang voorzitter van de eerdergenoemde B.V.S. blijft positief gestemd: 'Ik draai al dertig jaar achtereen beter dan het jaar ervoor. Het is een kwestie van je bij je specialiteit houden. Op mijn deur staat dat ik stripboeken verkoop en dan ga ik geen *cards* of andere vaag gerelateerde zaken aanbieden. Je krijgt dan ook een ander publiek binnen dat geen strips koopt.' Hoe kijkt Ottens dan naar de toekomst? 'Het wordt hoog tijd dat stripboeken tegen een reële prijs worden aangeboden. Als je ziet welk proces er plaatsvindt voordat een album in de schappen ligt moet de prijs van een album omhoog. De klant is gewend aan en verwend met de huidige stripboekprijzen. Het is dè reden waarom winkeliers het niet meer kunnen bolwerken.'

En hoe zit het dan met die B.V.S.? Ottens: 'We waren destijds een sterk invloedrijk collectief. Op vergaderingen schoven zo'n veertig of vijftig man aan. Er waren volop ideeën, plannen en debatten. We werden erkend als boekhandel, hadden goede contacten met de distributeurs en mochten meedenken over wat bij voorbeeld boekenclub ECI aanbood. Langzaam nam de belangstelling af, met als dieptepunt een geplande lezing door iemand van Van Ditmar: er kwam welgeteld één winkelier opdagen! Mensen klaagden ook voornamelijk over hun privé-sores bij ons; dingen waar we vaak niets mee konden.' Na tien jaar zette Ottens er een punt achter. 'Maar in mijn optiek is de vereniging nog altijd slapend dus als mensen er brood inzien...'.

ADVERTENTIE

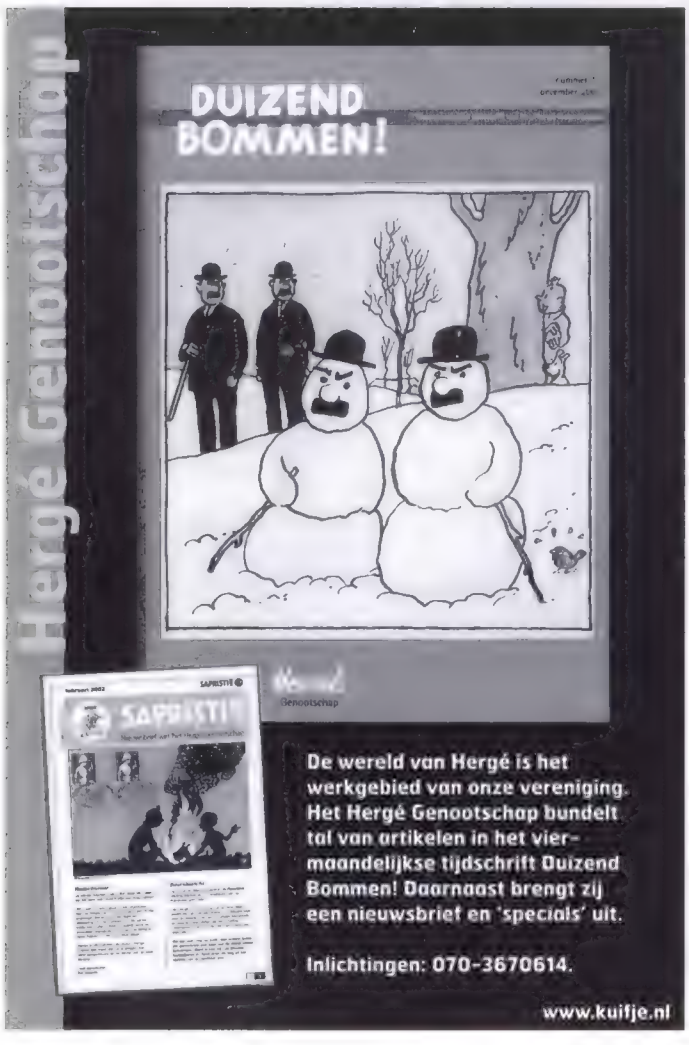
Hergé Genootschap
DUIZEND BOMMEN!
SAPRISTI!
De wereld van Hergé is het werkgebied van onze vereniging. Het Hergé Genootschap bundelt tal van artikelen in het vier-maandelijkse tijdschrift Duizend Bommen! Daarnaast brengt zij een nieuwsbrief en 'specials' uit.
Inlichtingen: 070-3670614.
www.kuifje.nl

Distributie

Klachten over de kortingspercentages van de distributeurs springen er in een hoop reacties uit. Een rondje langs de velden dan maar. 'Hansje Joustra van Het Raadsel meldt dat zijn onderneming geen onderscheid maakt tussen initiële orders en nabestellingen. 'We bedienen de winkeliers zodanig dat ze binnen de kortste keren voorzien zijn van hun boeken, er is dus voor hen ook geen reden om massaal in te slaan, terwijl we relatief gezien wèl veel kosten maken voor het verzorgen van nabestellingen van enkele titels. De distributie is arbeidsintensief en kostbaar, iets dat de winkeliers nog wel eens onderschatten. De kosten van de auto's en de benzine, maar ook de vrachtkosten zijn de laatste jaren verdubbeld terwijl de doorbelaste kosten met – naar ik schat – 15% zijn verhoogd.' Joustra wordt merkbaar kwaad als hij geconfronteerd wordt met een 'beschuldiging' over te lage kortingspercentages: 'Hoe komen ze erbij? Ik geef iedereen een basispercentage van 36% en dat kan oplopen tot 38%. Mensen vergeten dat ook wij steeds minder korting van de uitgevers ontvangen; waar in het recente verleden 52% gebruikelijk was, zakt dit al tot 50% en soms zelfs 48%. Joustra herkent de magere tijden wel. 'Ook wij merken uiteraard de recessie die thans gaande is. We hebben het er geregeld over maar het lukt ons niet precies aan te geven waar het aan ligt.'

Bij distributeur Van Ditmar doet men geen uitspraken over afgesproken percentages of verschillen tussen initiële orders en nabestellingen. Marieke Niezen – manager marketing en promotie – meldt dat hun percentages de laatste jaren niet zijn aangepast en weerlegt dus impliciet de uitspraak van Westerveld. 'We doen juist zoveel mogelijk om de

t toekomst?!

stripwinkelier te helpen. De stripspeciaalzaken zijn voor ons heel belangrijk, we kunnen samen met hun nieuwe dingen proberen en wij zorgen geregeld voor promotieacties. Bij de uitgaven van bij voorbeeld een nieuwe *Asterix* of *Franka* proberen we de voorgaande delen tegen een interessante korting weg te zetten. Vergeet niet dat het failliet gaan van een stripwinkel ook voor ons een slechte zaak is.' Rinus Rijnbergen van distributeur Aldipress geeft aan dat zij recentelijk de striptak onder de loep hebben genomen en hebben moeten vaststellen dat het puur verliesgevend was. 'We hebben dan ook besloten de kortingspercentages van initiële orders en nabestellingen los te koppelen. We snappen dat dit onplezierig is voor winkeliers maar economische redenen hebben ons hiertoe gedwongen.'

Nieuwe winkels

Wat bezielt je in deze tijd nog om een stripwinkel te beginnen? Berny Boer opende begin april de deuren van Stripwinkel Cartoon in Gouda. Terwijl links en rechts andere winkeliers het loodje leggen, gaat Boer opnieuw de uitdaging aan. 'Ik heb er nog steeds het vertrouwen in dat een stripwinkel succesvol kan zijn. Steeds er op letten dat strips onder de aandacht komen van het publiek. Natuurlijk is het zeker in het begin geen vetpot, maar ervaringen in Alphen aan den Rijn en Scheveningen, waar ik eerder een stripwinkel had, overtuigen mij ervan dat er wel degelijk publiek voor is. Je moet zorgen voor een gevarieerd aanbod en werken aan een vaste klantenkring.' Ook Bas van der Zee – tot medio mei werkzaam bij distributeur Van Ditmar als 'relatiebeheerder strips' – probeert het tegenwoordig als detaillist en is van plan na enige tijd stripwinkel Lambiek over te nemen van *good old* Kees Kousemaker. 'Ik heb al eerder bij Lambiek gewerkt en ook bij uitgeverij Big Balloon dus ik weet wel wat er zich in het wereldje afspeelt. Ik heb er juist alle vertrouwen in dat er een markt blijft voor strips. Ik zal zeker de succesvolle formule van Lambiek niet veranderen en ervoor zorgen dat Lambiek dè winkel blijft waar je boeken kunt vinden die je elders niet aantreft. Zodra we een nieuwe locatie voor de winkel hebben gevonden zullen ook de exposities weer aandacht krijgen. Ik blijf het werk ook met dezelfde mensen doen' aldus Van der Zee, 'Ik zou wel gek zijn zonder al die deskundigheid alleen verder te willen.' Ook nog maar even gebeld met Jacquelina Schoonens die zojuist met haar man een stripspeciaalzaak in Den Haag opende (waar zich al drie stripwinkels bevinden. TdK). 'Strips is al jaren onze hobby en we merkten gewoon dat er hier in de buurt een gemis ontstond door het wegvallen van Stripwinkel Panda, vier jaar geleden. We zijn erg enthousiast en hopen dat dit een succes wordt.' Tot slot past in deze rij nog het vermelden van de opening van de Stripmuseumwinkel van Silvester in Groningen.

Tijdens een periode van laagconjunctuur overleven de sterken en gaan de zwakkeren ten onder. Ondanks de vaststelling dat strips weinig nieuw jong publiek voor zich winnen, blijven er genoeg optimisten over die toekomst zien in het vak van stripdetaillist en die de stripliefhebber in zijn behoefte willen blijven voorzien. Al krijg je wel de indruk dat dit optimisme meer op enthousiasme en hoop gestoeld is dan op marktanalyse of commerciële berekeningen.

teus.de.kruijf@stripschrift.nl

[BITS & PIECES → BLOKKER]

Jaap Blokker, de voorzitter van het gelijknamige familiebedrijf Blokker, heeft een prettige gewoonte. Hoewel hij Blokker niet aan de beurs heeft genoteerd, geeft hij toch een overzichtelijk jaarverslag uit. Elk jaar weer. Bovendien fulmineert hij daarin altijd tegen de één of andere misstand die de middenstand bedreigt. Lucht lekker op na zo'n jaartje Tomado-rekjes en plee-borstels verkopen.

'Ja, Bits, wat moeten wij daarmee', hoor ik u al peinzen.

Wel, het bijzondere is dat dit jaarverslag al enkele jaren in stripvorm wordt gegoten. Dat is niet nieuw, enkele IT-bedrijven gingen Jaap al voor, maar stimulerend is het wel.

Naast strips bevat het verslag ook nog flink wat illustraties. Eric Heuvel heeft het er maar druk mee. Elk jaar weer dat stripje over Blokker. Lijkt me reuze lastig. Steeds maar weer diezelfde pannen in de schappen. Het eeuwige jonge grut aan de balie dat niet eens over de kassa heen kan kijken. Al die statische gegevens maken het de tekenaar wel lastig. Toch haalt dit jaarverslag elk jaar weer de landelijke pers. Mede door de strips. Er wordt altijd wel over geschreven. Vooral over de stripvorm. Dus heeft Jaap gelijk dat hij ermee doorgaat. Zoveel positief commentaar kun je als middenstander niet negeren.

Tot nog toe heb ik al die jaren over dit fenomeen gezwegen. Dat doe ik nu toch maar niet, al loop ik mijn redactie misschien voor de voeten. Nieuws is hun zaak. Ik ben van de losse eindjes. Maar als ik het nu niet doe is het volgend jaar wellicht te laat.

Reikhalzend kijk ik al enkele jaren uit naar een mooi artikel in dit blad over de verblokkering van Nederland. Want als er ergens een trend ontstaat met houten eenden of scoubidou-touwtjes kun je er vergif op innemen dat ze massaal bij Blokker in de schappen liggen. Waarna vervolgens heel Nederland ermee op de loop gaat. Of de vensterbanken vult. En als ze nu ook al trek hebben in strips wat staat ons dan te wachten? De Blokkeriaanse stripwinkel? Of de verblokkerde striphoek tussen de zemen en de lappen? Suske en Wiske op elk keukenrolvelletje? Die Jaap Blokker moet toch iets met zijn zakeninstinct en zijn liefhebberij strips.

Twintigduizend jaarverslagen worden er gedrukt. Voor elke medewerker één. En af en toe nog wat bundelingen van de stripjes en de illustraties. Fantastische verzamelobjecten natuurlijk. Ik heb al van die vermomde malloten de Blokker-filialen zien binnen schuifelen.

'Mevrouw, mag ik uw jaarverslag hebben, of houdt u zelf van strips?' kreeg een verbouwereerde kassatiener onlangs te horen.

'Nou meneer, volgend jaar krijgt u een exemplaar cadeau bij aanschaf van twee broodtrommels van Brabantia' was het gevatte antwoord.

'Nu even niet.'

Zo valt er dik geld te verdienen aan het jaarverslag. Je geeft zo'n ding gewoon weg als bonus bij de verkoop van een stelletje restpartijen. Met een beetje handigheid kan de verzamelaar zo'n broodtrommel nog altijd ombouwen tot presentatiekrat op stripbeurzen. Gewoon op z'n kant zetten met de klep naar beneden. Een wasrekje is al minder praktisch, vrees ik.

Heerlijk dat een persoonlijke voorkeur voor de strip ook in deze eeuw nog leidt tot kleine publicatieparelties.

ben.bits@stripschrift.nl

Tekenaar zonder geheugen

DOOR JEROEN MIRCK

Na Andreas, Matthias Schultheiss, Ralf König en Martin tom Dieck heeft Duitsland eindelijk weer eens een internationaal aansprekende stripmaker. Uli Oesterle (38) heeft zichzelf met de strip *Hector Umbra* definitief op de kaart gezet. Een vraaggesprek over zelfmoord, Amerikaanse ambities en het geheugen-verlies dat hem trof.

Uli Oesterle kent de waanzin van zijn held Hector Umbra

Dertien jaar geleden werd Uli Oesterle vanuit het niets getroffen door een acute aanval van hersenuitval. Drie weken lang kon hij zijn gedachten niet onder woorden brengen. De dokter constateerde afasie, oftewel het onvermogen om taal goed te gebruiken als gevolg van hersenletsel. Een fysieke aanleiding was er niet: geen ongeluk of een klap op zijn hoofd. Nou ja, natuurlijk waren er wel de vele drank, sigaretten en cannabis die Oesterle met zijn toenmalige studiogenoten verstouwde.

'Ik zat met een vriend te praten en zei ineens tegen hem: Ik verlies mijn geheugen!.' Oesterle kan het zich allemaal nog levendig herinneren. Het interview vindt plaats op de late zondagmiddag van de Stripdagen Haarlem en de Duitse tekenaar is een beetje uitgeblust van het urenlang signeren. Maar als het gesprek uitkomt bij zijn acute hersenuitval van dertien jaar geleden, staat Oesterle direct weer op scherp. 'Op een gegeven moment wist ik niet meer dat een glas een glas was. Als ik sprak, zei ik heel merkwaardige dingen. Het was behoorlijk eng. Men was even bang dat mijn afasie onomkeerbaar was, maar gelukkig herstelde ik na drie weken.'

De oorzaken waren evident. De indertijd 23-jarige Uli runde een reclamebureautje met twee vrienden. Bleu en onervaren als ze waren, was het bureau alles behalve een succes. 'We hadden geen inkomen, dus zijn we maar hasj gaan dealen. In Duitsland is dat hartstikke illegaal. Maar in de praktijk waren we hoofdzakelijk onze eigen afnemers.' De dienstdoend arts had dan ook niet veel tijd nodig om een diagnose te stellen. 'Ik rookte veel en dronk veel. Bovendien had ik voorafgaand aan het voorval in korte tijd heel veel hasj geconsumeerd. De dokter suggereerde dat mijn aderen waren vernauwd en dat dat de oorzaak van mijn hersenuitval was geweest. Sindsdien rook ik geen hasj meer. Ik rook nu sowieso veel minder. Wel als ik uit ga, ja.'

Hypochonder

Het balanceren op de rand van de waanzin veranderde Oesterle's leven. Het heeft een grote impact op hem gehad, die alleen al af te lezen is aan de titels van zijn stripboeken: *Brain Songs* (2000, zie kader) en *De halfautomatische waanzin*, (2004, ofwel *Hector Umbra*). Met een dikbelegde boterham ironie vertelt Oesterle: 'Ik mag mezelf ook wel weer gelukkig prijzen, want het heeft me toch een artistiek thema geschonken. Wij westerlingen leven in een veilig gebied zonder ontberingen. Ook de politiek verschaft ons geen bijzondere onderwerpen. Maar ik had dus geluk...'

De werkelijkheid is anders. Oesterle omschrijft zichzelf als een hypochonder. 'Als ik een druk op mijn borst voel, vrees ik meteen voor een hartaanval.' Ook de omgeving waarin hij zijn (teken)carrière begon – het mistroostige München - gaf weinig aanleiding tot vrolijkheid. Van de twee vrienden met wie hij dertien jaar geleden dat reclamebureau bestierde, raakte er eentje aan de heroïne en de ander (Alexander Jessen) pleegde zelfmoord. *Brain Songs* is opgedragen aan die laatste, door Oesterle amicaal 'Tschessen' genoemd. Ook in *Hector Umbra* duikt Alexander op, als Umbra's overleden vriend Joseph. Beide mannen ontmoeten elkaar in een door Hades bewaakte onderwereld die weergegeven is als een kroeg waar Tom Waits zich volgooit met whiskey.

Autobiografische trip

De strips van Uli Oesterle (Karlsruhe, 1966) roepen vaak associaties op met psychedelische of anderszins opgewekte trips. 'Dat klopt wel een beetje', beaamt de tekenaar zelf. 'Het is allemaal relatief autobiografisch. Het avontuur van Hector Umbra speelt zich af in mijn woonplaats München en hij bezoekt ook een discotheek waar ik zelf vroeger vaak naartoe ging. Ik vind dat je het beste iets kunt maken waar je ervaring mee hebt.'

BOVEN - Uit *Brain songs*, Tom Waits schuift aan in de kroeg.

LINKS - Het figuurtje Paranoia verbeeldt in *Brain songs* goed de gemoedstoestand van de auteur.

LINKSBOVEN - Hector Umbra, stoer maar ook kwetsbaar.
RECHTSBOVEN - *Brain Songs*, Droomsequentie getekend in schetsmatige stijl.
LINKSONDER - Overduidelijke invloed van Munoz en Sampayo in *Brain Songs*.
RECHTSONDER - Uit *Brain Songs*, 'Zelf stel ik me wel eens de vraag: hoe lang heb ik eigenlijk nog te leven?'

De vergelijking tussen Oesterle en zijn held Umbra is snel gemaakt: het zijn allebei robuuste, stoere kerels. De tekenaar beaamt de gelijkenis, maar gaat vervolgens niet zichzelf maar Umbra typeren: 'Hector is stoer maar ook kwetsbaar. Het gaat niet zo goed met hem. Innerlijk is hij een gebroken man. Daarom is hij zo dwangmatig aan het schilderen geslagen.'

In de tweede scène van *Weg van Osaka*, het eerste *Hector Umbra*-album, zien we de breedgeschouderde held fontanellengnomen (monsters met een open hersenpan) schilderen in zijn onopgeruimde appartement. De camera zoomt in op een lege pizzadoos op tafel, die omringd is door strips en cd's. We zien albums van Elvis Presley en Tom Waits, het tijdschrift *Strapazin* en strips als *From Hell* (Moore), *100 Bullets* (Risso), *Autoroute du soleil* (Baru) en *Stray Bullets* (David Lapham). Aan de muur hangt een filmposter van Robert de Niro in zijn rol als de aangeslagen bokser in *Raging Bull* – ook te zien als wandvulling in *Brain Songs*. 'Dat zijn inderdaad de strips die ik graag lees. Ook Tom Waits is een favoriet van mij. Elvis heeft meer een symbolische functie.'

Hector Umbra gaat stappen met zijn twee beste vrienden: Frantisek en Osaka. Het zijn *lookalikes* van twee kameraden van Oesterle. 'Zelf ben ik de meest gematigde van de drie. Frantisek is zelf trouwens ook striptekenaar.'

SINCE THE BOUNCERS AT THE DOOR SAW STRAIGHT THROUGH HIM LIKE A SQUEAKY-CLEAN WINDOW, HE NEVER HAD TO PAY A COVER CHARGE.
Best of
Lizard's
LOUNGE

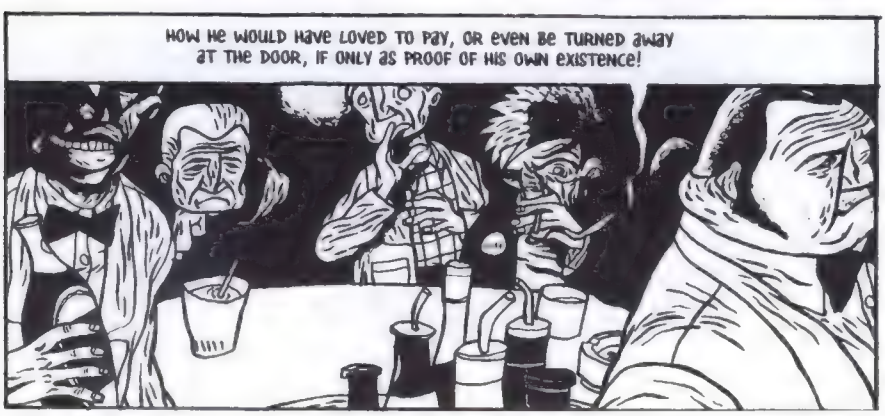

Gecontroleerd expressionisme

Oesterle gaat bij het maken van zijn strips heel visueel te werk. 'De tekeningen zijn belangrijker dan het verhaal. Met kleuren probeer ik het verhaal te sturen. Ze verzorgen een decoratief element, maar bepalen ook de stemming – warm, hard, wat dan ook. Ik kleur mijn strips ook zelf in. Met de computer, want dat is sneller en goedkoper. Bovendien ben ik heel tevreden over de digitale mogelijkheden. Ik maak veel gebruik van zwartvlakken, omdat dat goed bij mijn verhalen past. Het zijn donkere verhalen. Ik zou mijn stijl willen omschrijven als een zeer gecontroleerd expressionisme. Als het tè expressief wordt, kan de lezer het verhaal niet meer begrijpen.'

Zelf noemt Oesterle dit een typisch Europese stijl. 'In Duitsland wordt veel expressief gewerkt met een overdaad aan zwart. Denk alleen al aan de schilders Max Beckmann en Otto Dix.' Ook in zijn collega-tekenaar Martin tom Dieck (van wie in Nederland alleen *Tot ziens, Deleuze!* verscheen) ziet Oesterle een geestverwant.

Amerikaans avontuur

De belangrijkste inspiratiebronnen van de tekenaar uit München komen echter uit het buitenland. Zelf noemt hij als eerste de Argentijn José Muñoz (*Alack Sinner, Joe's bar*) en de veelzijdige Ameri-

kaan David Mazzuchelli. Ook de naam Daniel Clowes valt tijdens het gesprek. Vroeger keek Oesterle heel goed naar de klare lijn van mensen als Daniel Torres (*Roco Vargas*), Yves Chaland en Serge Clerc. 'Die klare lijn interesseert me nu minder. Ik werkte indertijd heel exact. Ook door het werk van Charles Burns liet ik me toen heel erg leiden. Tegenwoordig kijk ik veel naar Mike Mignola. Zijn kleurgebruik is fenomenaal. Ooit heb ik voor een galerie een *Hellboy*-tekening gemaakt, die Mignola erg aansprak. Hij kocht toen *Brain Songs* en liet me weten dat-ie het super vond. Sindsdien mailen we veel met elkaar.'

Het expressieve tekenwerk van Oesterle lijkt verwant met dat van Eduardo Risso, wiens *100 Bullets* op de leestafel van Hector Umbra te zien is. Risso maakte na een Europese stripcarrière de overstap naar het Amerikaanse comicscircuit. Ziet Oesterle zichzelf ook die stap maken? 'Misschien komt het er ooit van dat ik ga werken in Amerika. Op zich lijkt me dat wel wat, maar ik wil niet in de superheldenindustrie terechtkomen. Voor *The Book of Hauntings* van Dark Horse, waar ook Mignola aan meewerkte, heb ik een kort verhaal gemaakt. Een leuke opdracht, maar de bemoeienis van redacteuren vond ik erg lastig. Terwijl je in Europa een nieuw idee laat zien aan de hand van drie uitgewerkte pagina's, verwachten zij dat je het in drie zinnen kunt uitleggen. Ik heb veel geleerd door dat verhaal te maken.'

Inspirerende metroritten

Al zijn strips maakte Oesterle tot nog toe alleen, en dat wil hij graag zo houden. 'Samenwerken met een scenarist, dat werkt niet bij mij. Ik moet voor honderd procent tevreden zijn over het verhaal, anders is het voor mij te moeilijk om te doen. Ik werk met negen kunstenaars in atelier Die Artillerie en laat hen mijn manuscripten lezen. Zij halen er fouten uit en adviseren mij. Dat werkt goed.'

Reizend naar zijn atelier doet Oesterle de meeste inspiratie op. 'Die metroritten inspireren mij het meest van allemaal. *Hector Umbra* is ook echt een grotestadsvertelling. Ik wil het echte leven laten zien en dat zie ik om me heen. Ik wil de verhalen vertellen van de mensen die op de straat leven. Wat beleven zij, hoe komen ze daar terecht? Ik stop ook echt een boodschap in mijn werk. Door de zelfmoord van Alexander is de dood een belangrijk thema geworden. In *Hector Umbra* draait het onder meer om onsterfelijkheid. Zelf stel ik me wel eens de vraag: hoe lang heb ik eigenlijk nog te leven?'

Momenteel tekent Oesterle aan het tweede deel van *De halfautomatische waanzin*, dat hij eind dit jaar hoopt af te ronden. 'Het wordt een trilogie, met daarna misschien losse albums. Daarnaast ben ik bezig met een andere klus, met een andere held. Meer wil ik daar nog niet over kwijt. De grote uitgeverij Carlsen Verlag wil het uitgeven, als een vierkant boek dat mogelijk ook in de boekhandel kan worden aangeboden. Dat zou heel interessant zijn, want de stripmarkt heeft het in Duitsland heel zwaar. Bekende stripmakers verkopen van hun albums maar duizend stuks.'

Gaat het in Nederland dan relatief beter met de stripmarkt? 'Ik heb de indruk van wel.'

jeroen.mirck@stripschrift.nl

Brain Songs

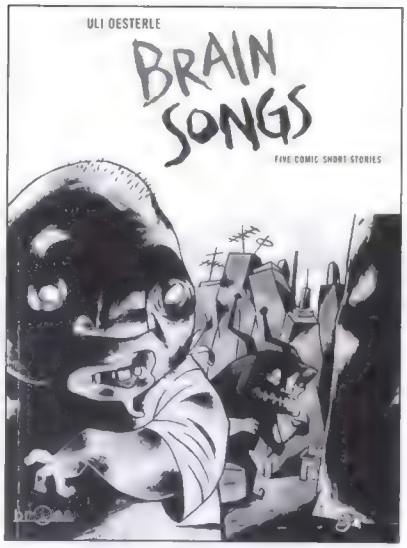

Met Hector Umbra *debuteert Uli Oesterle op de Nederlandstalige markt, maar eigenlijk ging daar al een boekje aan vooraf. In 2000 verscheen bij de Vlaamse uitgeverij Bries van Ria Schulpen de verhalenbundel* Brain Songs, *in de kenmerkende stijl en sfeer die we terugzien bij* Hector Umbra.

Het in zwart/wit uitgevoerde Brain Songs *(een Engelstalige uitgave, oorspronkelijk in 1999 verschenen als* Schläfenlappenphantasien*) lijkt een ode aan* Joe's bar *van de Argentijnen Muñoz en Sampayo, van wie Oesterle een groot liefhebber is. Niet alleen is diens hoekige tekenstijl met veel zwartvlakken gelieerd aan José Muñoz, maar ook koos hij een café (Lizard's Lounge) als terugkerende ontmoetingsplek. Bovendien komt het gegeven om personages uit het ene verhaal op te laten draven als figurant in een ander verhaal, uit de hoge hoed van Carlos Sampayo.*

Zoals de titel al doet vermoeden, gaan de vijf verhalen in deze bundel over de (wankele) geestesgesteldheid van mensen: een debieltje dat uitgroeit tot een seriemoordenaar, een gedumpte striptekenaar die zijn liefdesverdriet verdrinkt in gezelschap van Tom Waits, een doofstomme topcrimineel die aan de bedelstaf is geraakt, een mannelijke muurbloem en ten slotte een paranoia-mannetje dat het leven van een Oesterle-lookalike komt verzieken. Stuk voor stuk lijken de verhalen vingeroefeningen voor Oesterle's latere werk. Stilistisch zit het prima in elkaar en de verhaalopbouw is soms heel verrassend, maar toch smoren meerdere korte verhalen in goede bedoelingen. De jonge stripmaker wil zo graag dat hij soms over zijn eigen benen struikelt. Maar tegenover jeugdige overmoed staan meerdere geniale beeldvondsten. Hoe dan ook wijst Brain Songs *ons op de enorme kwaliteiten van Uli Oesterle, als tekenaar en verhalenverteller.*

Brain Songs
- Five comic-short-stories

Oesterle
Bries 2000
ISBN 90-76708-04-5
Prijs: €12
96 pagina's
zwart/wit (sk)

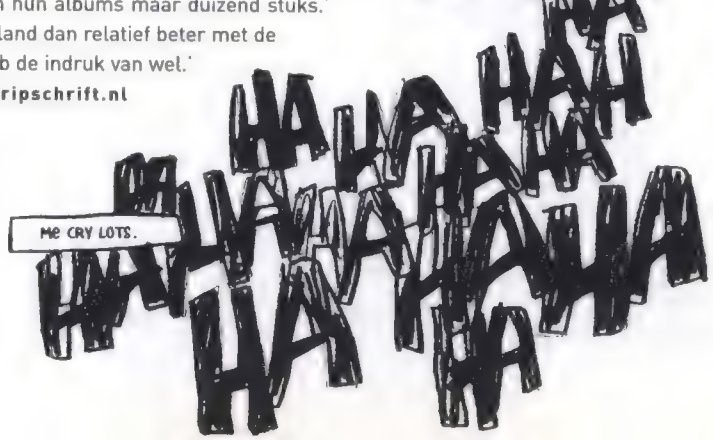

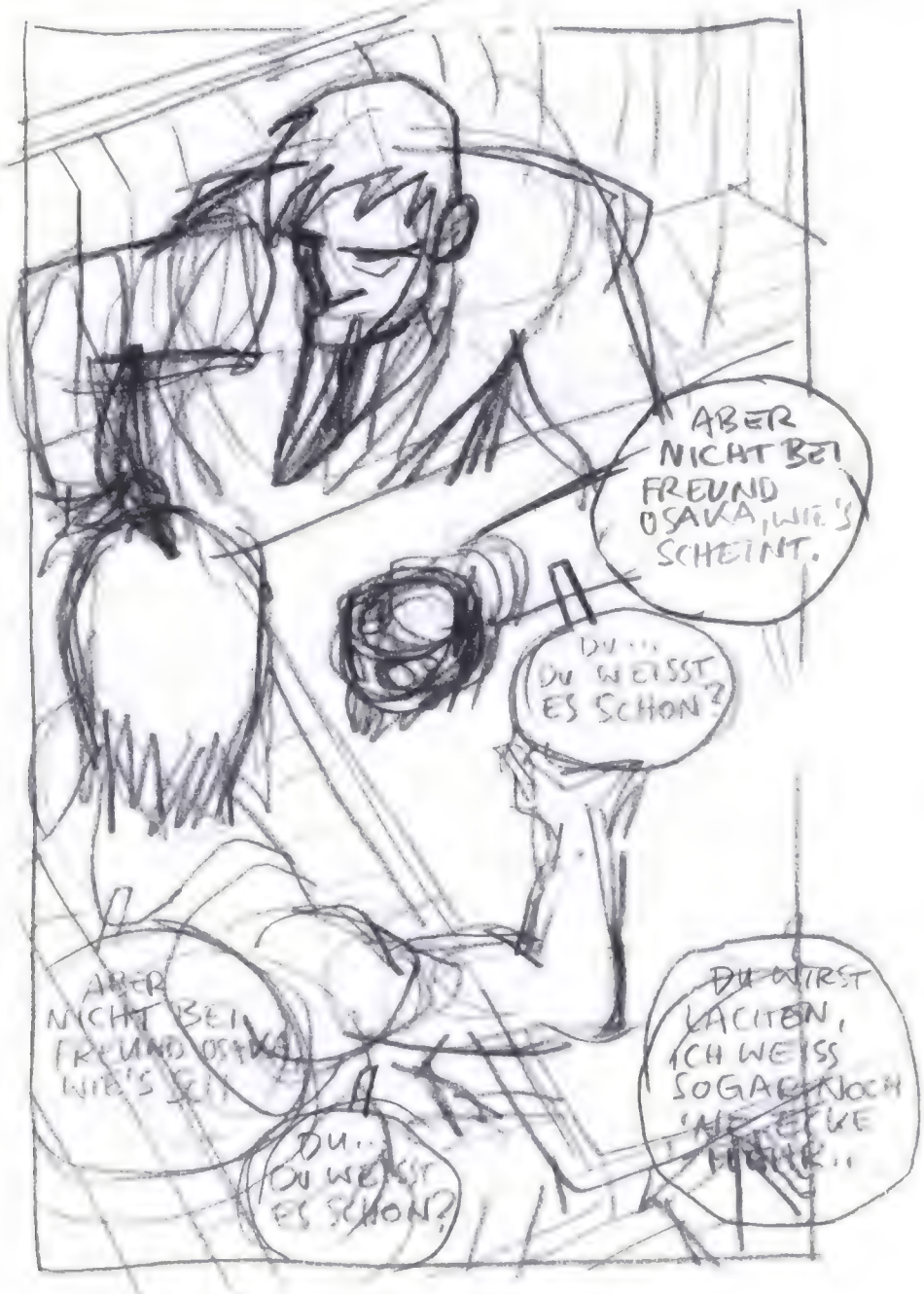

Zoals in het artikel hiervoor te lezen is, tekent Uli Oesterle momenteel aan het tweede deel van *Hector Umbra – De halfautomatische waanzin*, dat hij eind dit jaar hoopt af te ronden. Als smaakmakertje laten we hier alvast schetsen zien van dit verhaal. Want wat is er nou mooier dan vooraf een kijkje te nemen in de keuken van stripmakers? Kijk en geniet!

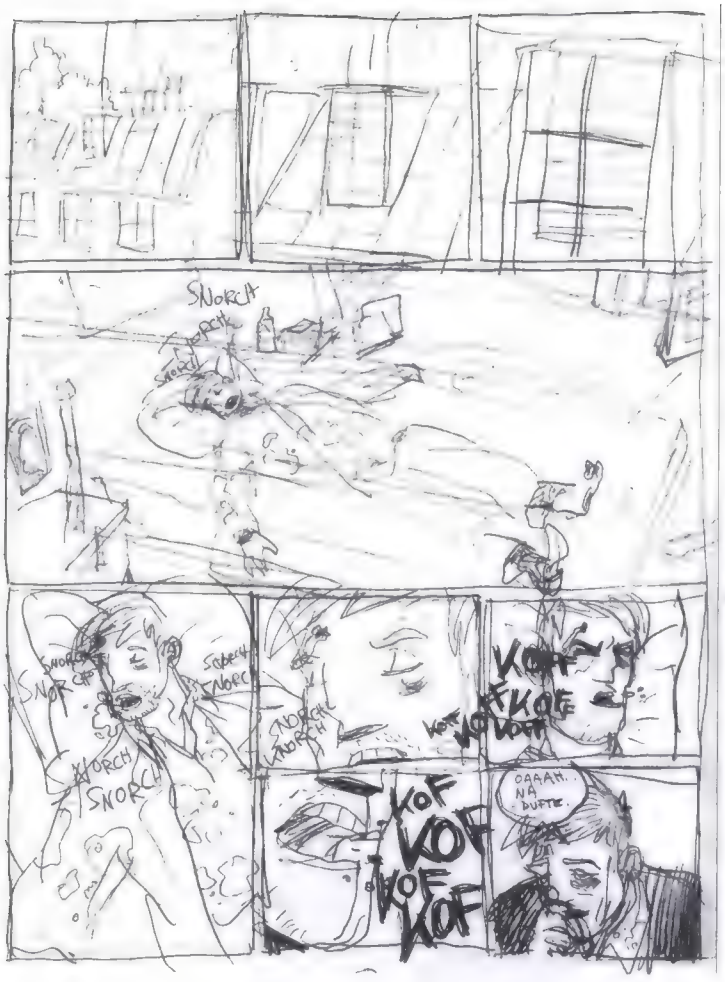
SNORCH
SNORCH
KOF KOF KOF KOF KOF
OAAAH.. NA DUFTE

WOOOOOSH
WOOOOOSH
ALL SCHWARZ..
UERGAMMTE SCHWARZ..
WOOOSH
20

HUFF!
WHUMP
THUD
WACK WACK WACK
SLAM
CRACK
MENSCHEN KINDER, MIR TUT ALLES WEH...
DER KLOPS WAR'N HARTES STÜCK AKSEIT, WAS?
FÜR DICH VIELLEICHT
MHHH..
HEBE MOMENT MAL..
HEY HEY ... WAS BUM MACHSE IST DAS DENN?
WAS DENN?
HHHH
25
HEBE MOOCHKEVICHEN POPENSCHEN

DARRING
AC/DC
AC/DC
WAS WARLOS ?
SCHEISSE MARIA, GHR-LICH ... ICH HÄTTE VORHER ME ERECTIONS-PROBLEME.
ACH HECK! LEIN, DAS IS ZWAR 'NE EISKALTE LOOS, ...
ABER DAS HAB ICH GAR UICHTGE UHTAN!
DIE SCHUZEN SCHRAMMEN UND BLEIBEN GECHTEN SOCHEN
WAS IST PASSWORT?
ALL GLAUBST DU WEL
ICH ERSTATTETE BERICHT. KEINE AHNUNG OB SIE MIR GLAUBEN, ABER SIE HÄTTE MIR ZU. MARIA HAR EINE ERSTKLASSIGE ZU-
35
BIG SUDDE

HALLO, APELDOORN HIER...

In deze artikelenreeks laat Ger Apeldoorn zijn licht schijnen over dikke standaardwerken, obscure studies en andere interessante stripuitgaven die in het buitenland verschijnen.

Striptek

Natuurlijk is het leuk om te weten of de nieuwste *Yakari* op tijd in de winkel ligt. Maar we vinden het minstens net zo interessant om te lezen hoe de tekenaar tot zijn grootse schepping is gekomen en welk nummer potlood hij daarbij gebruikt. Omdat in de Verenigde Staten dat percentage zo hoog ligt, zijn er in de afgelopen jaren redelijk veel boeken uitgekomen die wat dieper ingaan op het maken van strips. Sommige daarvan durven hun lezers zelfs te beloven dat je erin kunt leren *hoe* je het moet doen. In dit artikel heb ik de meeste van deze boeken eens op een rijtje gezet.

Joe Kubert

Joe Kubert is een ware legende in het Amerikaanse striplandschap. Hij begon zijn carrière in 1937 op twaalfjarige leeftijd als assistent van Will Eisner en hij zou de langst nog steeds werkende striptekenaar zijn als Will Eisner zelf ook niet nog steeds bleef produceren. Kubert werd in de jaren zestig en zeventig bekend als tekenaar van oorlogsstrips zoals *Sgt. Rock* en *Enemy Ace*. Aan het eind van de jaren zeventig verliet hij het wereldje om een school voor striptekenaars op te richten. 's Werelds eerste opleiding in zijn soort met heel erg strenge toelatingseisen en een zwaar programma voor studenten van allerlei nationaliteiten, waarvan de meesten voor de duur van hun studie (vier jaar) op de school komen wonen. Sinds de oprichting van de Kubert School Of Cartoon and Graphic Art komen er ieder jaar veel leerlingen af, die allemaal een baan vinden. Het merendeel gaat trouwens werken in de tekenfilmindustrie maar een aantal van hen vindt werk als comicartist, waaronder Kuberts eigen zonen Adam en Andy.

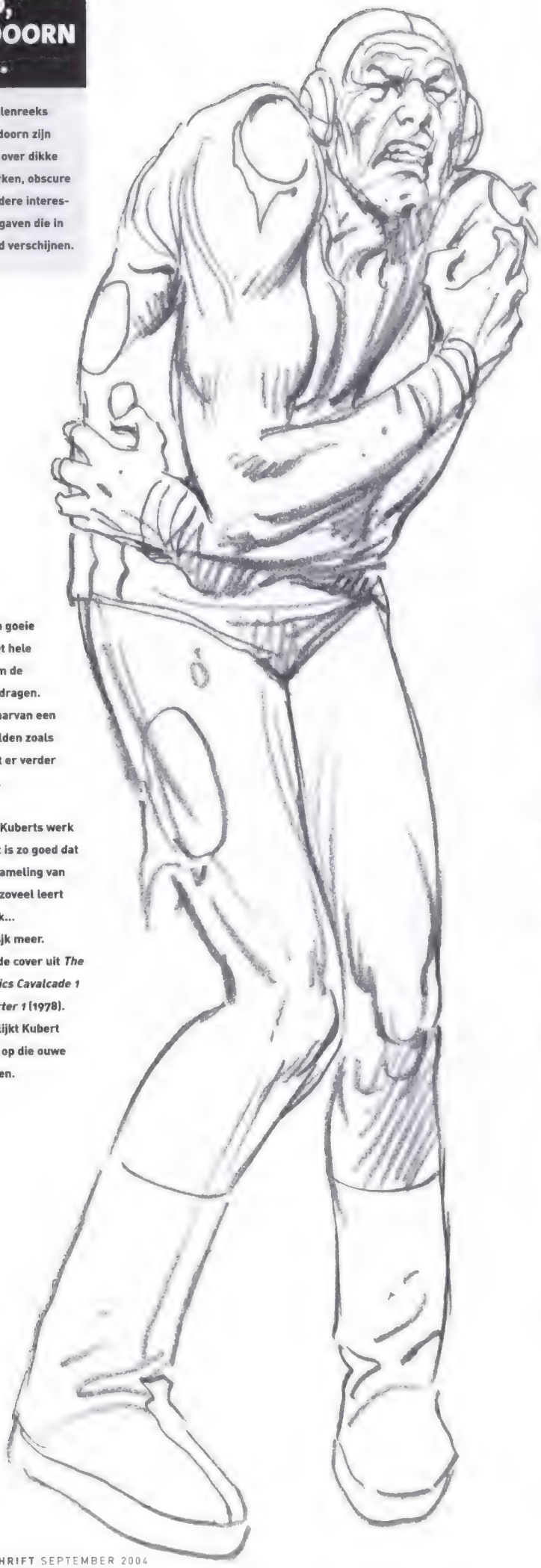

RECHTS - In een goeie strip acteert het hele lichaam mee om de emotie over te dragen. Kubert geeft daarvan een aantal voorbeelden zoals deze, maar legt er verder weinig over uit.

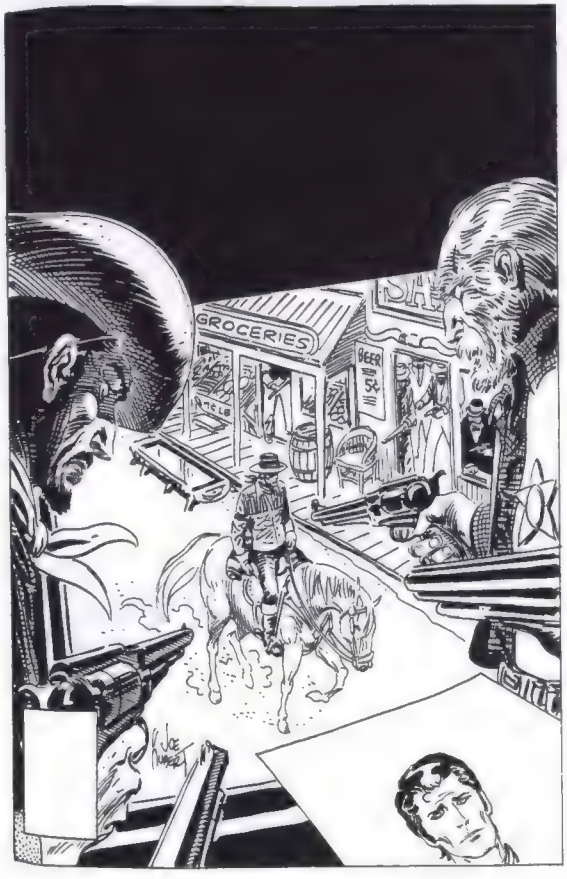

ERNAAST - Joe Kuberts werk als cover-artist is zo goed dat je van een verzameling van zijn covers net zoveel leert als van z'n boek... en waarschijnlijk meer. Ongepubliceerde cover uit *The Cancelled Comics Cavalcade 1* voor *The Deserter 1* (1978). Tegenwoordig lijkt Kubert zelf een beetje op die ouwe man rechtsboven.

e n e n *voor beginners*

Ongeveer driekwart van de mensen die in Amerika tijdschriften over comics kopen, zou het liefst zelf op één of andere manier in de comicwereld werkzaam zijn. Ik weet niet hoe die cijfers hier in Nederland liggen, maar het percentage *Stripschrift*-lezers dat zelf een strip zou willen maken, zal toch een stuk lager zijn. Je moet toch wel behoorlijk fanatiek zijn om in dit land je boterham te willen verdienen met getekende verhalen. De paar arme idioten die dat werk als hun levensvervulling hebben gekozen, moeten in steeds grotere getale hun inkomen elders zoeken en een vriend of een vriendin met een èchte baan is dan vaak ook nog noodzakelijk. En toch zijn de meesten van ons niet alleen lezers. We zijn ook liefhebbers, bestudeerders, amateur-wetenschappers en cultuur-historici.

DOOR GER APELDOORN

ONDER - De dikte van de lijn is het belangrijkste middel van de inkter om focus en diepte te creëren. Klaus Janson inkt Frank Millers Batman op de cover van *The Dark Knight Returns* (1986).

Wonderful world of comics

Superheroes – Joe Kubert's Wonderful World Of Comics is een gebundelde editie van de correspondentiecursus die zijn school de laatste paar jaar aanbiedt via het internet. Het is een groot boek, dat is onderverdeeld in hoofdstukken over helden en superhelden, tekenen in drie dimensies, actie en beweging, verschillende stijlen, achtergronden en 'hoe vertel ik een verhaal'. De meeste hoofdstukken bestaan uit niet meer dan een praatje van Kubert zelf met een aantal grote tekeningen, soms in potlood, soms geïnkt. Erg veel wijzer word je er niet van. Er staat wel eens een diagrammetje, waardoor je kunt zien hoe je een karakter moet opbouwen. Maar wat moet je nu met een tekening van een cowboy, waarbij aangegeven staat dat hij een hoed, een *bandana*, een leren vest, een *jack* van koeienhuid en een wollen shirt draagt, als er niet bij staat hoe je al die verschillende stoffen moet tekenen? Mede door dat soort oppervlakkige commentaren ('de cowboy is een veel voorkomende figuur in films, strips en televisie, die in de loop der jaren een vast onderdeel is geworden van de folklore van ons land') is het voornamelijk een leuk bladerboek voor mensen die van het werk van Joe Kubert houden. Ook in de laatste hoofdstukken, over het maken van een strip, blijft het voornamelijk bij het laten zien van voorbeelden ('zo ziet een script er uit'). Het boek wordt afgesloten met een negen pagina's tellend script van Kuberts serie *Ragman* uit de jaren zeventig, begeleid door Kuberts schetsen voor de pagina-layout. Interessant, maar zelfs daar voelt Kuberts aanmoediging om 'vooral goed te kijken hoe ik de tekst heb omgezet in tekeningen' als een uitvlucht om er zelf geen verklarende tekst bij te geven. Op zich een prachtig boek maar het schiet z'n doel volledig voorbij. Het beste dat ik de geïnteresseerde lezer aan kan raden is om goed uit te kijken in één van de vele witte boekenhallen die ons land rijk is. Dit boek is namelijk een paar jaar geleden in het Nederlands uitgegeven en aangezien daar in de stripwereld totaal geen aandacht aan is besteed, dook het vorig jaar ineens onverkocht en vrij goedkoop op in de ramsj.

The DC Comics Guide To Creating Comics

Van dezelfde uitgeverij (Watson-Guptill) verschenen de afgelopen paar jaar drie boeken die veel meer recht hebben op de titel 'standaardwerk'. Net als het boek van Kubert zijn ze geschreven door respectabele namen uit de stripwereld die veel les hebben gegeven in specialisaties en die exclusief werken voor uitgeverij DC. Misschien dat de boeken daarom aan die uitgeverij zijn gelieerd. De illustraties komen dan ook alleen uit de DC-stal, wat ze voor Europese begrippen ook beter navolgbaar maakt.

Writing

Dennis (Denny) O'Neil is al meer dan dertig jaar een schrijver wiens werk synoniem staat voor kwaliteit. Hij brak door met z'n legendarische scripts voor de door Neal Adams getekende avonturen van *Green Lantern* en *Green Arrow* in 1972, waarin Green Lantern op zoek gaat naar zichzelf en z'n rol als superheld in het Amerika van de jaren '70. In de afgelopen twintig jaar staat hij stevig aan het roer van alle ontwikkelingen rondom *Batman* en hij wordt gezien als de 'vader' van de grimmige Batman. In *The DC Comics Guide To Writing Comics* heeft hij al z'n ervaringen als leraar aan de New York School Of Visual Arts bij elkaar geveegd tot een compact en begrijpelijk, zij het af en toe wat oppervlakkig, overzicht van alles wat er te zeggen valt over het schrijven van comics. Er is al veel geschreven over de kunst van het schrijven, van Aristoteles' uitgangspunten voor drama tot Joseph Campbells ideeën over mythologie. O'Neil stipt alleen dat aan wat van toepassing is op stripschrijven en laat het aan de lezer over om daarnaast vooral ook veel andere standaardwerken te lezen. De bibliografie die hij aan het eind van zijn boek opneemt bevat alle werken die ik zelf ook als onmisbaar zou bestempelen. O'Neil beschrijft van de specifieke eigenschappen van comics zowel de uiterlijke (hij besteedt bij voorbeeld aandacht aan de voordelen van een *splash page*, de typisch Amerikaanse extra grote openingspagina van een comic) als de procedure (hij begint met een uitgebreide analyse van de voor- en nadelen van de voornamelijk bij DC gehanteerde *full script method* tegenover de Marvel-methode van *plot first*). Alles wordt geïllustreerd met treffende voorbeelden, waar nodig met fragmenten van scripts. In tegenstelling tot Kubert blijft hij niet hangen op de, in de Amerikaanse cultuur zo overheersende, cultus van de superheld. Hoewel ook hij niet helemaal ontkomt aan het aan de overkant van de oceaan heersende idee dat ieder verhaal het verhaal van een held moet zijn. Waar trouwens veel voor te zeggen is, maar die discussie

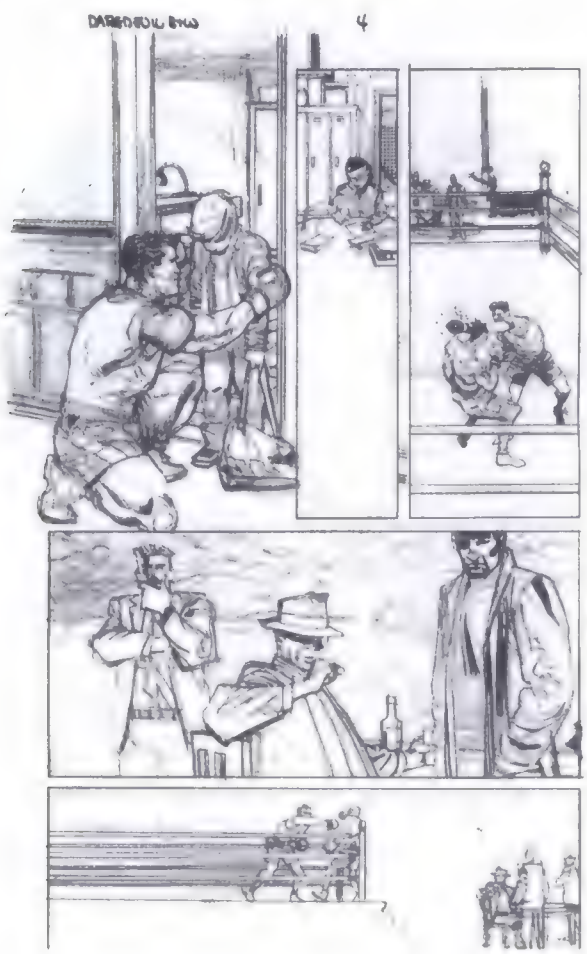

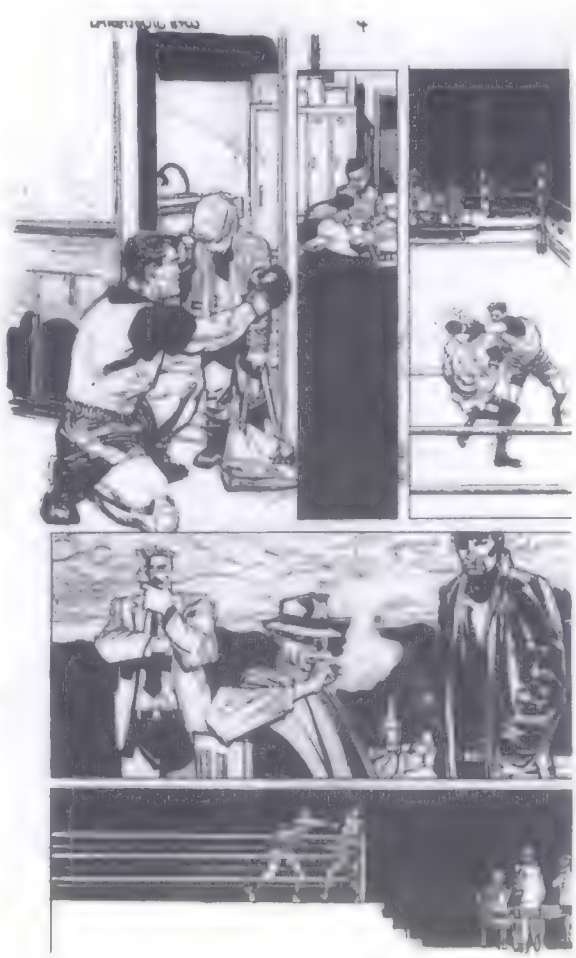

SUPERMAN: MAN OF STEEL#20 /SIMONSON/SCRIPT/22

PAGE TWENTY-TWO

1. CAP: "--**answer** the **phone**!"

2. SOUND: **RING! RING!**

****

3. LOIS: Martha, thank heaven...I was so **worried**. I-I'm sorry I haven't called before.

4. LOIS: I just ...**couldn't**. Couldn't believe it was **true**...that he's really **dead**.

5. LOIS: They...they just **buried** him. It...took a while to get the crowd **settled down**. And...

6. LOIS: ...and I asked myself what could I **say** to you?

****

7. MA: Johathan...it's **Lois**...that **poor** child. I think she **needs** us.

8. PHONE: *How can you **forgive** me?*

****

9. LOIS: I was **there**...all the time Clark fought **Doomsday**...

10. LOIS: ...and all I could do was **report** on the fight...and watch him **die**.

11. LOIS: I couldn't do **anything**...but watch him **die**.

****

12. PA: **Listen** to me, Lois. It's **not** your **fault**. You did all you **could**.

13. PA: **Everyone** did everything they could.

14. MA: We're **coming** sweetie. Hold on a little **while**...

15. MA: ...we'll be right **there**.

"--ANSWER THE PHONE!"
RING! BRING!
MARTHA, THANK HEAVEN I WAS SO WORRIED. I-I'M SORRY I HAVEN'T CALLED BEFORE
I JUST... COULDN'T COULDN'T BELIEVE IT WAS TRUE... THAT HE'S REALLY DEAD.
JONATHAN... IT'S LOIS... THAT POOR CHILD I-I THINK SHE NEEDS US
HOW CAN YOU FORGIVE ME?
I WAS THERE ALL THE TIME CLARK FOUGHT DOOMSDAY...
AND ALL I COULD DO WAS REPORT ON THE FIGHT AND WATCH HIM DIE
I COULDN'T DO ANYTHING... BUT WATCH HIM DIE.
THEY... THEY JUST BURIED HIM... IT TOOK A WHILE TO GET THE CROWD SETTLED DOWN, AND
...AND... I ASKED MYSELF... WHAT COULD I SAY TO YOU?
LISTEN TO ME, LOIS... IT'S NOT YOUR FAULT. YOU DID ALL YOU COULD.
EVERY-ONE DID EVERYTHING THEY COULD
WE'RE COMING, SWEETIE. HOLD ON A LITTLE WHILE...
...WE'LL BE RIGHT THERE.

wordt in dit boek niet gevoerd. Zoals ieder boek over schrijven ga je er niet beter van schrijven, maar je komt misschien wel iets te weten over het vak zelf. Omdat ik al veel boeken, comics en fanzines over dit onderwerp heb gelezen om met alle weetjes over de achtergrond op de hoogte te zijn, heb ik in dit boek weinig gevonden dat ik al niet wist. Maar het staat er allemaal wel en goed op een rijtje.

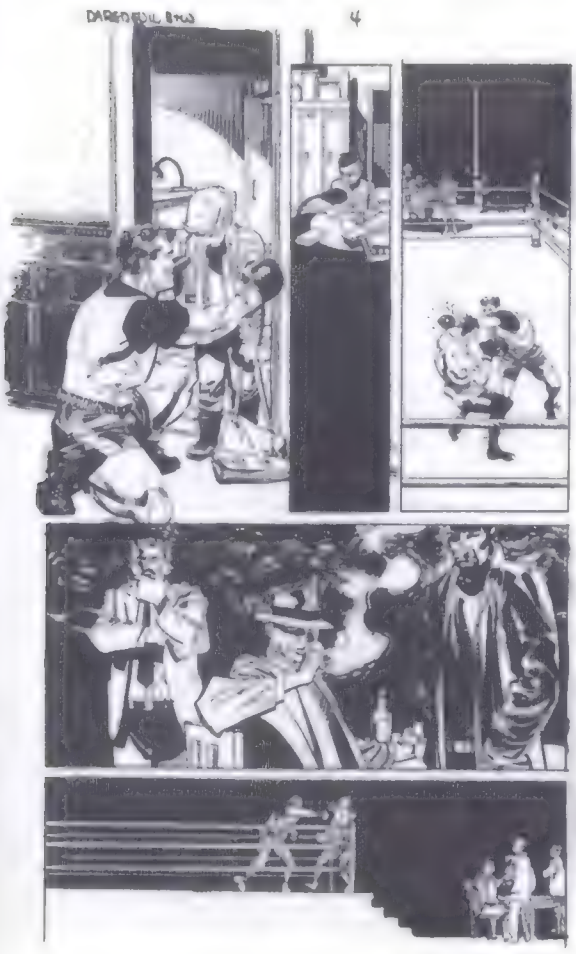

BOVEN - Wat is er eerst: het script of de tekening? Dennis O'Neill geeft dit voorbeeld van Weezie Simonson en Jon Bogdanov van de 'Marvel-style' waarin de tekenaar de pagina's indeelt op basis van het plot, waarna de schrijver in tweede instantie de dialoog toevoegt. Een pagina uit *Superman, Man Of Steel 20.*

Internet

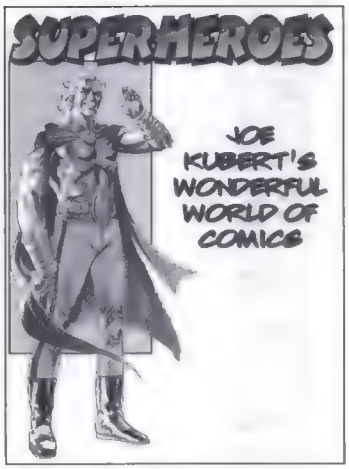

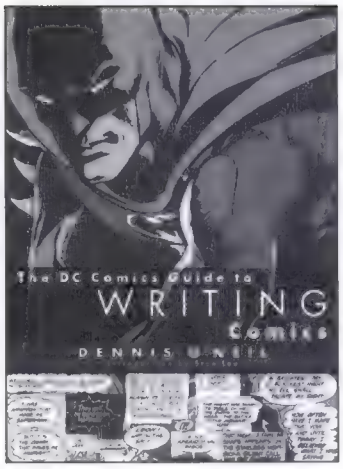

JOE KUBERT

Wie meer over Joe Kubert en zijn School Of Cartoon and Graphic Art wil weten kan op www.kubertsworld.com of www.kubertsworld.com/kubertschool/kubertschool.htm terecht. Op www.kubertsworld.com/courses/clips/clips.html is Kubert zelf aan het werk te zien. Meer over één van zijn beroemdste strips – *Enemy Ace* – is te vinden op www.bigo.com.sg/archive/arcomics/arenemyace.html

DENNY O'NEIL EN KLAUS JANSON

Denny O'Neil heeft een eigen *message board* en een eigen fanzine, die op www.comicscommunity.com/boards/dennyoneil te bestellen zijn. Daarnaast is een goed artikel over Denny O'Neil op www.fortunecity.com/tatooine/niven/142/talentpo/tp19.html na te lezen. Iets ouder is het interview van vijf jaar geleden over z'n carrière en *Green Lantern* op www.greenarrowfansite.com/resource/interview/Denny.html

Over Klaus Janson zelf is op www.comiculture.com/creators/klausjanson meer te vinden. En dan zijn er nog twee sites met vooruitblikken op twee series waaraan hij werkt. *Batman: Death And The Maiden* is op www.milehighcomics.com/dcpreview/batmaid/adpage.html te bekijken, en op www.thefourthrail.com/reviews/critiques/060903/kingpin1.shtml is er een inkijkje bij *Kingpin*. Verder geeft hij nog steeds les aan de New York School Of Visual Art en zit in het bestuur van de Museum Of Comic & Cartoon Art waarover op www.moccany.org meer is na te lezen.

GARY MARTIN

Martins *The Art Of Comic Book Inking* bestel je via de site van Dark Horse (www.darkhorse.com) en als je een vergelijk van schetsen wilt en inzage in hoe ze geïnkt zijn door topinkter Bob McLeod, zoek dan op www.bobmcleod.com/befaft.html verder.
Tot slot staan op www.thecliffguy.com/cliffs.htm al je favoriete stripfiguren op een klif, en zijn Gary Martins en Steve Rude's The Moth en andere helden van uitgeverij Dark Horse op www.darkhorse.com/zones/rocket/index.php te vinden.

Voor de nodige *panel discussions* kan ik je naar www.georgepratt.com verwijzen.

Klaus Janson

Indrukwekkender zijn de twee boeken van *Klaus Janson*. Janson draait ook alweer een paar jaartjes mee in de Amerikaanse stripwereld. Hij is waarschijnlijk het meest bekend als de inkter van Frank Millers *Dark Knight*-cyclus, maar heeft ook als tekenaar ondertussen een flink aantal indrukwekkende boeken op z'n naam staan. Net als Denny O'Neil heeft hij het laatste decennium lesgegeven op de New York School Of Visual Arts en hij heeft zijn aantekeningen voor die lessen gebundeld in twee boeken. Eentje over tekenen en eentje over inkten. Janson heeft alle eigenschappen van een goeie leraar: hij is een liefhebber van het genre, hij heeft er verstand van, kent zijn klassiekers, kan er leuk over vertellen maar hij is als tekenaar net iets te intellectueel om ooit door te breken als superster. Ik heb in de jaren negentig het genoegen gehad om een hele avond naast hem te zitten tijdens een etentje van uitgeverij Junior Press, toen hij te gast was op De Stripdagen. Olav Beemer was er niet, of hij was te verlegen, of z'n Engels was nog niet goed genoeg (hoewel ik mij met moeite kan voorstellen dat er zo'n tijd bestaan heeft) en dus kon ik de hele avond met Klaus over van alles babbelen. Hij is geboren in Duitsland, als kind van een Amerikaanse beroepssoldaat en verhuisde pas op tienjarige leeftijd naar de Verenigde Staten. Z'n liefde voor de strips van 'thuis' ontsproot op de legerbasis en is eigenlijk nooit overgegaan.

Pencilling

In *The DC Comics Guide To Pencilling Comics* stapt hij net als Denny O'Neil vrij snel over alle onderwerpen heen waar je in andere boeken over tekenen over kunt lezen. Natuurlijk moet je als striptekenaar weten hoe een mensenlichaam in elkaar zit en je moet de wereld om je heen kunnen tekenen door ernaar te kijken, maar er zijn voldoende andere boeken waar je dat uit kunt leren. Toch vat hij al deze kennis kort en bondig samen en geeft waar mogelijk aan op welke manier comics hun eigen regels hebben. Er is bij voorbeeld extra aandacht voor de plaatsing van spiergroepen. Geen held zonder spieren, tenslotte. Maar hij is ook heel erg praktisch. Z'n samenvatting over het tekenen van kleren is bij voorbeeld kort maar helder. In één pagina beschrijft hij hoe er vier krachten zijn – zwaartekracht, spanning, materiaal en de manier waarop het kledingstuk is gemaakt – die bepalen hoe kleren om het lichaam van een personage heen hangen. Gelukkig beslaat dit gedeelte van het boek slechts eenderde van het aantal pagina's. Daarna gaat Janson over naar de belangrijkere onderwerpen: alles wat samenhangt met het vertellen van een verhaal. Daar vind je de ene unieke observatie na de andere. Aan de hand van een tekening van drie ruiters in de woestijn laat hij bij voorbeeld zien dat het helemaal

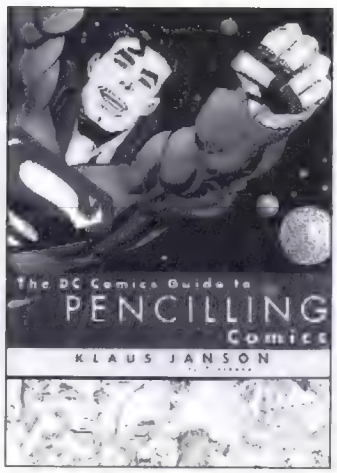

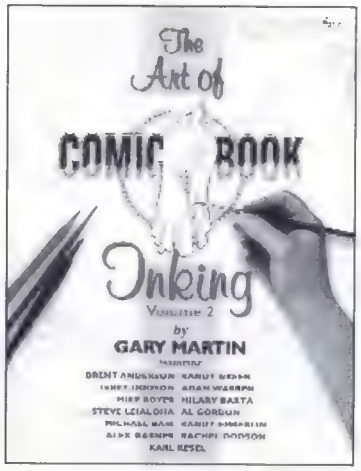

niet noodzakelijk is om altijd alles van een handeling of een groep mensen af te beelden. Soms kan het veel spannender zijn om maar twee van de ruiters in beeld te hebben met een groot stuk lege woestijn ernaast. Dat het er drie zijn, zie je ergens anders op de pagina wel weer. Hij besteedt aandacht aan compositie en aan beweging. En hij legt en passant het belang van de camera-as uit. Aan het eind van het boek, laat hij – net als Joe Kubert – aan de hand van een kort verhaal zien hoe al die beslissingen in de praktijk genomen worden. Maar in tegenstelling tot Kubert laat hij niet alleen z'n schetsen en uitgewerkte pagina's zien, hij vertelt er ook bij waarom hij bepaalde keuzes heeft gemaakt. *The DC Comics Guide To Pencilling Comics* is een geweldig boek en het enige dat je er op zou kunnen aanmerken is dat het nog twee keer zo dik zou mogen zijn.

Inking

The DC Comics Guide To Inking Comics is al net zo verhelderend. Over dit specifieke onderwerp is bijna nog nooit iets geschreven, dus vrijwel alles wat Janson aanstipt is nieuw; of het gaat in ieder geval over een nieuwe toepassing.

In eerste instantie kun je zeggen dat dit boek iets te gedetailleerd is voor een gewone striptekenaar. Wij werken hier niet in een stripcultuur, waarin de inkters en de tekenaars los van elkaar hun werk doen. Maar daardoor is dit voor Nederlandse tekenaars juist een boek dat niet los gezien moet worden van het deel over 'pencilling'. Het tekenen met de potlood en het in inkt zetten daarna zijn twee zijden van dezelfde tekenmedaille. Er worden in dit boek onderdelen van het tekenen behandeld waar Janson in het eerste deel gemakshalve overheen gestapt is. Zoals licht en donker en een aantal specifieke aspecten van ontwerp. In feite is dit boek nog praktischer dan het eerste deel, omdat de focus ervan beperkter is. Hier kan Klaus Janson rustig een heel hoofdstuk besteden aan de verschillende vormen van het tekenen van schaduw of het plaatsen van zwarte vlakken op de pagina. En hij beschrijft het met zo'n plezier, dat je er bijna zin van zou krijgen om zelf een penseel ter hand te nemen.

Tot je het hoofdstuk leest waarin hij van uur tot uur laat zien hoe lang het duurt om één pagina te inkten. Dit is één van de waarheden over striptekenen die door veel beginners over het hoofd wordt gezien. De meeste tekenaars moeten hun best doen om één pagina per dag te tekenen en dat zijn dan vaak nog niet eens dagen van acht uur. Zo is twee pagina's inkten per dag dan ook het maximum. Een positief punt aan deze boeken is dat er verschillende voorbeelden van diverse tekenaars worden gebruikt. Het commentaar van die tekenaars, zeker dat van Klaus Janson, is vaak erg verhelderend.

The Art Of Comic Book Inking

Al een paar jaar ouder, maar nog steeds verkrijgbaar en ondertussen in z'n derde druk is Gary Martins *The Art Of Comic Book Inking*. Gary Martin is vooral bekend geworden als de vaste inkter van *Nexus*-tekenaar Steve Rude. Ergens aan het eind van de jaren negentig is hij enige tijd gestopt met strips inkten, omdat hij het niet meer met z'n geloof kon verenigen. Daar schijnt hij onlangs weer van teruggekomen te zijn en hij werkt nu weer met Steve Rude aan de serie *The Moth* voor het nieuwe superheldenproject *Rocket Comics* van uitgeverij *Dark Horse*. *The Art Of Comic Book Inking* was het eerste boek in z'n soort en geeft daardoor een hoop voordien onbekende informatie. Het enige nadeel is, dat Gary Martin een vrije zware inkter is met een opdringerige stijl. Dat doet het goed bij het werk van Steve Rude, maar het is wel allemaal erg veel hetzelfde. Om dat bezwaar weg te nemen, heeft hij zich bij het maken van de voorbeelden voor z'n boek laten helpen door een hele reeks vrienden, zoals Terry Austin, Brian Bolland, Mark Farmer, Rudy Nebres, Kevin Nowlan, Jerry Ordway, Tom Palmer, Joe Rubinstein, P. Craig Russel, Mark Schultz, Dave Stevens, Karl Story, Bill Stout en Scott Williams. Een betere *line-up* aan inkters kun je tegenwoordig niet bij elkaar krijgen. Mede daarom is het zo jammer dat de commentaren die deze inkters bij hun eigen werk leveren zo summier zijn. In tegenstelling tot het boek van Klaus Janson ontbreekt het hier aan een overkoepelende gedachte en een gerichte ervaring in het overbrengen van de kennis. Een mooi boek voor de plaatjes, maar meer ook niet.

Volume 2

Hetzelfde geldt voor de recent uitgekomen opvolger, *The Art Of Comic Book Inking – Volume 2*. Erg veel nieuws staat daar niet in, behalve misschien de tip dat je bij het inkten van op tekenfilms gebaseerde strips een steviger contourlijn moet gebruiken. Verder bestaat het boek alleen uit de inktvoorbeelden van een beduidend minder interessante groep inkters als in deel één, die met z'n tienen vier pin-uppagina's van het stripfiguur Ghost mogen afmaken. Ghost is een karakter uit dezelfde reeks van Dark Horse waarin ooit de met Pamela Anderson verfilmde comic *Barb Wire* uit voortkwam en het lijkt meer alsof dit hele boek alleen maar onderdeel is van een pr-actie om ook *Ghost* aan een eigen film te helpen. Wat wel weer leuk en uniek is, is dat alle vier de pagina's van *Ghost* op (dubbelgevouwen) A3-formaat zijn bijgeleverd. In blauw gedrukt op echt Bristol-papier, zodat iedereen er z'n eigen inktmaterialen op kan loslaten.

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

Superheroes – Joe Kubert's Wonderful World Of Comics

Kubert
Watson-Guptill 1999
ISBN 0-8230-2561-6
Prijs $19.95
144 pagina's
kleur (sk)

The DC Comics Guide To Writing Comics

O'Neil
Watson-Guptill 2001
ISBN 0-8230-1027-9
Prijs $19.95
128 pagina's
zwart/wit (sk)

The DC Comics Guide To Pencilling Comics

Janson
Watson-Guptill 2002
ISBN 0-8230-1028-7
Prijs $19.95
144 pagina's
zwart/wit (sk)

The DC Comics Guide To Inking Comics

Janson
Watson-Guptill 2003
ISBN 0-8230-1029-5
Prijs $19.95
128 pagina's
zwart/wit (sk)

The Art Of Comic Book Inking

Martin
Dark Horse 1997
ISBN 1-56971-258-1
Prijs $14.95
±100 pagina's
zwart/wit (sk)

The Art Of Comic Book Inking – Volume 2

Martin
Dark Horse 2003
ISBN 1-56971-613-7
Prijs $14.95
64 pagina's + artboards
zwart/wit (sk)

Hersengymnastiek met Jan(jaap) Vriends

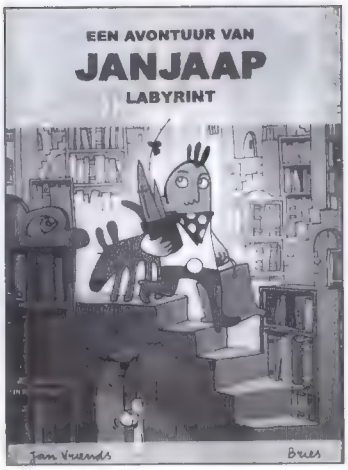

Janjaap 1:
De pianist
+ Labyrint

Vriends
Bries 2004
ISBN 90-76708-22-3
Prijs €12.95
48 pagina's
kleur (hk)

Een opmerkelijk debuut: dat mag dit album van **Jan Vriends** (1970) wel genoemd worden. Vriends heeft er lang op moeten wachten – hij is al sinds begin jaren negentig actief als striptekenaar en illustrator – en nu het zover is komt zijn eerste album uit bij een Belgische uitgeverij die er meteen een album met twee covers van maakt! Bovendien schenkt Vriends de winst van dit boek aan Novib, zo valt uit het colofon op te maken.

De uitgave bestaat uit twee lange verhalen: *De pianist* en *Labyrint*. Dat is even wennen voor diegenen die Vriends kennen van zijn kortere grappen rond hoofdpersoon Janjaap uit *Zone 5300* en *Algemeen Dagblad*. De auteur speelt graag met de conventies van het stripverhaal. Vooral in *De pianist* – waar tevens een rol is weggelegd voor een andere creatie van Vriends, Cowboy John – moet de lezer goed opletten, want daarin lopen diverse verhaallijnen rond schrijver Janjaap (een alter ego?) door elkaar. Wie zijn nu de hersenspinsels: de simplistisch weergeven cartoonfiguren of de realistisch getekende hoofdpersonen?

In *Labyrint* is Janjaap op zoek naar inspiratie. Hij belandt in een nieuwe boekwinkel, waar hij een boek op zijn hoofd krijgt en in een schijnwereld belandt (of is het een droom?). Janjaap keert terug naar zijn jeugd en vindt uiteindelijk genoeg stof om over (zichzelf) te schrijven. Vriends maakt het de lezer niet makkelijk. De twee *Janjaap*-afleveringen lijken op een les in logica, ook al ontbreekt de fantasie niet. Hij heeft een prikkelend debuut afgeleverd, al roept zijn onnavolgbare, enigszins wereldvreemde vertelwijze soms irritatie op. Het geeft de verhalen een spannende, surrealistische sfeer, maar ontaardt af en toe in nodeloos geouwehoer. RS

Een mismoedig einde

De duistere steden 11:
De onzichtbare grens 2

Schuiten & Peeters
Casterman 2004
ISBN 90-303-8541-3
Prijs €14,75
72 pagina's
kleur (hk)

Na bijna twee jaar produceren **François Schuiten** en **Benoit Peeters** weer eens een deel in hun cyclus *De duistere steden*. Het tweede deel van *De onzichtbare grens* start als de jonge cartograaf De Cremer terugkeert naar het Centrum voor Cartografie en daar te horen krijgt dat hij is gepromoveerd tot hoofd van de afdeling. Het verhaal start kabbelend en de bruingele inkt druipt weer als vanouds van de pagina's af. Schuiten creeert hiermee zijn eigen stijl die zich kenmerkt door een lome en wat dramatische sfeer. Ieder hoofdstuk opent met een paginagrote tekening die je vrijwel stuk voor stuk als zeefdruk aan de wand zou willen hebben. Het zijn mysterieuze en soms bizarre voorstellingen die spotten met elke logica: een doodshoofd met ramen, een doolhof van landkaarten of een vliegende roeiboot in een ravijn. Terwijl het verhaal maar moeizaam op gang komt – de vlucht van De Cremer met zijn geliefde Shkodrā doet het scenario in een lichte stroomversnelling belanden – trakteert Schuiten ons meerdere malen op een fraaie visuele uitwerking van Peeters' tomeloze fantasie. Zo zijn het rariteitenkabinet met twee Siamese, met de hoofden aan elkaar gegroeide schapen en een voertuig, dat zich het best laat omschrijven als een vliegende schotel met zijwielen, plaatjes waar je langer dan gemiddeld naar blijft kijken. Door de traagheid van het verhaal kun je je dat trouwens ook veroorloven, al eindigt het licht onbevredigend. TdK

Weinig opwindende eersteling

Lucy 1:
Hoop doet leven

Malès & Thirault
Dupuis 2004
ISBN 90-314-2603-2
Prijs €6.95
48 pagina's
kleur (sk)

Hoop doet leven, zo luidt de opwekkende titel van dit album. In deze western draait alles om goudkoorts. We schrijven 1851. Een jongeman van goede komaf verlaat Boston om aan de westkust zijn geluk als goudzoeker te beproeven. Na enig beginnersgeluk wordt Alex bevangen door de goudkoorts. Hij kan niet meer stoppen met graven, maar vindt niets meer. Hij ruïneert zijn familie door steeds maar nieuwe bijdragen te verlangen. Brieven van vrienden, familie en zijn geliefde beantwoordt hij niet meer. Aanvankelijk zijn de brieven nog meelevend, later worden ze verontrust en tot slot verwijtend en bitter. De goudkoorts heeft 'm in de greep. Hij is niet meer in staat emotionele banden te onderhouden. Zijn oude leven heeft hij voorgoed achter zich gelaten. Een goede vriend reist af om hem tot rede te brengen. Maar Alex lijkt reddeloos verloren.

Rond de brieven aan de jonge goudzoeker laat scenarist **Philippe Thirault** een psychologisch drama afspelen. De geestelijke onttakeling van de jonge goudzoeker is ook door de komst van zijn vriend niet meer te redden. Uit wroeging om het falen van zijn missie en uit onbeantwoorde liefde voor de nicht van Alex probeert zijn vriend te redden wat er te redden valt. Hij begint uit naam van Alex de brieven te beantwoorden. Hoop doet immers leven.

Het scenario van deze serie is subtiel maar weinig opwindend. Hetzelfde geldt min of meer voor het tekenwerk van **Marc Malès**. De figuren bewegen wat houterig en hebben continue een verwrongen grimas op hun gezicht. Deze serie heeft alles in zich om tot 'n knap stukje werk uit te groeien maar in het eerste deel komt dat nog niet echt uit de verf. Deel 2 wordt dus iets om naar uit te kijken. TB

Mooi uitgevoerd hebbeding

Joost Swarte heeft een rijk oeuvre. Dat oeuvre krijgt een eerbetoon in *Leporello*, een door de auteur zelf met oog voor detail prachtig vormgegeven boekwerk. Van voor tot achter staat het boek vol met Swarte's veelzijdige tekenkunsten. Dat Swarte véél heeft getekend wisten de liefhebbers van zijn werk natuurlijk al, maar ook zij zullen ook niet precies geweten hebben dat de man zulke uiteenlopende opdrachten heeft uitgevoerd. Elke afbeelding in het boek is voorzien van een nummer waarmee verwezen wordt naar een tweetal uitklapbare schutbladen. Daar valt summier te lezen voor wie of wat en wanneer het betreffende kunstwerkje is gemaakt. Echt gemakkelijk zoeken is dat niet en ook zou meer informatie over welke gedachte er achter een tekening zat of ter gelegenheid waarvan het werk gemaakt is welkom zijn. Daar is echter niet voor gekozen en, toegegeven, puur kijken is ook een genot. Bij voorbeeld naar *Hotel Alfabet* of *Het geheugen*, respectievelijk gemaakt ter gelegenheid van de opening van de Provinciale Bibliotheekcentrale Noord-Brabant en het slagen van leerlingen aan het Montessori-lyceum in Zeist. En dan zijn er nog de glas-in-loodramen gemaakt voor een Bredaas zwembad, de cd-omslagen voor Fay Lovsky, de legio afbeeldingen voor het blad *Humo* en de ontwerpen voor de Haarlemse Toneelschuur. Ook afbeeldingen uit zijn strips *De wereldreis van Rik en Klaartje*, *Moderne kunst*, *Katoen en Pinbal* en de reeks *Niet zo, maar zo!* zijn opgenomen. Het in harde kaft uitgegeven boekwerk is voorzien van een speciale rug, heeft meerdere schutbladen, veelal voorzien van Escherachtige tekeningen die in elkaar overlopen en heeft afgeronde hoeken. Joost Swarte heeft zich inmiddels meer dan bewezen als een begenadigd tekenaar met een zeer herkenbare stijl. *Leporello*, dat volgens Van Dale een boek is waarvan de bladen uit één lange, in harmonicavorm gevouwen strook bestaan – wat dus niet op dit boek slaat – is een *must-have* voor alle fans en voor hen die het willen worden. TdK

Leporello

Swarte
Oog & Blik/Harmonie
2004
ISBN 90-5492-115-3
Prijs €35
96 pagina's
kleur (hk)

'Running gag' die nergens tot rust komt

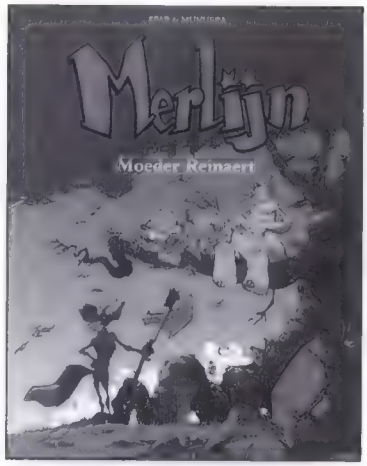

Over Merlijn, de tovenaar-waarzegger uit de Koning Arthur-legenden is ontstellend veel gepubliceerd. Nog altijd wordt er driftig gediscussieerd of deze figuur uit de Brits-Keltische literatuur als historisch personage of als mythisch figuur beschouwd moet worden.
Fictief of niet, Merlijn is reeds in de 12e eeuw een bekende figuur in Europa, als raadgever van Uther Pendragon, koning Arthurs vader, en later van Arthur zelf. Over Merlijns jeugd is echter niets bekend. **Joann Sfar**, de meest productieve stripmaker van dit moment (met vriend en collega Lewis Trondheim!) zag de kans om met dit gegeven een aantal albums te vullen voor een breed publiek. *Moeder Reinaert* is het laatste deel van Sfars hand (de serie is overgenomen door **Jean David Morvan**) en oorspronkelijk het vierde deel in de reeks die nu dus bij Silvester als eerste deel wordt uitgebracht. Erg storend is dit niet. De hoofdpersonages worden kort voorgesteld en het album heeft een op zich staand verhaal waardoor voorkennis van de vorige delen niet vereist is.
Merlijn is een razend actief jongetje die de boel overal en altijd op zijn kop zet. Vaak is hij ronduit een etterbakje en in niets refererend naar de latere wijze en grijze tovenaar. In zijn middeleeuwse zwerftochten wordt hij omringd door een tweetal bizarre vrienden. Tartijn is een goedaardig monster die vroeger zijn boterhammen belegde met kinderen, maar dat is al weer lang geleden. Ham is een voormalige tovenaar die door een vloek als varken zijn verdere leven moet slijten en zijn toverkunsten is kwijtgeraakt. Hij is filosofisch ingesteld en vervult de rol van verstandig adviseur die Merlijn en Tartijn tot de orde roept als zij dreigen te ontsporen.
Moeder Reinaert is goed beschouwd één lange *running gag* die nergens tot rust komt. Als uitgangspunt hanteert Sfar de geplande wraak van de wolf Isengrim op diens verraderlijke oom Reinaert de Vos. Zoals in het bekende 13e eeuwse dierenepos ontloopt ook hier Reinaert telkens op sluwe wijze de valstrikken die tegen hem gesmeed worden. Zelfs een 'schrijftafelmoord' van Sfar weet hij te voorkomen. In een briljant onderonsje tussen Reinaert en Sfar spitst de discussie zich toe op het gegeven of een schrijver het recht heeft om een publiek figuur als Reinaert te laten doodgaan. Reinaert wint het pleit van een vermoeide Sfar -ik moet dertig boeken tegelijkertijd af hebben - en vervolgt vrolijk zijn weg. Erg amusant zijn de verwijzingen naar sprookjes als de Grote boze wolf en de fabels van La Fontaine en ook de gastoptredens van de eend Herbert, uit de Trondheim-Sfarklassieker *Donjon*, zijn geslaagd. Het tekenwerk is een goede aanvulling bij dit speelse scenario. De talentvolle **José-Luis Munuera** is niet voor niets de nieuwe tekenaar van *Robbedoes* geworden, waar hij de samenwerking met Morvan zal voortzetten. Munuera heeft een vlotte, zwierige stijl. Zijn personages hebben de elasticiteit van Tex-Averypersonages. Vooral in de actiescènes is Munuera meesterlijk en filmisch sterk onderlegd. Het is niet verbazend om te weten dat hij elke morgen voor de tekenarbeid een video'tje van Charlie Chaplin of Buster Keaton bekijkt.
Een serieus minpunt is het uitbestede kleurengebruik dat te nadrukkelijk uit de computer is gekomen. Door de monotone vlakken en de vaak donkere kleuren slaat Munuera's fijne lijnenspel enigszins dood. Een zwart/wit strip had in artistiek opzicht meer uitkomst geboden. Afgezien van deze dissonant mag niets een vlotte uitgave van de overige delen in de serie in de weg staan want *Merlijn* is een aanwinst voor het Nederlandse stripgebied! JdL

Merlijn 1: Moeder Reinaert

Sfar & Munuera
Silvester 2004
ISBN 90-5885-106-0
Prijs €6,99
48 pagina's
kleur (sk)

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

Tekstloos verhaal zit vertelling in de weg

Hoop

Spaey & Safier
Bee Dee 2004
ISBN 90-77331-11-5
Prijs €12,95
48 pagina's
zwart/wit (sk)

Als kunstenaar ben je altijd op zoek naar een muze. De jonge Vlaamse striptekenaar **Kristof Spaey** (21) heeft dat idee wel heel letterlijk in zijn stripdebuut *Hoop* verwerkt: jonge tekenaar woont in een Leuvense appartementengalerij recht tegenover de vrouw van zijn dromen. En het is wederzijds, want deze jonge moeder smacht al evenzeer naar hem. Op een bepaald moment vervult zij zelfs de rol van naaktmodel, maar toch wordt het maar niks. Misschien omdat de tekenaar erachter komt dat zijn muze bijklust als paaldanseres in een stripclub?

Er vallen nog wel meer kanttekeningen te plaatsen bij dit vergezochte verhaal, waarbij de jonge Spaey zich liet bijstaan door **David Safier**. Hoe kan een naakttekenaar gegeneerd raken door een naaktdanseres? En hoe kan het dat die naaktdanseres zich geneert om naakt te poseren? Oké, wellicht spelen hier allerlei trauma's een rol, maar daar komt de lezer in deze tekstloze strip niets over te weten. Die tekstloosheid is de laatste jaren heel trendy (*Gutsman*, *Boerke*, *Prosopopus*), maar in dit geval zit het de vertelling danig in de weg. Spaey probeert gemoedstoestanden te visualiseren door al te nadrukkelijke glimlachjes en fronsgezichten, maar daardoor verwordt het verhaal soms tot een sentimentele draak. Jammer, want met de beeldtaal is verder weinig mis. Soms oogt het wat vlak en statisch, maar de met grijstinten ingekleurde pagina's zijn zorgvuldig geconstrueerd. Spaey lijkt sterk beïnvloed door Jason Lutes en – dichter bij huis – het realistische werk van Steven Dupré. Aardig detail is dat Dupré een gasttekening maakte, evenals Dirk Stallaert, Avon en Mauricet. Over het juiste netwerk beschikt Spaey blijkbaar al. Hij zal echter nog wel flink moeten schaven aan de zeggingskracht van zijn werk. JM

De queeste van een pistolero

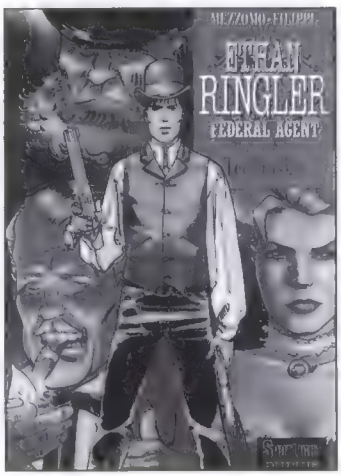

Ethan Ringler - Federal Agent 1: Tecumska

Mezzomo & Filippi
Dupuis 2004
ISBN 90-314-2596-9
Prijs €4,50
48 pagina's
kleur (sk)

Het omslag oogt als het affiche van een klassieke film; tegen de achtergrond van de karakteristieke koppen van de voornaamste bijrollen figureert de hoofdrolspeler in vol ornaat, twee vuurwapens van groot kaliber losjes aan zijn zijde.

Ethan Ringler – Federal Agent is een nieuwe serie. Het verhaal neemt een aanvang als de jonge Ethan vanuit Engeland in New York arriveert. We schrijven 1879. Al snel blijkt dat Ethan omgeven is door mysteries. Zijn Engelse grootvader is schatrijk en Ethan kan in New York over een goed gevulde bankrekening beschikken. Toch weigert hij het geld en neemt genoegen met een schamel baantje als ober. Waarom toch? Hoe komt Ethan aan die twee zeldzame pistolen? Waar heeft hij het vak van pistolero geleerd? Scenarist **Denis-Pierre Filippi** haalt alles uit de kast om zijn hoofdpersoon te voorzien van een waas van geheimzinnigheid. Wel duidelijk is dat Ethan 'iets' met indianen heeft. Hij is naar Amerika gekomen om zijn *roots* te vinden. Waar en wat hij moet zoeken is hemzelf ook niet duidelijk. Filippi is weinig genegen het verleden van Ringler prijs te geven. Het blijft bij vage hints. Ethans queeste wordt begeleid door een *voice over*. Dialogen zijn spaarzaam.

Op zijn queeste, naar Joost mag weten wat, kruist Ethan bij toeval het pad van Prinston (linksonder op het omslag), een Federal Agent die onderzoek doet naar verdwijningen van jonge indianen. Vanwege zijn vaardige omgang met zware vuurwapens wordt Ethan ingelijfd om undercover onderzoek te doen naar de bende van Van Rhinelander (links boven). De bevallige Nancy (rechts midden), de zangeres in de kroeg waar Ethan werkt, is de *love interest*. Het spoor loopt dood. Daarmee is dit deel ook ten einde gekomen. Ethan, en de lezer met hem, is geen stap dichter bij de ontrafeling van de vele mysteries. Wat nog rest is een cliffhanger. En wat voor één. Filippi heeft er een hele plaat voor uitgetrokken. De plaat staat echter in geen enkele verhouding tot alle voorafgaande. Nieuwe personages, nieuwe kleuren, nieuwe decors, nieuwe sfeer. De laatste bladzijde laat de lezer eerder in opperste verbazing dan in gespannen afwachting achter.

Ondanks de beperkte subtiliteit van het scenario heb ik *Ethan Ringler* met plezier gelezen. Er is niks mis mee om een western dik aan te zetten. Daarvan zijn succesvolle voorbeelden te over. Ook met het tekenwerk van **Gilles Mezzomo** is niks mis. Het ziet er werkelijk prima uit. Toch zal ik niet in m'n slaapzak voor mijn lokale striphandel gaan liggen aan de vooravond van de publicatie van het tweede deel. Daarvoor mist *Ethan* de diepgang. TB

[EN VERDER]

Al'togo 2: Midi – Zuid (Morvan/Savoia, Dargaud). Vaardig gemaakte avonturenstrip rond een speciaal Europees politieteam. RS

De bosduivel (Tirabosco, Oog & Blik). Deze uitgever grossiert de laatste tijd in puike debuten, ditmaal van Tom Tirabosco. Hij levert een intrigerend verhaal af rond een huis met een geheim. De wasco-achtige uitstraling geeft een geheimzinnige gloed. RS

Cordelia leest haar bloem (Ilah, Oogachtend). Selectie uit de eerste vier uitverkochte boekjes. Anti-heldin Cordelia blundert nog steeds voort. Gelukkig zit het venijn in de staart: in plaats van enkel incasseren, begint Cordelia steeds meer van zich af te slaan. EC

De dromenjagers 1: Emilie en Liam (Arnaud/Ferry, Glénat). Vergezochte mysterieuze verbintenissen halen soms de vaart uit het verhaal. Het tekenwerk is vakkundig, maar wat plichtmatig. TdK

Foxx Tracker 3: The spear of Longinus (Hof, Oog & Blik). Tracker neemt de handschoen op tegen Adolf Hitler en andere krachten van het Kwaad. Hoff probeert licht te brengen in duistere zaken, maar dat valt door zijn scraperboardtechniek niet mee. Eerdaags verschijnt het afsluitende vierde deel. Leuk doch curieus. RS

Gaga en Gigi in Requiem fortissimo (Pontiac, Oog & Blik/Sherpa). Veertien jaar na de zwart/wit 'albumuitgave' bij Casterman is deze punkcultstrip nu in een luxe jasje èn in kleur verkrijgbaar. Gaga en Gigi onderhouden zichzelf en de lezer in een sombere apocalyptische wereld vol geweld en onverschilligheid. De kleurkeuze rood doet het verhaal nog aan kracht winnen. TdK

De geheime driehoek - I.N.R.I. 1: De lijkwade (Convard/Falque/Wachs, Glénat). Onder een subtitel wordt hetzelfde thema, een religieuze zoektocht, nog eens dunnetjes

Kuifje van vlees en bloed

Stanislas Barthélemy heeft niet alleen eerder *De avonturen van Hergé* (De Harmonie/Oog&Blik) verzorgd, hij zet met dit eerste album over Victor Vallei de belevenissen van Hergé's schepping/alter ego Kuifje voort. Op het eerste oog lijkt Victor dan ook een regelrechte *Kuifje*-imitatie, compleet met de alcoholslurpende kapitein van een vrachtvaarder. Victor is echter ook anders. In tegenstelling tot de oerbrave, aseksuele Kuifje is Victor meer mens: hij rookt, heeft een vriendin, drinkt en raakt dronken. Zijn vroegere vriendin Odette omschrijft hij zelf, terugblikkend, als 'niet knap, maar ook niet lelijk, niet slim, maar ook niet dom. Ik hield van haar'. Klinkt nogal cru, maar het is wel menselijk.

Dit eerste deel in een – hopelijk lange – serie begint in 1968 te Saigon, waar Victor op het punt van vertrekken staat en door een oude foto terugspringt in zijn herinneringen naar 1948. Toen hij nog in Frankrijk woonde en Odette had. Voordat hij aan het avontuur begon dat hem naar Indochina, later Vietnam, zou leiden. De hele aanleiding voor zijn belevenissen is overigens ook menselijk; het begint à la *Kuifje* met een oude, zwijgzame man die een geheim heeft, maar Victor raakt niet in de intriges verzeild doordat hij een gunst verleend aan die man. Nee, er is hem een grote som geld beloofd. 'Je snapt dat ik niet naar Marseille ging om een zieke, oude man te helpen', zegt hij zelf cynisch en eerlijk tegelijk. Kortom, Victor is Kuifje maar dan minder braaf. Nee, geen moderne Kuifje: deze nieuwe avonturier is wel degelijk van de naïeve, sympathieke soort die normen en waarden hoog in zijn padvindersvaandel heeft staan. En dat versterkt de rauwheid van de situatie waarin hij terecht komt. Zoals het Vietnamese kindje dat bij het ontbijt onschuldig – maar ó zo veelbetekenend – pang-pang tegen hem zegt, anno 1948 tijdens de Franse bezetting van Vietnam.

Deel 1 (naar een scenario van **Laurent Rullier**) is een afgerond geheel, met toch wat open eindjes die doen uitzien naar deel 2. En dat verschijnt komend jaar. Gespannen afwachten dus. JB

Het leven van Victor Vallei 1: Zwendel in Indochina

Stanislas & Rullier
Oog & Blik 2004
ISBN 90-5492-109-9
Prijs €12,50
48 pagina's
kleur (hk)

Onduidelijke opmaat naar iets moois?

Pas gescheiden IT-medewerkster van een uitgeverij Sabina wordt benaderd door de schatrijke eigenaar van een groot bedrijf in nanotechnologie. Deze Anton van der Werff blijkt aan het hoofd te staan van Atlantis, een geheime, wereldwijde organisatie die zich bezighoudt met het 'herschrijven van de tijd'. Volgens deze man zal in 2012 de tijd stoppen, om vervolgens weer opnieuw te beginnen. En Sabina speelt daar een sleutelrol in, want zij is de reïncarnatie van degene die dit proces ooit in gang heeft gezet. Of zoiets. Een vriend van Sabina, Mark, schrijver van boeken over verloren gegane beschavingen en buitenaardse bezoekers, stuit bij een onderzoek naar gestolen archeologische vondsten in Egypte op dezelfde organisatie, die probeert hem tegen zijn wil in te lijven. Hierbij belandt Mark niet alleen in de gevangenis, maar ook in een onderaardse stad in de buurt van de Sfinx, in de vorm van twee hersenhelften. Deze stad schijnt als een soort tijdmachine te functioneren. Tussendoor worden er nog verbanden gelegd naar de Thora-als-computerprogramma, de wereld als kunstmatige, digitale werkelijkheid, zeldzame drugs, verdwenen topgeleerden en diverse moeilijk te bevatten theorieën over aard en wezen van de tijd.

Geheim van de tijd is opgezet als een klassieke avonturenstrip, waarin zich geheimzinnige gebeurtenissen voordoen, die schreeuwen om een verklaring. De heldere en aangenaam ogende klare-lijnstijl van **Eric Heuvel** leent zich daar perfect voor. Het probleem is alleen dat er weinig avontuur in dit eerste deel te ontdekken valt. Niet alleen wordt er wel erg veel uit de kast gehaald, maar dat gebeurt ook nog vrijwel uitsluitend in een aantal gesprekken tussen Sabina en Van der Werff en Sabina en Mark. Deze gesprekken roepen steevast meer vragen op dan dat ze informatief zijn, zodat zelfs Sabina er òf hoofdpijn van krijgt, òf bij in slaap valt. Dat enkele van deze gesprekken zich voor de afwisseling afspelen tijdens een insectenmaaltijd, of een ommetje met een vliegende auto, bevredigt de zucht naar avontuur van de lezer ook niet echt.

Het is heel goed mogelijk dat dit album (op tekst van **Frits Jonker**) de proloog vormt van een lang en enerverend avontuur, maar behalve de introductie van een groot aantal op zich intrigerende thematieken blijkt dat nog niet erg. Op zichzelf beschouwd verdient dit eerste deel niet meer dan twee uitroeptekentjes; de derde kan gezien worden als een blijk van vertrouwen in de makers, dat zij door middel van het vervolg dit eerste deel achteraf kunnen verantwoorden. JL

Geheim van de tijd 1: Eerste boek - Het gat in de cirkel

Heuvel & Jonker
M 2004
ISBN 90-225-3959-8
Prijs €6,95
48 pagina's
kleur (sk)

overgedaan; het is tijd voor de ontknoping voordat alle lezers afhaken. TdK

Gevonden verleden (De Graaf, Harmonie). De Graaf brengt jeugdherinneringen aan de jaren zestig in beeld. Sfeervol en economisch getekend. RS

De kat van de rabbijn 2: De Malka van de leeuwen (Sfar, Atlas). Originele strip met een joodse Garfield in de hoofdrol. RS

Marsupilami 17: De orchidee van de Chahuta's (Batem/Dugomier, Marsu). Variatie op een bekend thema. Dit keer geen jacht op onze geelzwarte vriend maar de zoektocht naar een zeldzame orchidee. De vertaler heeft zich mogen uitleven met onder andere stamhoofd Jebendgehnrunt en zijn dochter Jebendunlekkuding. TdK

De nieuwe avonturen van Mick Mac Adam 3: De Knockers (Benn/Brunschwig/Brunschwig, Dargaud). Gloedvol avontuur over WO I en vermeende deserteurs. Jammer dat Dargaud in de afwerking van het album niet vermeld heeft wat de titels zijn van de delen 1 en 2. RS

Mister George 2 (Labiano/Rodolphe/Le Tendre, Lombard). In dit deel de niet al te verrassende ontknoping van het geheim van George, de man op zoek naar zijn ware identiteit: categorie XIII, maar dan in een dozijn. TdK

Muchacho 1 (Lepage, Dupuis). Interessant album. In dit eerste deel van een tweeluik plaatst de auteur menselijk drama in de context van een broeierig Nicaragua in 1976. RS

Neksnor (Gummbah, Harmonie). Een fan uit *de Volkskrant* meldde: 'We zijn allemaal opgevoed met bah, vies en foei wanneer we het over pissen en poepen hebben. Een groot taboe. Wat zijn we geblokkeerd. Wel over eten en drinken spreken, maar niet over het vervolg. En dan hebben we het nog niet eens over het werkwoord neuken. Als mijn vriend Gummbah daar een

Onbehaaglijk grappig

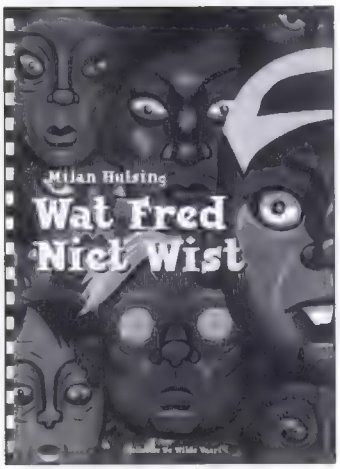

Collectie De wilde vaart 3: Wat Fred niet wist

Hulsing
Zone 5300/Zet.El
2004
ISBN 90-72093-13-5
Prijs €14,99
64 pagina's
zwart/wit met kleur
(sk)

Wat Fred niet wist is een reeks vertellingen die alle even bizar en onwerkelijk zijn. In zijn vierde album schept Milan Hulsing een wereld die duister is en de lezer met een *unheimisch* gevoel achterlaat. Om zijn verhalen te vertellen gebruikt Hulsing een donkere stijl die de bizarre inhoud onderstreept. Door een veelvuldig gebruik van zwart en verrassende perspectieven roepen de tekeningen een beklemmende sfeer op. Hulsing bedient zich bovendien van verschillende stijlen en zet plaatjes naast elkaar die ogenschijnlijk niets met elkaar te maken hebben, waardoor een wereld ontstaat die even veranderlijk als verraderlijk is. Hij verkent de vormen van de strip door te spelen met verschillende kaders en vertelvormen, zoals flashbacks, raamvertellingen, dromen en waanvoorstellingen.

De grenzen tussen al deze vertelstijlen zijn vaag, waardoor het soms moeilijk is ze van elkaar te onderscheiden. In een aantal verhalen speelt de tekenaar zelfs een rol in de door hem gecreëerde wereld en versmelt zijn eigen wereld met die van zijn personages.

Ook op andere momenten zien we iets van Hulsing in het album terug. Met een venijnig gevoel voor humor neemt hij op een subtiele, maar daardoor niet minder stekende wijze behalve zichzelf ook kunst, wetenschap en politiek op de hak. In het verhaal *Science noir* bij voorbeeld speelt een wetenschapper de hoofdrol die letterlijk over lijken gaat om zijn bijzondere collectie doodsliederen compleet te maken. In andere verhalen maken we kennis met Fred, het personage uit de titel. Zijn wereld bestaat uit dromen over buitenaards leven en het ontrafelen van complottheorieën. In de reeks verhalen die onder de titel *The jetsetters* bijeengebracht zijn, maken we kennis met een illuster gezelschap dat elkaar verhalen vertelt over de eigenaardige en eigenzinnige kanten van kunst en wetenschap. Na een uitstapje naar een uitgeverij van socialistische lectuur in *De bloedelozen*, waarin wederom een bizar complot opduikt, vormt het laatste verhaal *Daisy gaat uit dansen* een apotheose van seks en horror.

Door deze bijzondere mix van thema's en stijlen is *Wat Fred niet wist* een verzameling vervreemdende vertellingen waarbij onder de humoristische oppervlakte een onbehaaglijke wereld schuilgaat. Een wereld die niet voor veel lezers toegankelijk is, maar voor doorzetters de moeite waard. MS

Normloze antiheld in nevelen

In een parallelle wereld wordt een strijd geleverd om het leiderschap van een stadstaat. Een deserteur uit het burgerleger, officieel doodverklaard, die aan de buitengrenzen van het rijk aan de zijde van militante barbaren heeft mee geknokt, duikt onder een andere naam op om een voor hem nog onbekende klus te klaren. Hij tracht als toeschouwer greep te krijgen op de vetes die antagonisten van divers pluimage met elkaar uitvechten. Onweerstaanbaar wordt hij naar de kern van de machtsstrijd getrokken. Daar geeft hij blijk te beschikken over een grote overlevingsdrang. Instinctief en opportunistisch zoekt hij na een reeks aanslagen op zijn welzijn de zijde van een humanoïde feministische groepering. Het in semi-realistische stijl getekende verhaal gaat uit van de duistere kant van de mens. Er gloort voorlopig geen greintje hoop. Slechts dood en verderf bepalen de norm.

De wijze waarop de tekenaar omgaat met de invulling van de pagina's is opvallend; hij benut de kaders op een frisse en experimentele manier. De duistere sfeer van het verhaal wordt door de sombere inkleuring extra aangezet.

Zowel de tekenaar als de scenarist zijn in Nederland relatief onbekend. **Obion** heeft zich met name onderscheiden in de verstripte gedichten van Victor Hugo en Charles Baudelaire (*Les Fleurs du Mal*) in de reeks *Poèmes et conte de '..'*, vertaald en uitgegeven bij Atlas, terwijl **Kris** heeft meegewerkt aan eenzelfde project over de chansons van Jacques Dutronc (*Chansons de Dutronc en BD*). De inspiratie voor het thema lijkt te zijn gevonden in het fantasy-werk van onder meer Terry Goodkind en Ted Williams. Naar vorm en inhoud is dit een puik debuut. RB

De deserteur 1: Onheilsnacht

Obion & Kris
Silvester 2004
ISBN 90-5885-089-7
Prijs €6,99
48 pagina's
kleur (sk)

[EN VERDER]

cartoon over maakt, raakt half Nederland van de kaart.' Commentaar overbodig. RS

Nelson 2: Natuurramp (Bertschy, Dupuis). Dit oranje duiveltje staat met veel succes in *Le Matin*, de grootste Franstalige krant van Zwitserland. Het is een pestkop in het kwadraat, goed voor af en toe een glimlach. RS

De Neptunus 3: IJsberg (Delitte, Glénat). Een bovengemiddelde reeks met een verrassend scenario en sfeervolle tekeningen. Het genre bevindt zich in een goede balans tussen Jules Verne en *Blueberry* in. TdK

Orphanimo!! 4: Te land, ter zee en in de vlucht! (Vincent/Adriaenssens/Vincent, Standaard). Zo'n 2000 jaar na Christus is heel de hoofdstad bezet door Hari Vallalkozo, de bouwheer. Héél de hoofdstad? Nee, de bewoners van een klein huisje blijven moedig weerstand bieden aan de overweldigers en maken het leven van de man en diens volgelingen bepaald niet gemakkelijk... (Vrij naar René Goscinny) TdK

Replay 2: Vol... ...en leeg (Sala/Zentner, Oog & Blik). De titel dekt de lading prima: Replay is een (te) pretentieuze strip over *the struggle for life* in de VS. RS

't Schildertje (Dupuy/Berberian, Oog & Blik). Een kleine twintig jaar na de eerste verschijning in de *Buldogreeks* wordt deze artiest opnieuw in stripvorm uitgebracht. Met meer kleurtinten, met aangepaste dialogen, met licht gemuteerde en paginagroot toegevoegde tekeningen is het nog altijd niet meer dan een matig sprookje. TdK

Schoonheid thuisbezorgd (Denis, Dupuis). Als geen ander weet de auteur een liefdesgeschiedenis op een empathische manier in beeld te brengen. RS

Single 4: Factor single (Kolk/De Wit, Harmonie). *Sex and the city* in stripvorm. RS

De tijd verstrijkt (Baudoin, Oog & Blik/Sherpa). Strip-poëet van buitengewone klasse. Dit verhaal geldt als Baudoins eerste lange strip (uit 1982) waarin jeugdherinneringen centraal staan. De huisuitgever kondigt intussen nieuwe uitgaven voor dit najaar aan: *Niemandsland*

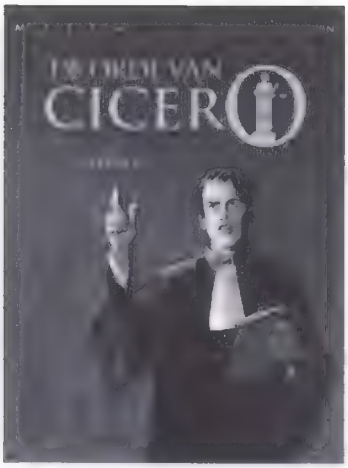

Jodenhaat breekt vriendschap in de knop

De orde van Cicero (een verwijzing naar de Romeinse rechtsgeleerde en redenaar Cicero uit de 2e eeuw voor de christelijke jaartelling) kent een hedendaagse realistische setting. Vanaf het moment dat duidelijk wordt dat een gerenommeerd Amerikaanse juridische multinational voornemens is via een vijandige overname een deftig Frans advocatenkantoor te laten verdwijnen, wordt het spoor teruggevolgd naar de redenen achter dit ingrijpende besluit. Daarvoor gaat een oudere confrère terug naar eind jaren dertig van de 20e eeuw als een drietal bevriende rechtenstudenten aan de Sorbonne afstudeert. Een briljante carrière ligt in het verschiet voor de tweeling Emilie en Nicolas de Veyrac en hun Joodse vriend Raphael Steiner.

Echter, naast het opkomend fascisme, de invloed van Nazi-Duitsland en de daaraan geparenteerde Jodenhaat wordt deze vriendschap in de knop gebroken door de onderlinge naijver van de twee jongens. Als zij, respectievelijk als verdediger en aanklager, in een strafproces tegen een van dubbele moord verdachte Afrikaan tegenover elkaar staan, blijkt dat door ambitie maar ook door de tijdgeest hun vriendschap is getransformeerd in rabiate haat.

Het verhaal van de scenarist en advocaat **Richard Malka** wordt op diverse niveaus zwaar aangedikt, maar weet desalniettemin tot het open einde te boeien. Zijn schets van de mores van de coterie rond zijn perfide hoofdpersoon Nicolas wordt haarscherp neergezet. De tekeningen van de oude rot in het vak, **Paul Gillon** (1926), sluiten naadloos aan bij het scenario. Gillon weet met zijn ogenschijnlijk slordig realistische stijl vooral te overtuigen in de sfeerscènes en de treffende decors. Van deze artiest mag op basis van zijn zestigjarige ervaring niet anders worden verwacht. Aanbevolen.

RB

De orde van Cicero 1: Het proces

Malka & Gillon
Glénat 2004
ISBN 90-6969-385-2
Prijs €13,95
56 pagina's
kleur (hk)

Magere 'That's all Folks'

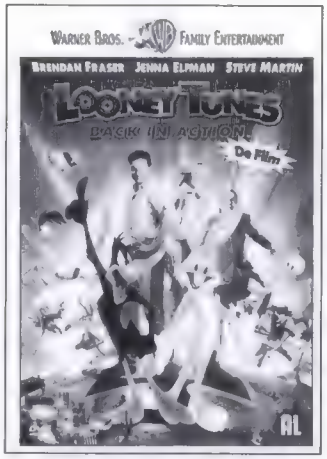

Cartoonfiguren als hoofdpersonen in een speelfilm samen met echte filmsterren, het blijft een wat moeizame combinatie. Het echte leven en de karikaturale tekenfilmwereld gaat eigenlijk niet goed samen, wil je het tenminste allemaal in zijn waarde laten. Desondanks wordt aan dit soort films flink verdiend.

In *Looney Tunes back in action* van regisseur **Joe Dante** zetten Bugs Bunny en Daffy Duck de toon. Filmstudio Warner Brothers besluit Daffy te ontslaan om Bugs Bunny alleen een hoofdrol in een nieuwe film te gunnen. Dat staat garant voor een grote portie hilarische humor, als je er tenminste van houdt. Enkele grote Hollywood-sterren geven de film nog meer gewicht, dan Bugs Bunny en Daffy Duck alleen al in de schaal leggen. Brendan Fraser heeft rollen als DJ, veiligheidsbeambte en beginnend stuntman. Jenna Elfman en Steve Martin proberen zich staande te houden tegenover Bugs en Daffy, en als op de titelrol ook nog Timothy Dalton, Heather Locklear en Joan Cusack prijken, dan moet de film wel een kaskraker worden, anders zijn de gages van de steracteurs niet eens te betalen... Gelukkig vragen Bugs en Daffy en alle ander Looney Tunes geen salaris!

Voor fans van de Looney Tunes is deze film een aanrader. Zij zullen genieten van typisch Looney Tunes-effecten, zoals de scène met Yosemite Sam en Heather Locklear, als Dusty Tails, maar voor de gemiddelde bioscoopbezoeker, die een leuk avondje naar de film wil, is het verhaal en de plot van *Looney Tunes back in action* toch wel uitgekauwd en vooral erg mager. Leuk gevonden is wel de scène waarin ontdekt wordt dat Timothy Dalton, op het witte doek vaak zelf een spion of spionnenjager, in het echte leven ook een spion is...

Natuurlijk wordt de wereld wederom op spectaculaire manier gered, en reizen we om dat doel te bereiken wat af, van Las Vegas naar Area 52, een plek, zo buitengewoon *top secret* dat ooit Area 51 was opgezet om Area 52 geheim te houden. Kunt u het nog volgen? Ja, dan gaan we naar het Louvre in Parijs, en uiteindelijk belanden we in de diepste jungle van Afrika, op een plek waar je eigenlijk ieder moment verwacht dat Indiana Jones te voorschijn zal komen, en als we dan eindelijk de Blue Monkey Diamant, waar alle ellende in deze film om begonnen is, bemachtigd hebben, kunnen we, na een onvermijdelijk uitstapje naar de ruimte, want ook Marvin the Martian heeft een rolletje in deze film, tenslotte het lang verwachte 'That's all Folks' op het scherm zien verschijnen. HvdZ

Looney Tunes back in action

Warner 2004
88 minuten
Alle leeftijden

(uit 1996) en *De vier rivieren* (een politiefeuilleton geschreven door Fred Vargas). RS

Tom Carbon 2: Tannenbaum (Cromheecke/Fritzgerald, Bee Dee). Ongepubliceerd verhaal uit 1987 dat Bee Dee in opgekalefaterde vorm anno nu uitgeeft. Cromheecke hengelde tevergeefs naar een subsidie van het Vlaams Fonds van de Letteren. Te weinig *high brow* waarschijnlijk. RS

Tony Corso 1: Gravin Volodin (Berlion, Dargaud). Corso is de Magnum van Saint-Tropez. De dandy privé-detective becommentarieert op koele wijze zijn eigen bezigheden. Shabby gekleed en ongeschoren wikkelt hij alle vrouwen om zijn vinger en lost *en passant* wat zaakjes op. Matig getekende zomeravondlectuur. TdK

Vlad 6: Operatie zondvloed (Griffo/Swolfs, Lombard). Deze iets te nadrukkelijke actiestripreeks is omgeven met veel tekst, pseudo-intelligente complotten, samenzweringen en geforceerd heldendom. De aftakeling is ingezet. TdK

Wolf 4: Het Danegeld en **Wolf 5: Framhald (het vervolg)** (Dupré/Anch, Bee Dee). Een vervolgverhaal in twee delen. Alida is als zoenoffer aan de vertoornde goden geschonken. Een verliefde Wolf kan haar afkopen en stelt daarvoor alles in het werk. Eerder (eind jaren '80) voorgepubliceerd werk uit *Het Volk* van auteurs in een melige periode. TdK

De wonderen van het leven (Clarke, Dupuis). Harde grappen over kinderen binnen de *Collectie Expresso* van Dupuis. Clarke toonde zich eerder een meester in wrange humor in de samen met Midam gemaakte reeks *De tentoonstelling blijft open tijdens de verbouwingen...* Hij werkt niet voor niets mee aan het Franse wrange-humor-blad *Fluide Glacial*. RS

Zeven kogels voor Oxford 2: De parel (Quintanilha/Zentner/Montecarlo, Lombard). De krasse zeventigjarige speurneus Oxford dwaalt door New York op zoek naar zijn gestolen wapen. Onderhoudende, tikkeltje ongeloofwaardige serie. RS

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

FOTO GUIDO MARCON

Blake & Mortimer in the army

Welk museum dan het legermuseum leent zich beter voor een *Blake en Mortimer*-tentoonstelling? Onder de naam *By Jove! De patronen zijn op...* wordt de denkbeeldige wereld van Edgar P. Jacobs gehuldigd met een expositie. Het Koninklijk Legermuseum richt zich daarbij uiteraard op 's mans militaristische zijde. Originele tekeningen, vergrotingen van tekeningen en bladzijden uit de albums, diorama's en tweedimensionale opstellingen worden naast allerlei wapentuig tentoongesteld. En... de toegang is vrij! TdK
Meer info: zie agenda.

Chinese strips in België

In het Belgische Centrum van het Beeldverhaal is de expositie *Van Shangai tot Brussel* te bewonderen. De tentoonstelling die in aanwezigheid van de ambassadeur van China op 8 juni reeds officieel werd geopend, biedt een blik op het werk van 55 Chinese tekenaars. Hoewel China ook bekend staat om het embargo op de invoering van het album *Kuifje in Tibet* blijkt er toch een lange stripgeschiedenis te heersen en kent het land vele uitingen van het beeldverhaal waarvan de ontwikkeling na het ontstaan van de Volksrepubliek China in 1949 door de overheid werd gestimuleerd. Europese tekenaars vinden vooralsnog weinig enthousiasme in het verre Oosten. Zij die ooit een goedlopende stripreeks aan de Chinese man weten te brengen, zit wel geramd: een oplage van een miljard klinkt in ieder geval aantrekkelijk. TdK
Meer info: zie agenda

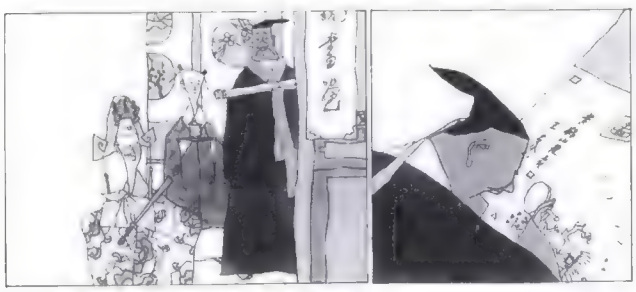

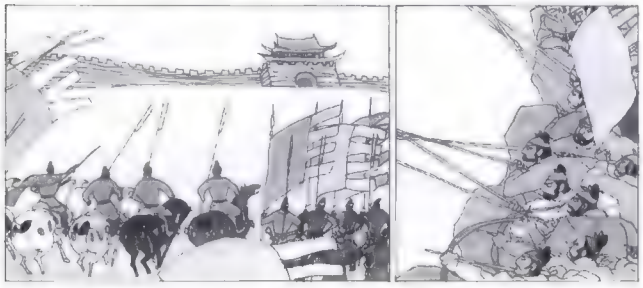

- ***t/m 28 augustus*** *Expo van cartoons met het thema 'vrijheid', Galerie Brokkelkamp, Geerstraat 26, Kampen*
- ***t/m 29 augustus*** *Expo 'Met Kuifje naar de Inca's', Rijksmuseum voor Volkenkunde, Steenstraat 1, Leiden, info: (+31) (0) 71-5168800 of www.rmv.nl of www.kuifje.com*
- ***t/m 29 augustus*** *Expo 'Donald Duck - 70 jaar jong', Cobra Museum, Sandbergplein 1, Amstelveen, info: (+31) (0) 20-5475050 of www.cobra-museum.nl*
- ***t/m 5 september*** *Expo 'The adventures of Tintin at sea' over Kuifje, The National Maritime Museum, Greenwich, Engeland*
- ***t/m 12 september*** *Expo 'De eeuw van Jacobs' over het leven van Edgar P., Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0) 2-2100433 of visit@stripmuseum.be*
- ***t/m 26 september*** *Expo 'Blake en Mortimer in het Legermuseum - By Jove! De patronen zijn op...', Koninklijk Legermuseum, Jubelpark 3, Brussel, België, info: (+32) (0) 2-7377833 of www.klm.mra.be*
- ***t/m 26 september*** *Expo 'Stripverhalen, van Shangai tot Brussel' over Chinese stripverhalen in België, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0) 2-2100433 of visit@stripmuseum.be*
- ***28 en 29 augustus*** *19e Brabants Stripspektakel, Sportcentrum Valkencourt, Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: (+32) (0) 11-661473 of johan.gerlings1@pandora.be*
- ***12 september*** *4e Grote Stripfestival met o.a. Christian Verhaeghe, Hausman, Marvano, Sandra de Haan, Kim Duchateau en Gleever, Cultuurcentrum aan de Melaan, Mechelen, België, info: www.comic-strips.com*
- ***14 september t/m 12 december*** *Expo 'De azteekse Codex, van Aztlan naar Mexico' over de pre-Columbianen van het stripverhaal, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0) 2-2100433 of visit@stripmuseum.be*
- ***18 september*** *Grote stripbeurs, Gebouw van de Koninklijke Harmonie Concordia, Koning Albertlaan 23, Maaseik, België, info: (+32) (0) 89-704371*
- ***18 september t/m 3 oktober*** *Verkoopexpo 'Unieke bommen en granaten deel 2', met originelen van tekenaars uit binnen- en buitenland, Kunstgalerij Diciotto, Martelarenlaan 18, Hasselt, België, info: (+32) (0) 11-215215 of wonderland.half.vier@skynet.be*
- ***2 en 3 oktober*** *4e Opendeur & Stripmarkt, Stripcentrum + Zaal Ars, Boomsesteenweg 333+337, Wilrijk, België, info: (+32) (0) 3-8274426 of info@stripcentrum.org*
- ***9 en 10 oktober*** *14e Hasseltse Striptweedaagse, Grenslandhallen, Gouverneur Verwilghensingel 70, Hasselt, België, info: (+32) (0) 11-215215 of wonderland.half.vier@skynet.be*
- ***23 en 24 oktober*** *De Stripdagen, Archeon, Archeonlaan 1, Alphen aan den Rijn, info: www.stripdagen.nl*
- ***3 t/m 7 november*** *10e Holland Animation Film Festival, Utrecht, info: (+31) (0) 30-2331733 of www.haff.nl*
- ***6 november t/m 10 december*** *Expo 'De Vlaamse Loustal', met werk van Jeroen Janssen, Mekanik Strip, St. Jaconsmarkt 73, Antwerpen, België, info: (+32) (0) 3-2342347 of www.mekanik-strip.be*
- ***27 en 28 november*** *2e Salon International de la Bande Dessinée, Palais Expo, Charleroi, België, info: (+32) (0) 71-363636 of www.promodiff.be*
- ***14 december 2004 t/m 6 maart 2005*** *Expo 'Stripverhalen en sprookjes' naar aanleiding van tweehonderd jaar Hans Christiaan Andersen, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0) 2-2100433 of visit@stripmuseum.be*
- ***8 maart t/m 12 juni 2005*** *Expo 'De onafhankelijke strip in België', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0) 2-2100433 of visit@stripmuseum.be*
- ***10 april 2005*** *Grote stripruilbeurs, Stripclub Tafelrond, Zaal Het Bad, Martelarenlaan, Kessel-Lo, België, info: (+32) (0) 16-236597.*
- ***14 juni t/m 18 september 2005*** *Expo 'De wereldreis van Jommeke' naar aanleiding van het vijftigjarig jubileum van die strip, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0) 2-2100433 of visit@stripmuseum.be*
- ***17 en 18 december 2005*** *Strip Turnhout 2005, Turnhout, België*

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

› WAARHEEN?

Veilinghuis Postma verhuisde per 1 juli naar de locatie waar hun antiquariaat al gevestigd was. Het veilinghuis, dat af en toe ook stripveilingen organiseert, is nu te vinden aan de Folkingestraat 23, 9711 JT Groningen, telefoon (+31)(0)50-3189725.

Aan **Jef Nys**, auteur van *Jommeke*, is door het VOS – dat staat voor Vlaams Onafhankelijk Stripgilde – haar jaarlijkse prijs, de Stripvos, toegekend. Nys ontvangt het bronzen beeldje omdat hij volgens de vereniging de stripcultuur in Vlaanderen bestendigd heeft na Marc Sleen en Willy Vandersteen. Op 20 november is de prijsuitreiking.
Volgend jaar krijgt Nys een overzichtstentoonstelling in het BCB na een halve eeuw en meer dan vijftig miljoen verkochte albums.

› WAARVOOR?

Sam McKim, de ontwerper van grote delen van Disneyland is op 80-jarige leeftijd overleden. De man ook wel 'The Master of Detail' genoemd, was *concept artist* van onder andere Main Street, Frontierland, The Haunted Mansion en Pirates of the Caribbean.

Chlodwig Poth (74) is overleden. Deze Duitse cartoonist en karikaturist was een veelzijdig artiest. Behalve cartoons en strips in Duitse kranten schilderde hij met olieverf en maakte aquarellen. Ook schreef hij hoorspellen, sprookjes en romans. Hij laat de liefhebber een zestigjarig en rijk oeuvre na.

→ WINNEN

Dit jaar viert Donald Duck zijn zeventigste verjaardag en dat laat men ons op allerlei manieren weten ook. Zo brengt Buena Vista Home Entertainment een viertal dvd's uit met veel lekker oude animatiefilms van Donald en zijn Disneyvrienden. MVSP en Stripschrift geven vier dvd's weg aan hen die het antwoord weten op de onderstaande vraag:

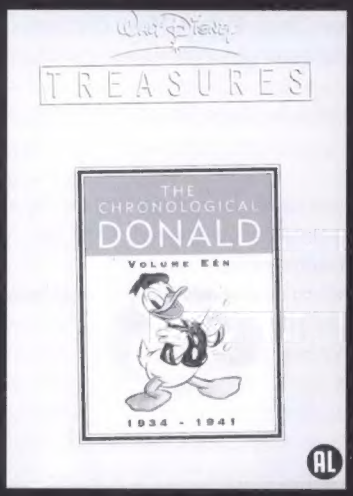

In welke film maakte Donald Duck zijn debuut?

Stuur uw antwoord vóór 15 oktober 2004 naar:

Donald Duck-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar
winnen@stripschrift.nl

Als we meer dan vier goede inzendingen ontvangen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres, medewerkers van *Stripschrift* en hun familie zijn uitgesloten van deelname en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Largo Winch-prijsvraag Stripschrift 361:
Wij vroegen naar de echte achternaam van Largo Winch. Het goede antwoord – Winczlav – werd veel ingestuurd. Na loting bleek **W. Rabe** (Weesp) de uiteindelijke winnaar van het luxe en van een genummerde en gesigneerde ex-libris voorziene album *Largo Winch: De prijs van het geld*. We sturen het zo snel mogelijk op en... gefeliciteerd!

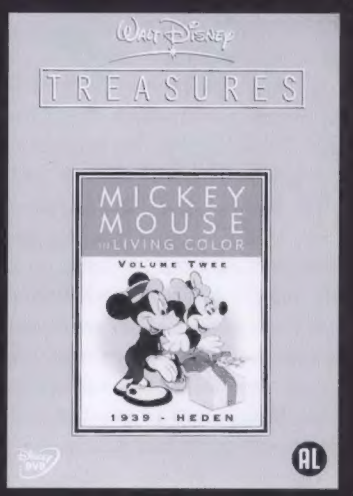

SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK

Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven
Tel. 040 - 2 441 882 • Fax 040 - 2 435 873

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel: 010 - 433 17 10
Fax: 010 - 411 38 54

→ STAPELTJE SECUNDAIR

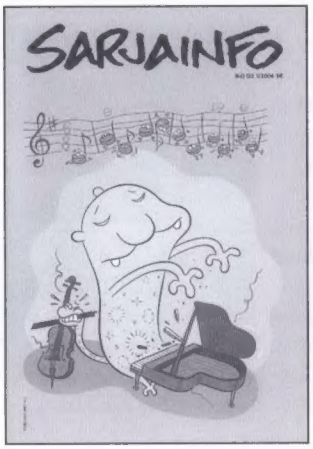

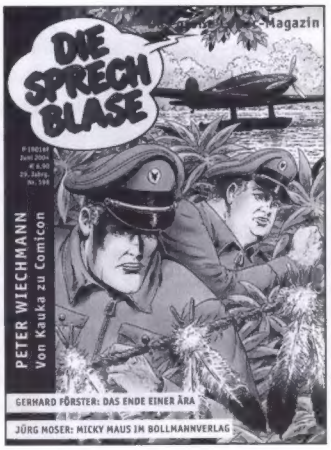

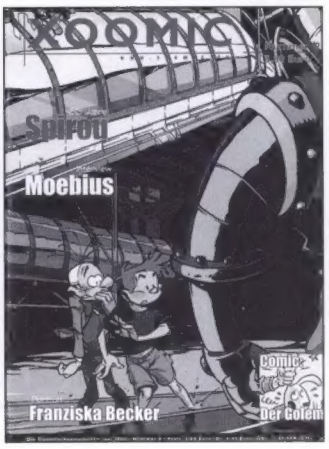

Brabant Strip Magazine 119

Rik Lok en Dennis Lambrechts zijn er weer eens goed voor gaan zitten en publiceren in dit nummer van *BSM* het tweede deel van hun Dupuis-catalogus. Uitvoerig en gedetailleerd gaan zij in op verschenen albums in de periode 1964-1970. Delen van *Buck Danny, Robbedoes en Kwabbernoot, De Smurfen, Lucky Luke, Johan & Pirrewiet* en *De Beverpatroelje* worden stuk voor stuk beschreven en toegelicht met juiste drukken, depotnummers en omslagen. Informatie voor de liefhebbende specialist en de verstokte verzamelaar, maar ook als relatieve leek is het boeiend deze kennis tot je te nemen. Verder een aardig overzichtsartikel over de stripgerelateerde uitgaven van de combi Belgisch Centrum van het Beeldverhaal en Belgische Post. Het jaarlijkse zomercadeautje – een stripboekje – was niet tijdig gereed; dan maar als Sinterklaascadeau. TdK

Meer info: Berreweide 34, 1840 Londerzeel, België of *www.brabantstrip.be*

Sarjainfo 122

Dat dit Finse stripinformatieblad aandacht besteedt aan de Finse undergroundpionier Timo Aarniala zal u waarschijnlijk niet wakker van liggen, dat zij ook pagina's inruimen voor Joann Sfar, Frank Miller en Charles Schulz kan weer wel een aanleiding zijn om te proberen het Fins te doorgronden. De umlautjes en de y-tjes springen je werkelijk om de oren in dit zwart/wit uitgevoerde blad dat vier maal per jaar verschijnt. TdK

Meer info: *www.kupla.net*

Die Sprechblase 196

Dit driemaandelijkse tijdschrift is een hebbeding voor de nostalgisch ingestelde stripliefhebber. De redactie besteedt veel aandacht aan oudere Duitse populaire reeksen, zoals *Sigurd, Falk, Akim, El Bravo* en *Nick* (vaak in piccolo-vorm verschenen) of striptijdschrift-series, zoals *Gespenster Geschichten* of *Micky Maus Zeitung*. Ook wordt het buitenland in de gaten gehouden: in dit nummer staat een artikel over de Italiaanse Tomasina-uitgeverij en de kortgeleden zo jammerlijk vlak na zijn pensioen overleden John Cullen Murphy, tekenaar van *Prins Valiant*. Maar *Die Sprechblase* houdt wel oog voor moderne ontwikkelingen middels een nieuwsrubriek. RS

Meer info: Postfach 1170, 69246 Schönau, Duitsland of *www.hethke.de*

Xoomic 9

Relatief nieuw Duits striptijdschrift dat in het gat springt dat het onvolprezen *Rraah!* heeft opengelaten. Het blad combineert strips met achtergrondartikelen, interviews en nieuwsrubrieken.

In dit nummer staat de redactie stil bij 66 jaar *Robbedoes* en het fenomeen van autobiografische strips. Ook is er een interview met Moebius en een portret van Franziska Becker. Verder zijn er strips van Laska Comics (*Golem*), Jean-Claude Fournier & Zidrou (*Kanibrallen*) en Michael Schulz. Dat gaat Xoomic ook nog uitgebreid in op de bij Schwarzkopf & Schwarzkopf verschenen strip over Kurt Cobain, overleden zanger van grunge-band Nirvana. De strip is gemaakt door Flameboy, Barnaby Leg en Jim McCarthy. RS

Meer info: Nürnberger Strasse 111a, 90762 Fürth, Duitsland of *www.xoomic.de*

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

→ EIGEN BEHEER

Hildebrand Comix 1 en 2

Jeroen Steehouwer (1967) loopt alweer enige jaartjes mee in de stripwereld, maar is niet echt bekend bij het grote publiek. De meeste lezers zullen hem kennen van zijn bijdragen aan het weekblad *Sjors & Sjimmie*, zoals *Roy Bellevue*. In 1990 behoorde hij tot de oprichters van het sporadisch verschijnende tijdschrift *Razzafrazz*, waarin talentvolle tekenaars zich presenteren. Later publiceerde hij ook vrij werk in *Zone 5300*. Sinds begin dit jaar brengt Steehouwer een eigen blad uit onder de titel *Hildebrand Comix*, verwijzend naar de naam van zijn studio Hildebrand (wat weer een allusie is op het pseudoniem van de negentiende-eeuwse schrijver Nicolaas Beets).Met als credo 'een Hildebrand is klassiek en heeft respect voor de taal die het medium is. Toch is vrijheid een kernwoord en dogma's en regels taboe. Comix = fun!' verschijnt Steehouwers 'Camera Obscura' vier keer per jaar. Hij ruimt ook plek in voor andere auteurs, zoals uit het eerste nummer bleek (met onder meer bijdragen van Fred Julsing en Zookie). Het tweede nummer van *Hildebrand Comix* bevat werk van hemzelf: achtentwintig pagina's grappen en avonturen van Katja en haar beesten. Het is een bundeling van de strip *Katja's dieren* die in het inmiddels opgeheven weekblad *Suske en Wiske* stond, in een stijl die doet denken aan Julsing, maar ook trekjes heeft van *Roel en zijn beestenboel* (Gerrit de Jager/Wim Stevenhagen).
Een nummer kost €3 en is te koop in de betere stripspeciaalzaak. RS
Meer info: *www.hildebrandcomix.nl*

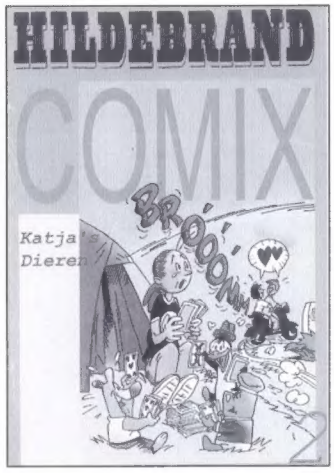

Lustre

Een project noemt Charles Guthrie het. Zijn stripuitgave met werk van tekenaars die hem zelf inspireerden. Hij putte daarbij vooral uit een tekenaarskring in zijn bekende Stripster-omgeving. Hij vroeg onder anderen Erik Wielaert, Albo Helm, Robbert Damen en Stephan Brusche een bijdrage te leveren. Of de auteurs een thema meekregen bij dit verzoek wordt uit de begeleidende tekst van Guthrie niet duidelijk. Wel opvallend is dat alle tekenaars het thema de dood of het (oneindige) leven op de een of andere manier hebben verwerkt. Zo tekent Brusche het bijbelverhaal van Jona (opgeslokt en uitgespuugd door de walvis), verhaalt Helm over een dode ridder en brengt José Pereira de doden en levenden tot elkaar. *Lustre* is zwart/wit uitgevoerd met een kleurenomslag, heeft 32 pagina's, kost €4,75 en is verkrijgbaar bij de betere stripspeciaalzaak. TdK
Meer info: *guthrie@chello.nl*

Saiso 1: Just another introduction

Jelena Stellaard en Cecile Bol zijn Saiso, het vrouwelijke stripmakersduo wier samenwerking heeft geleid tot deze mini-autobiografische uitgave in eigen beheer. In dit eerste nummer stelt Jelena vast dat zij vijf vingers heeft, is Cecile wat laat door een hersenshopaanval en zijn wij als lezer getuige van het totstandkomen van weer een nieuwe strip. Op hun site *www. saiso.nl* (Saiso Secret Service) zijn de dames in het echt te aanschouwen, vertellen ze in levensfases hoe het allemaal zo ver heeft kunnen komen en is een overzicht te vinden van hun werk en waarin dit is gepubliceerd. En ook wat ze gemeen hebben met een bekend stripvogelduo. TdK

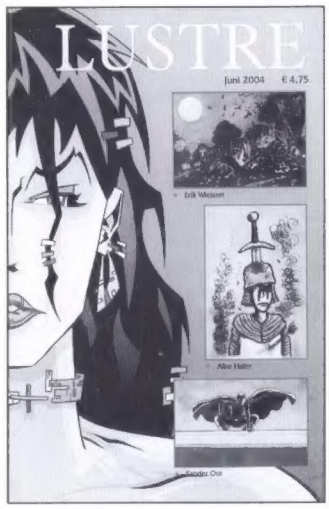

Strips en kinderboekillustraties zijn verwant. De lijnvoering en karikaturale en komische stijl van de twee disciplines vertonen grote overeenkomsten. Vandaar dat striptekenaars dikwijls jeugdboeken illustreren en stripliefhebbers met bewondering naar het werk van Dick Bruna kijken. *Stripschrift* wijdde al eens een heel dubbelnummer aan deze verwantschap (*303/304*). Raymond Briggs maakte in 1982 een prachtige strip over twee naïeve oude mensen die een atoomoorlog proberen te overleven. In 1983 verscheen de Nederlandse vertaling onder de titel *Toen viel de bom* bij de Ekologische Uit geverij. De tekenfilmbewerking volgde in 1987 onder de titel *When the wind blows* met muziek van David Bowie. Een groot succes dus.
Jaren later tekende en schreef Briggs het kinderboek *The snowman*, waarvan we de hoofdpersoon terugzien in een mapje postzegels met beroemde kinderboekkarakters uit 1993. We herkennen in de set onder andere Long John Silver uit *Treasure Island*, Tweedledum en Tweedledee uit *Alice Through the Looking Glass* en The Big Friendly Giant van Roald Dahl. Het zal u niet verbazen dat dit mapje ook twee stripzegels bevat. De ene toont karakters uit *The Bash Street*. Rupert Bear en Bill Badger sieren de andere zegel. Verder vind je amper Engelse stripzegels. Als strips en kinderboeken niet verwant waren, was er dus misschien nooit een stripfiguur in dit land op een postzegel verschenen. HW

Land van herkomst: Engeland
Jaar van uitgifte: 1993
Cataloguswaarde: €1,20 per stuk of €12,00 voor de hele set

STRIP SCHRIFT
Jaargang 36
Nummer 6 (363)
September 2004

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkers
Ger Apeldoorn, Tijs Bagchus, Jasper Bakker, Olav Beemer, Marcel van den Bergh, Ben Bits, Ruud Booms, Hans Bottelier, Peter Breedveld, Esther Captain, Wim Daanen, Rob Derks, Eddie de Jong, Just de Leeuwe, Johan Ligger, Guido Marcon, Jeroen Mirck, Martijn Stevens, Rudy Vrooman, Harry Wibier, René Windig, Hennie van der Zouw

Omslag
Charles Burns

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €39,50
België €42,00
Other countries €55,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opmemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

IN VOORBEREIDING

MET SPECIAL VALKENSWAARD

MET PRIJSANNOTATIE

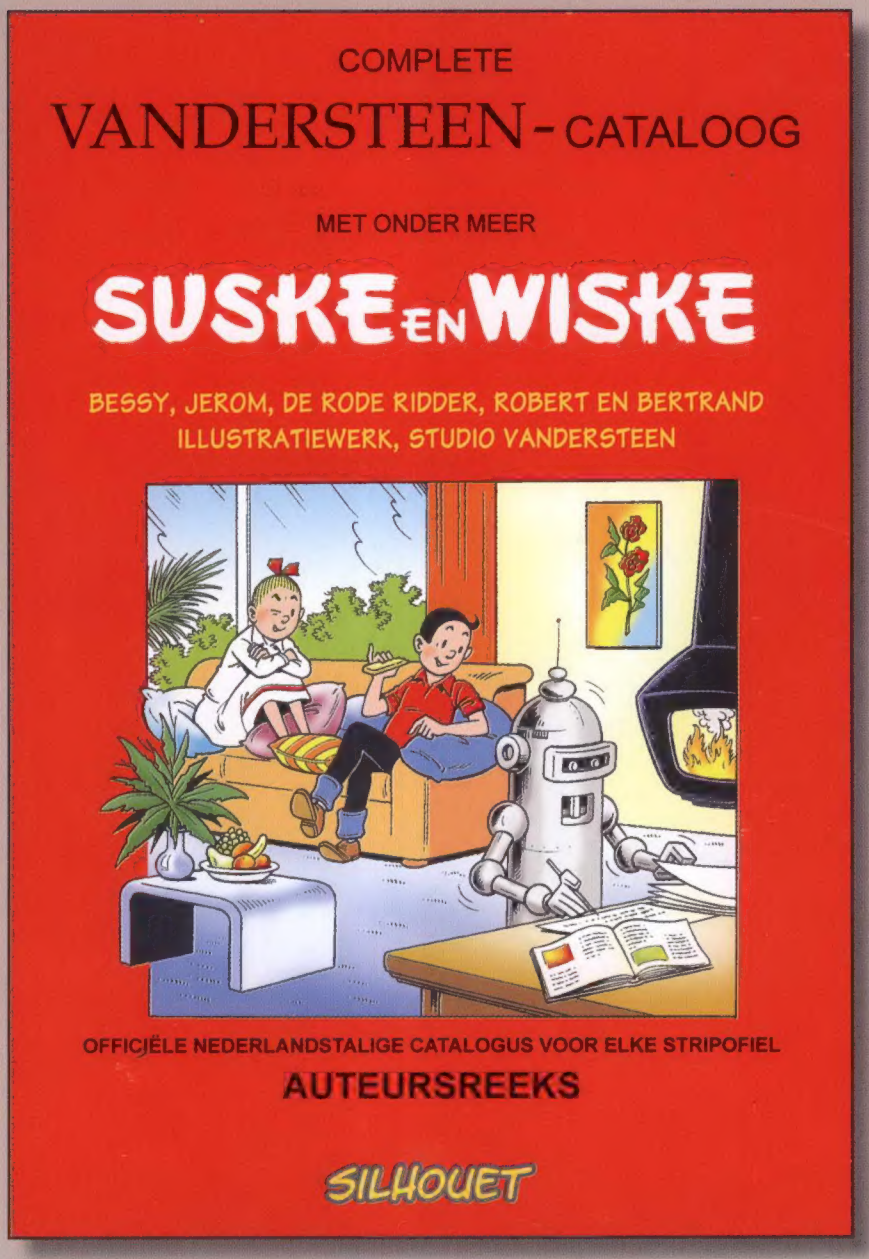

Eind augustus is het eindelijk zo ver, dan verschijnt het handboek voor de verstokte verzamelaar, namelijk:

De complete Vandersteen-cataloog

Een must have voor alle duizenden fanatieke Suske en Wiske-verzamelaars met daarbij ook nog alle informatie over andere reeksen zoals: Bessy, Jerom, De Rode Ridder, Robert en Bertrand. Dit alles bijeengebracht door uitgeverij Silhouet.

Het boek beschrijft alle officiële Vandersteen-uitgaven met kleurenfoto van voor- en achterzijde van het album. Het boek heeft 256 pagina's, is volledig in vier kleuren, formaat 22 cm x 15 cm en is gedrukt op matte maco 130gr.

Bestel nu reeds bij uw favoriete boekhandelaar.

€ 29,95 - ISBN 90 5646 021 8

Uitgeverij Silhouet, Kloosterstraat 108, 8560 Wevelgem (België)
Tel/Fax 00 32 56 40 32 64

© 2004, STANDAARD UITGEVERIJ, Antwerpen-België
© Uitgeverij Silhouet, Wevelgem